

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Evelina Cizej Štamol

**Pomen zaposlitvene rehabilitacije za ljudi z
ovirami pri prehodu na trg dela**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Evelina Cizej Štamol

**Pomen zaposlitvene rehabilitacije za ljudi z ovirami
pri prehodu na trg dela**

Diplomsko delo

Študijski program: Socialno delo

Mentorica: doc. dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2020

Zahvala

Najprej se zahvaljujem vsem sodelujočim za pomoč in sodelovanje pri raziskavi.

Iskreno se zahvaljujem mentorici doc. dr. Liljani Rihter za vse usmeritve, strokovno pomoč in podporo pri pisanju diplomskega dela.

Še posebej pa se zahvaljujem družini in fantu, ki so mi vedno stali ob strani in me podpirali na moji študijski poti.

Pomen zaposlitvene rehabilitacije za ljudi z ovirami pri prehodu na trg dela

Povzetek diplomskega dela:

Namen diplomskega dela je raziskati pomen zaposlitvene rehabilitacije za osebe z ovirami pri prehodu na trg dela z vidika uporabnikov. V teoretičnem delu opredelim pojma »hendikep« in »oseba z ovirami«. V nadaljevanju opišem zakone, ki urejajo pravice oseb z ovirami. Predstavim pomen zaposlitvene rehabilitacije, podrobno opišem postopek za pridobitev statusa invalida in za priznanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije, predstavim vlogo socialnega dela ter uporabo socialnodelovnih konceptov pri procesu zaposlitvene rehabilitacije. Teoretični del zaključim s poglavjem o zaposlovanju oseb z ovirami. V empiričnem delu sem na podlagi neslučajnostnega priložnostnega vzorca devetih oseb z ovirami, ki so imele izkušnjo zaposlitvene rehabilitacije raziskovala ozaveščenost oseb z ovirami o zaposlitveni rehabilitaciji, potek usposabljanja in obstoj razlik v usposabljanju za različne oblike zaposlitve. Zanimali so me pozitivni dejavniki, morebitne ovire in pomanjkljivost zaposlitvene rehabilitacije, želene spremembe, sprejemanje s strani delodajalcev ter usposobljenost in vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji. Rezultati kažejo, da so osebe z ovirami slabo informirane o možnosti zaposlitvene rehabilitacije. V zaposlitveno rehabilitacijo so napotene s strani Zavoda za zaposlovanje ali izvajalca zaposlitvene rehabilitacije zaradi neuspeha pri iskanju zaposlitve in pridobitve statusa invalida. Po odobritvi komisije za pridobitev pravice do zaposlitvene rehabilitacije so osebe obravnavane s strani strokovnega tima, ki pripravi mnenje in preveri sposobnosti, nato pa so napotene na usposabljanje na delovnem mestu. Razlike v usposabljanju med podporno zaposlitvijo, zaposlitvijo v zaposlitvenem centru in v invalidskem podjetju, so predvsem v preverjanju sposobnosti, v možnosti poskusnega usposabljanja in v podpori ter spremljanju po končani zaposlitveni rehabilitaciji. Pozitivni dejavniki zaposlitvene rehabilitacije so podpora države in pomoč Zavoda za zaposlovanje pri iskanju zaposlitve, podpora pri razumevanju zakonov in pravic, priložnost za dokazovanje samemu sebi, uvajanje v delovno okolje, pridobitev novih znanj in spretnosti in omogočanje prilagoditev pri delu. Pomanjkljivosti in ovire zaposlitvene rehabilitacije osebe z ovirami vidijo v pomanjkanju informacij in razlagi zakonov, predolgem čakanju na odobritev zaposlitvene rehabilitacije, izkoriščanju s strani delovnih organizacij in v negotovosti zaposlitve po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji. Osebe z ovirami si želijo še več podjetij in dejavnosti za usposabljanje in zaposlitev, skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije in večjo kontrolo nad delovnimi organizacijami. Želijo si več informacij, spremembo v načinu komuniciranja, temeljito preverjanje pred usposabljanjem in več pogovorov pri usposabljanju na delovnem mestu. Zaposlitvena rehabilitacija osebe z ovirami usposobi za trg dela z novimi znanji in spretnostmi. Osebe z ovirami se na delovnem mestu počutijo sprejete s strani delodajalcev, prav tako pa se dobro razumejo s sodelavci in imajo izven zaposlitve močno socialno mrežo, ki jim zagotavlja pomoč in podporo.

Ključne besede: osebe z ovirami, zaposlovanje oseb z ovirami, zakonodaja, zaposlitvena rehabilitacija

Importance of Vocational Rehabilitation for Persons with disability in Transition to Labour Market

Graduation Thesis Abstract:

The aim of the paper is to examine the importance of vocational rehabilitation for persons with disability in transition to the labour market from the point of view of users. The theoretical part defines the terms *handicapped* and *person with disability* as well as describes the laws which regulate the rights of persons with disability. I go on to present the importance of vocational rehabilitation, describe in detail the procedure on how to obtain the disabled person status and gain the right to vocational rehabilitation and present the role of social work and the implementation of social concepts in the vocational rehabilitation process. The theoretical part concludes with a chapter on the employment of persons with disability. Based on the non-randomised convenience sample of nine persons with disability who have undergone vocational rehabilitation, the empirical part studies whether persons with disability are aware of vocational rehabilitation, presents the training process and describes the differences in training for different types of employment. I was mostly interested in the positives factors, potential obstacles, shortcomings and desired changes of vocational rehabilitation, how employers welcome it as well as what level of qualification and social inclusion persons with disability gain after they have undergone vocational rehabilitation. The results show that people with disability are poorly informed about the possibilities of vocational rehabilitation. The Employment Service or vocational rehabilitation service providers suggest them to undergo vocational rehabilitation because they failed to obtain an employment or gain the disabled person status. Once the committee approves the right to vocational rehabilitation, a professional team draws up a report on the candidates and examines their capabilities, after which persons with disability begin training at the workplace. The differences between training in supported employment, employment in an employment centre and employment in a disability centre are mostly reflected in capability examination, the possibility of trial training and support as well as monitoring after the finished vocational rehabilitation. The positive factors of vocational rehabilitation are support of the government and the Employment Service in seeking employment, support in understanding laws and rights, the opportunity to prove oneself, the introduction to the working environment, acquisition of new knowledge and skills as well as the possibility of adjustments at work. The persons with disability mostly identified the shortcomings and obstacles of vocational rehabilitation in the lack of information and explanation of laws, a too long vocational rehabilitation approval time, exploitation by work organisations and the uncertainty regarding employment after the finished vocational rehabilitation. Persons with disability wish that there were more companies and activities that offer training and employment, that the duration of vocational rehabilitation was shortened and that work organisations were under more control. They are in need of more information, the change of the communication mode, thorough examination before training and more frequent conversation during training at the workplace. Vocational rehabilitation qualifies persons with disability for the transition to the labour market and provides them with new knowledge and skills. Persons with disability feel welcomed by their employer at the workplace; moreover, they have established a good relationship with their co-workers and have a broad social network outside of work, which provides them with assistance and support.

Keywords: persons with disability, employment of persons with disability, legislation, vocational rehabilitation

Vsebina

1.	Teoretski uvod	1
1.1.	Opredelitev hendikepa in osebe z ovirami	1
1.2.	Zakonodajni okvir	4
1.2.1.	Zakon o delovnih razmerjih.....	4
1.2.2.	Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov	4
1.2.3.	Zakon o izenačevanju možnosti invalidov	6
1.2.4.	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju	6
1.3.	Zaposlitvena rehabilitacija.....	7
1.3.1.	Postopek za pridobitev statusa invalida, za priznanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije in za ocenjevanje zaposlitvenih možnosti invalidov po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov	8
1.3.2.	Vloga socialnega dela pri procesu zaposlitvene rehabilitacije	11
1.4.	Zaposlovanje oseb z ovirami	12
1.4.1.	Oblike zaposlovanja oseb z ovirami	14
1.4.2.	Kvotni sistem	16
2.	Formulacija problema	18
3.	Metodologija	20
3.1.	Vrsta raziskave	20
3.2.	Spremenljivke oz. teme raziskovanja	20
3.3.	Merski instrumenti ali viri podatkov	20
3.4.	Opredelitev enot raziskovanja	20
3.5.	Zbiranje podatkov.....	21
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	21
4.	Rezultati	23
4.1.	Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije	23
4.2.	Usposabljanje za delo	24
4.3.	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije	27
4.4.	Možne izboljšave.....	29
4.5.	Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije	29
4.6.	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije	30
4.6.1	Zaposlitev	30
4.6.2	Delovno mesto	31
4.7.	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji	32
5.	Razprava	34
6.	Sklepi	42
7.	Predlogi	45
8.	Uporabljena literatura	46
9.	Priloge	51
9.1.	Priloga 1: Delno standardiziran vprašalnik	51
9.2.	Priloga 2: Zapisi intervjujev	53
9.3.	Priloga 3: Odprto kodiranje	79
9.4.	Priloga 4: Osnovno kodiranje	138
9.5.	Priloga 5: Odnosno kodiranje	150

1. Teoretski uvod

1.1. Opredelitev hendikepa in osebe z ovirami

Po podatkih World health organisation (2020), več kot milijarda ljudi na svetu živi z vsaj eno obliko oviranosti, od tega jih ima skoraj 200 milijonov znatne težave pri svojem delovanju. V prihodnosti napovedujejo porast različnih oblik oviranosti, ki so posledica staranja prebivalstva in večjega tveganja za oviranost pri starejših, kot tudi globalno povečanje števila kroničnih bolezni, kot so motnje v duševnem zdravju, rak ipd.

Skozi zgodovino so obstajale najmanj tri definicije hendikepiranosti. Prva definicija je izhajala iz medicinskega modela, ki je hendikep opredelila kot omejitve pri telesnem delovanju osebe, ki je bila telesno prizadeta. Druga definicija je izhajala iz ekonomskih vidikov zaposlitve in je hendikep opredelila kot zmanjšano možnost zaslužka pri delu, na podlagi zdravstvenega stanja osebe. Socialno-politična opredelitev oviranosti, ki se je začela v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, opredeli hendikep kot posledico odnosa med posameznikom in okoljem. Kar pomeni, da težave, s katerimi se sooča oseba z oviro, niso posledica njenih omejitev in osebnih pogojev, temveč so posledica zunanjih pogojev in tako posledica okolja, v katerem oseba živi (Uršič in Drobnič, 1995, str. 12).

Do velike spremembe gledanja na oviranost je prišlo s premikom od medicinskega modela oviranosti k socialnemu modelu. Prvi začetki segajo v prvo polovico 20. stoletja. Takrat so mnogi avtorji začeli opozarjati na povezavo med telesnimi posebnostmi in vsakdanjimi izkušnjami, ki jih ima oseba zaradi njih, socialnim kontekstom in med močjo osebe z ovirami. S tem se je razvil koncept hendikepa, ki poudarja, da telesne, intelektualne in senzorne ovire ljudi omejujejo pri vsakdanjem življenju, vendar pa resnične ovire, ki so posledica procesov v zgodovini in zaradi katerih je prišlo do družbenih neenakosti, nastanejo šele, ko oseba pride v stik z družbenim okoljem, ki je izključujoč (Zaviršek, 2014b, str. 134).

Po svetu so se konec 20. stoletja začela uporabniška družbena gibanja, ki so spodbudila in odprla polje študijev oviranosti. Te so oviranost opredelile kot družbeno izkušnjo, ki je posledica organizacije aktivnosti družbe kot so delo, prosti čas, izobraževanje, odnosi in prostor (Zaviršek, 2000, str. 15). Zagovorniki študije hendikepa v Thomas (2002) zatrjujejo, da je nezmožnost oseb z ovirami za udeleževanje v socialnih aktivnostih posledica postavitve ovir ljudi, ki so v družbi obravnavani kot »normalni«. Te socialne ovire omejujejo tako aktivnosti, kot tudi vsakdanje življenje oseb ter socialno izključujejo in zatirajo ljudi z ovirami.

Zaviršek (2014b, str. 139) trdi, da izključujoče okolje temelji na neki normativi, in vse kar ne spada pod 'normalno vedenje', obravnava kot 'nenormalnost' in 'drugačnost'. »Trdovratna družbena prepričanja o normalnem in nenormalnem, torej konstruirana normativnost, ustvarjajo družbena izključevanja.« (Zaviršek, 2014b, str. 134) Hendikep ni nikoli naraven ali prirojen, ampak je vedno družbeno proizveden. Oviranost je socialna in ekonomska kategorija, njeni učinki pa so povezani s strukturnimi neenakosti, ki se individualizirajo kot osebne stiske in težave.

Croxen-John (1989 v Uršič in Drobnič, 1995, str. 12) je v študiji Vocational rehabilitation of disabled women in the European Community zapisala, da je oviranost opredeljena na več načinov, posledica tega pa je, da je iskanje skupnih značilnosti težko, prav tako pa je težka primerjava med njimi ali posploševanje. Način, kako opredelimo hendikep, lahko omeji pravice in ugodnosti, ki osebi pripadajo, prav tako pa lahko vpliva na to, kako oseba vidi samo sebe.

Zaviršek (2010, str. 3) oviranost opredeli kot kompleksen koncept, ki reflektira družbeno pogojene odzive na telesne značilnosti, kot so gibalna oviranost (paraplegija, tetraplegija), senzorna oviranost (težave s sluhom in vidom), intelektualna oviranost (težave pri učenju, dojemanju itn.) in stiske v duševnem zdravju. Ovire so lahko vidne, lahko pa so očem skrite, kot na primer disleksija ali multipla skleroza. Vse pa imajo skupno značilnost, in sicer, da so osebe zato v družbi prikrajšane in diskriminirane na ekonomski, socialni in kulturni ravni.

V svojem diplomskem delu uporabljam izraz oseba z ovirami, saj, menim, da je najbolj primerna in najmanj diskriminatorna opredelitev. Jezik socialnega dela je pozitiven, spoštuje dostojanstvo in enkratnosti človeka, ga ne stigmatizira in ne razvrednoti. (Čačinovič Vogrinčič, 2010, str. 243) Izraz »invalid«, ki je po mnenju Zaviršek (2010, str. 3) zatirajoč in ga v socialnem delu ne uporabljamo, ga pa še vedno uporabljajo nosilci javnih politik, sem uporabljala samo tam, kjer je to določeno v zakonih in predpisih in se temu ne da izogniti.

V Sloveniji je število oseb z ovirami po podatkih Statističnega urada republike Slovenije (2014) ocenjeno od 160.000 do 170.000, kar predstavlja 12–13 odstotkov celotnega prebivalstva. Ti podatki so primerljivi s celotno Evropsko unijo, kjer je delež ocenjen na 15 odstotkov. Pod to številko spadajo delovni invalidi, otroci in mladostniki s posebnimi potrebami, vojaški in vojni invalidi ter zmerno, težje in težko duševno in najtežje prizadete osebe. Od tega jih ima osem odstotkov odločbo o invalidnosti, preostalih pet odstotkov pa je oseb z večjo telesno okvaro. (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2014).

Osebe z oviro so glede na določene značilnosti homogena skupina. Vsem osebam je skupen pridobljen status invalid in kronična okvara zdravja, ki je pri nekaterih izrazita bolj, pri drugih manj, vendar pa se kot skupina med seboj razlikujejo. Heterogenost pa je posledica bioloških, socialnih lastnosti in lastnosti, ki opredeljujejo njihovo telesno in duševno zdravje. »In prav zaradi specifičnih lastnosti imajo tudi sebi lastne potrebe, ki na eni strani prispevajo k njihovi heterogenosti znotraj skupine, po drugi strani pa so lahko vzrok za doživljanje diskriminacije, ki jih osebe brez ovir ne izkusijo.« (Fatur Videtič, 2003, str. 57)

Oseba z oviro je opredeljena kot oseba, pri kateri so z odločbo pristojnega organa ugotovljene trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni in zato nima enakih možnosti za zaposlitev. »Zakon uveljavlja bio-psiho-socialni model invalidnosti, katerega osnova ni diagnoza posameznika in iz nje izhajajoče pravice, ampak potrebe invalida zaradi njegove invalidnosti.« (Destovnik, Uršič in Kalčič, 2007, str. 10).

V 3. členu Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (2010) je oseba z ovirami opredeljena kot »oseba z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi in senzoričnimi okvarami ter motnjami v duševnem razvoju, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi.« (Zakon o izenačevanju možnosti invalidov, 2010)

3. člen Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) opredeli osebo z ovirami kot »osebo, ki pridobi status invalida po tem zakonu ali po drugih predpisih in pri kateri so z odločbo pristojnega organa ugotovljene trajne posledice telesne ali duševne okvare ali bolezni in ima zato bistveno manjše možnosti, da se zaposli, zaposlitev ohrani ali v njej napreduje.« (Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, 2007)

Invalidnost je po 63. členu Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (2012) podana, »če se zaradi sprememb v zdravstvenem stanju, ki jih ni mogoče odpraviti z zdravljenjem ali ukrepi medicinske rehabilitacije in so ugotovljene v skladu s tem zakonom, zavarovancu zmanjša možnost za zagotovitev oziroma ohranitev delovnega mesta oziroma poklicno napredovanje.« (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2012)

Mednarodna konvencija o pravicah invalidov, ki je bila sprejeta 2006, je predstavljala prelomnico v razumevanju, da ima vsaka oseba z oviro, ne glede na diagnozo, pravico do izobrazbe, dela in življenja v običajnem okolju (Zaviršek, 2014a, str. 126). »Invalidnost ni le posameznikov zdravstveni oziroma ekonomski problem, ampak je predvsem problem družbe.« Torej je potrebno, da se družba prilagaja posebnim potrebam posameznika (Uršič in Drobnič, 1995, str.12).

1.2. Zakonodajni okvir

Pravice oseb z ovirami so v slovenski zakonodaji zagotovljene in opredeljene v več različnih zakonih, ki pokrivajo različna področja.

1.2.1. Zakon o delovnih razmerjih

V prvem členu Zakona o delovnih razmerjih (2013) je opisan namen oziroma cilj zakona, in sicer, da je potrebno po zakonu delavce vključiti v delovni proces, zagotoviti usklajen potek delovnega procesa in preprečevanje brezposelnosti, pri čemer se upošteva pravica delavcev do svobode dela, dostojanstva pri delu in varuje njihove pravice v delovnem razmerju.

6. člen Zakona o delovnih razmerjih (2013) določa, da mora delodajalec iskalcu ali iskalki zaposlitve pri zaposlovanju ali delavcu v času trajanja delovnega razmerja in v zvezi s prenehanjem pogodbe o zaposlitvi zagotavljati enako obravnavo, ne glede na narodnost, raso, etnično, nacionalno ali socialno poreklo, spol, barvo kože, zdravstveno stanje, invalidnost, vero, starost, spolno usmerjenost, družinsko stanje, članstvo v sindikatu, premoženjsko stanje ali drugo. 195. člen Zakona o delovnih razmerjih (2013) pa še posebej določa, da mora delodajalec zagotavljati varstvo delovnih invalidov in invalidov, ki tega statusa nimajo, pri zaposlovanju, usposabljanju ali preusposabljanju v skladu s predpisi. Prav tako Zakon o delovnih razmerjih (2013) v 196. členu določa, da mora delodajalec delavcu, pri katerem je ugotovljena preostala delovna zmožnost v skladu s predpisi, zagotoviti opravljanje drugega dela, opravljanje dela s krajšim delovnim časom, poklicno rehabilitacijo in nadomestilo plače.

1.2.2. Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov ureja pravico do zaposlitvene rehabilitacije in določa druge oblike, ukrepe in spodbude za njihovo zaposlovanje (Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, 2007). Ponikvar, Popit Tkalec (2008, str. 113) navajata, da prejšnji zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb, ki je bil sprejet leta 1976, invalidov ni aktivno vključeval v zaposlitev. Poleg že tako težjih razmer za vključevanje na trg dela je zakon omogočal le pasivne ukrepe, kot je upokožitev in jih s tem izločil iz trga delovne sile.

4. člen Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) opredeli zaposlitveno rehabilitacijo kot storitve, ki se izvajajo s ciljem, da se oseba z ovirami usposobi za ustrezno delo, se zaposli, zaposlitev zadrži in v njej napreduje ali spremeni svojo poklicno

kariero. Invalidi se lahko na podlagi njihovih sposobnosti zaposlujejo v običajnem delovnem okolju, v invalidskih podjetjih ter v podporni in zaščitni zaposlitvi. Delodajalci so po Kodeksu Mednarodne organizacije dela primorani zagotavljati enake možnosti invalidov, njihovo zaposlovanje in ohranitev njihove zaposlitve. Primerna mesta za invalide so vsa delovna mesta, ob upoštevanju izjave o varnosti z oceno tveganja, invalidnost ni ovira za enakovredno opravljanje dela.

V okviru pravice do zaposlitvene rehabilitacije so v Sloveniji na voljo naslednje storitve:

- *storitev A* - zajema svetovanje, spodbujanje in motiviranje oseb z ovirami k aktivni vlogi,
- *storitev B* - priprava mnenja o ravni delovnih sposobnosti, znanj, delovnih navad in poklicnih interesov,
- *storitev C* - pomoč pri sprejemanju oviranosti in seznanjanje o možnostih vključevanja v usposabljanje in delo,
- *storitev D* - pomoč pri izboru ustreznih poklicnih ciljev,
- *storitev E* - razvijanje socialnih spretnosti in veščin,
- *storitev F* - pomoč pri iskanju ustrezne zaposlitve,
- *storitev G* - analiza konkretnega delovnega mesta in okolja,
- *storitev H in I* - izdelava načrta in prilagoditev delovnega mesta, okolja ter sredstev,
- *storitev J* - usposabljanje na konkretnem delovnem mestu,
- *storitev K* - spremljanje in strokovna pomoč pri usposabljanju in izobraževanju,
- *storitev L* - spremljanje osebe z ovirami na delovnem mestu po zaposlitvi,
- *storitev M* - sprotno ocenjevanje uspešnosti procesa,
- *storitev N* - ocenjevanje doseganja delovnih rezultatov oseb z ovirami.

Kot je razvidno zgoraj, rehabilitacijo sestavljajo storitve, ki so označene s črkami od A do N. Proces se začne z oceno stanja, kjer se prepozna, kaj oseba zna, želi, kakšni so interesi in sposobnosti. Ocena je osnova in pogoj za pridobitev statusa invalida in se potrdi s strani komisije na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje. Po dobljeni oceni oseba začne s psihosocialno rehabilitacijo, da se ugotovi, kako oseba sprejema svojo oviranost. Zraven sodijo tudi treningi socialnih veščin in priprave na iskanje delovnega mesta in zaposlitev, vzporedno s psihološko pripravo pa se osebe začnejo usposablјati tudi na delovnem mestu. Celoten proces je prilagojen in odvisen od zmožnosti posameznika (Mager, b. d.).

1.2.3. Zakon o izenačevanju možnosti invalidov

Namen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (2010) je preprečiti in odpraviti diskriminacijo invalidov in jim omogočiti enake možnosti na vseh področjih življenja. Temeljna načela zakona so invalidom zagotoviti pravice, ki jim pripadajo, spoštovati njih in njihovo dostojanstvo, jim zagotavljati enake možnosti in strmeti k nediskriminaciji ter spoštovati in sprejemati različnost zaradi invalidnosti. Pod diskriminacijo se šteje posredna ali neposredna diskriminacija in pomeni vsako razlikovanje, izključevanje ali omejevanje zaradi invalidnosti, zaradi katerega so invalidi prikrajšani za svoje pravice.

27. člen Zakona o izenačevanju možnosti invalidov (2010) določa, da se na podlagi predlogov ministrstev, Sveta za invalide Republike Slovenije, nacionalnega sveta invalidskih organizacij vseh reprezentativnih in drugih pomembnih organizacij, vsakih pet let pripravi predlog akcijskega programa. Slednji določa temeljne cilje, ukrepe in roke za doseg ciljev na posameznih področjih življenja, nosilce ukrepov za doseg ciljev, okvirni obseg sredstev za izvedbo ukrepov in način nadzora nad izvajanjem, spremljanje in poročanje o njem. Akcijski program potem sprejme Vlada Republike Slovenije.

1.2.4. Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju

Zakon ureja obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, dodatno pokojninsko in invalidsko zavarovanje in prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje. Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ki temelji na podlagi medgeneracijske solidarnosti, obsega obvezno in prostovoljno vključitev v obvezno zavarovanje ter pravice, določene na podlagi dela, prispevkov in po načelih vzajemnosti in solidarnosti. Z obveznim zavarovanjem se zagotavljajo pravice na podlagi invalidnosti, pravica do letnega dodatka in pravica do dodatka za pomoč in postrežbo (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2012).

Po tem zakonu je invalidnost podana, če se zavarovancu zmanjšajo možnosti za zagotovitev ali ohranitev delovnega mesta zaradi sprememb v zdravstvenem stanju ni mogoče odpraviti z zdravljenjem (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, 2012). 63. člen Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (2012) oviranost razvršča v tri kategorije, in sicer:

- I. kategorija: če zavarovana oseba ni več zmožna opravljati dela in ni več delovno zmožna,
- II. kategorija: če je sposobnost zavarovanca za delo zmanjšana za 50 % ali več,

- III. kategorija: če zavarovanec ni več zmožen za delo s polnim časom, temveč je delo skrajšano na 4 ure, če je njegova sposobnost manj kot 50% ali pa lahko opravlja delo s polnim delovnim časom, vendar ni več zmožen opravljati dela na trenutnem delovnem mestu.

Če je nekdo brezposeln in mu je priznana druga ali tretja kategorija invalidnosti, lahko pride preko zavoda za zaposlovanje v center za rehabilitacijo in se ga rehabilitira za drugo delovno mesto (Mager, b.d.).

Zaposlitev predstavlja v življenju ljudi pomemben vidik, saj omogoča zagotavljanje sredstev za preživetje. V sodobnem svetu, ki je storilnostno naravnan, delodajalci iščejo ljudi, ki bodo delo opravili čim hitreje, to pa za osebe z ovirami, ki pri delu potrebujejo določene prilagoditve za opravljanje dela, predstavlja oviro. Enakovredne možnosti za zaposlitev ima le oseba, ki je usposobljena za delo in ga je zmožna opravljati, zato zakon spodbuja usposabljanje, izobraževanje in pravico do zaposlitvene rehabilitacije (Tutta, 2004, str.1). Storitve zaposlitvene rehabilitacije so zato tiste, ki ljudi z ovirami podprejo na poti do zaposlitve in dela.

1.3. Zaposlitvena rehabilitacija

Uršič in Drobnič (1995, str. 37) opisujeta začetke rehabilitacije v času, ko se je po vojni pojavilo veliko število ljudi z ovirami in tako povečalo zanimanje za usposabljanje oseb z oviro z ekonomskega vidika, saj je bila država za te osebe primorana zagotoviti rente. Tako so ugotovili, da usposabljanje ne olajša samo stisk posameznikov, ampak ima pomembne ekonomske in socialne učinke za vso družbo. Rehabilitacija osebe z ovirami je temeljni ukrep v vseh državah, saj razvija človekove sposobnosti in zmožnosti za delo (Uršič, 2004, str. 20).

Temeljno načelo zaposlitvene rehabilitacije, ki ga navaja International labour organisation (1983), je, da zagotavlja ustrezno rehabilitacijo za vse kategorije oviranosti in spodbuja zaposlitvene možnosti za ljudi z ovirami na odprtem trgu dela. Organizacije, ki zastopajo zaposlene, delavce in osebe z ovirami, morajo biti obveščene o ukrepih izvajanja navedene politike, vključno z ukrepi, ki morajo biti sprejeti za spodbujanje sodelovanja in usklajevanja med javnimi in zasebnimi organi, ki se ukvarjajo s zaposlitveno rehabilitacijo. Najpomembnejši cilj rehabilitacije je osebam z ovirami nuditi pomoč skozi celoten proces, z namenom, da odkrijejo svoje sposobnosti in tako aktivno sodelujejo in ohranijo oziroma pridobijo zaposlitev na trgu dela (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 11).

Destovnik, Uršič in Kavčič (2007, str. 16) pravico do zaposlitvene rehabilitacije opredeljujejo kot individualno pravico osebe z ovirami, ki jo uveljavlja oseba sama. Posamezne storitve pa lahko uveljavlja delodajalec oziroma Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije. V tem primeru se med njimi sklene pogodba, v kateri so urejena medsebojna razmerja.

1.3.1. Postopek za pridobitev statusa invalida, za priznanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije in za ocenjevanje zaposlitvenih možnosti invalidov po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov

Pri postopku ocenjevanja za status invalida se uporablja ocenjevanje telesnih in duševnih funkcij ter stopnja okvare na način, ki ga določa Mednarodna klasifikacija bolezni (MKB). Po dobljeni oceni se osebi določi stopnja oviranosti s petstopenjsko lestvico. Status invalida pridobijo osebe, pri katerih se na podlagi prej omenjene lestvice ugotovi stopnja oviranosti pri zaposlovanju od vključno 2 do 4. Oseba nato vloži vlogo za priznanje statusa invalida po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov na pristojni območni službi Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje in zraven priloži potrebno zdravstveno dokumentacijo, ki služi kot dokaz o posledicah telesne oziroma duševne oviranosti ali kaže na težave pri zaposlovanju. V postopku obravnave vloge se uporablja zakon, ki ureja splošni upravni postopek. Vlogo in vso priloženo dokumentacijo pregleda rehabilitacijski svetovalec na območni službi zavoda, ki jo nato pošlje predsedniku rehabilitacijske komisije. Predsednika in člane komisije določi minister, pristojen za invalidsko varstvo. Po prejemu dokumentacije območna služba zavoda določi datum obravnave in pisno povabi osebo v postopku. Na obravnavi morajo biti prisotni poleg člana komisije tudi oseba v postopku, ki ima lahko za spremstvo izbranega zaupnika ali predstavnika invalidske organizacije in pa rehabilitacijski svetovalec. Na podlagi mnenja rehabilitacijske komisije območna služba zavoda nato izda odločbo o pridobitvi statusa invalida, na katero je možna pritožba. Podlaga za napotitev osebe z ovirami v zaposlitveno rehabilitacijo je mnenje rehabilitacijske komisije. Obseg, način in trajanje storitev mora rehabilitacijski svetovalec določiti v rehabilitacijskem načrtu, ki ga po potrebi skozi celoten proces spreminja ali dopolnjuje v sodelovanju z uporabnikom (Pravno-informacijski sistem, 2006).

Rehabilitacijski načrt določa »vrsto, obseg, način in trajanje izvajanja storitev zaposlitvene rehabilitacije, ki so individualno določene in jih je izvajalec zaposlitvene rehabilitacije dolžan v celoti upoštevati. Rehabilitacijski načrt v sodelovanju z invalidom na

podlagi mnenja rehabilitacijske komisije izdela rehabilitacijski svetovalec Zavoda Republike Slovenije za zaposlovanje. Med izvajanjem rehabilitacije se načrt glede na potrebe invalida lahko spremeni ali dopolni.« (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 11)

Ko je zaposlitvena rehabilitacija zaključena, rehabilitacijski svetovalec po mnenju izvajalca storitev zaposlitvene rehabilitacije in priloženi dokumentaciji, pripravi oceno zaposlitvenih možnosti in ga napoti na ustrezno zaposlitev (Pravno-informacijski sistem, 2006).

Po podatkih Pravno-informacijskega sistema (2006) so po končani rehabilitaciji lahko izdane naslednje odločbe:

- Odločba o zaposlitvi v običajnem okolju

Osebe z ovirami, ki ne dobijo odločbe o podporni, zaščitni zaposlitvi ali odločbe o nezaposljivosti, se lahko zaposlijo v običajnem delovnem okolju pri običajnih delodajalcih, v invalidskih podjetjih ali se vključijo v programe aktivne politike zaposlovanja.

- Odločba o podporni zaposlitvi

Odločba o podporni zaposlitvi se izda osebam, za katere se presodi, da so se s strokovno pomočjo sposobni vključiti v običajno delovno okolje, pri čemer njihovo doseganje delovnih rezultatov ni nižje od 70 odstotkov.

- Odločba o zaščitni zaposlitvi

Odločba o zaščitni zaposlitvi se izda osebam, za katere se presodi, da se ne morejo zaposliti v običajnem delovnem okolju ali v podporni zaposlitvi, njihovo doseganje delovnih rezultatov pa je nižje od 70 in višje od 30 odstotkov ter zaradi večjih težav potrebujejo visoko stopnjo strokovne pomoči in spremljanja pri delu.

- Odločba o nezaposljivosti

Odločba o nezaposljivosti po 20. členu Pravilnika o merilih in postopkih za pridobitev statusa invalida, za priznanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije in za ocenjevanje zaposlitvenih možnosti invalidov ter o delu rehabilitacijskih komisij, se izda osebi, kjer so ugotovljene popolne težave pri zaposlovanju in komisija izda mnenje, da zaposlitvena rehabilitacija ni potrebna. Prav tako se lahko izda odločba o nezaposljivosti po končani

rehabilitaciji, če se ugotovijo popolne težave pri zaposlovanju osebe. Ta oseba ima možnost, da se udeleži programa socialne vključenosti.

Po podatkih Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta Republike Slovenije-Soča - razvojnega centra za zaposlitveno rehabilitacijo (2017), se je v letu 2016 zaposlilo 417 uporabnikov storitev. Največ se jih je zaposlilo v običajnem delovnem okolju, najmanj pa v invalidskem podjetju in v zaščitni zaposlitvi. V letu 2016 je bilo izdanih 723 odločb, od tega je bilo največ odločb o nezaposljivosti, ki jih je bilo kar 453, najmanj pa je bilo izdanih odločb o zaposljivosti v podporni zaposlitvi (113). Je pa na tem področju največji porast, kar kaže na vedno več sodelovanja z delodajalci.

Različne študije, s katerimi so ugotavljali ekonomske učinke rehabilitacije, so ugotovile, da ukrepi, kot so subvencija plače, ali prekvalifikacija na drugo delovno mesto, s katerimi se osebi izboljša položaj na trgu dela, pripomorejo k temu, da oseba postane zanimiva delodajalcem (Uršič in Drobnič, 1995, str. 37). Uspešna rehabilitacija poleg dobrega počutja osebe, samostojnosti in doprinosu družbi, je po empiričnih raziskavah ekonomsko najbolj učinkovita oblika pomoči osebam z oviro (Uršič in Drobnič, 1995, str. 37).

Uspešnost rehabilitacije pa je odvisna od več vrst dejavnikov. Pomembno je, da so storitve in programi, ki jih izvajajo, usklajeni in individualizirani glede na potrebe in želje posameznika. Potrebno je zagotoviti sredstva za ustrezno obravnavo in s katerimi se določi vsebinski in časovni okvir obravnave. Za uspešnost rehabilitacije je pomembna tudi usklajenost med predpisi in programi, ki jo izvajajo. Pomembna pa je tudi realnost same rehabilitacije, kar pomeni, da ne moremo pričakovati, da bo trajanje procesa za vse ustrezno (nekateri lahko potrebujejo več časa), prav tako pa nekateri uporabniki na koncu niso primerni za zaposlitev (Uršič, 2004, str. 20).

Merilo uspešnosti zaposlitvene rehabilitacije ni le končna zaposlitev, ampak je pomembno tudi, kako je oseba zadovoljna na delovnem mestu, ali ima urejene stanovanjske razmere in dostop do dela, kakšno stopnjo odgovornosti ima na delovnem mestu in ali obstaja možnost napredovanja ter dodatnega izobraževanja (Tabaj in Dolinšek, 2004, str. 123). Ponikvar in Popit Tkalec (2008) v svojem magistrskem delu omenjata, da se vse od zgoraj naštetega ne more zgoditi brez aktivnega sodelovanja vsakega posameznika in da se lahko uporabnik rehabilitira le toliko, kolikor sam želi.

1.3.2. Vloga socialnega dela pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Storitve zaposlitvene rehabilitacije izvajajo usposobljeni multidisciplinarni timi pri izvajalcih zaposlitvene rehabilitacije, med katerimi ima pomembno vlogo tudi socialno delo. Vloga socialne delavke je odvisna od drugih članov tima. Potrebno je, da pri svojem delu pozna tudi druga področja dela in je seznanjena z različnimi možnostmi oblik pomoči (Stevanovič, Pirnat in Ronchi, 2012, str. 167). V prvi vrsti je pomembno, da socialna delavka razume stisko osebe in jo spoštuje. V medsebojno sodelovanje prispeva svoje znanje, izkušnje in spretnosti (Škerjanc, 2010, str. 107). Naloga socialne delavke skozi proces zaposlitvene rehabilitacije je zagotovitev in vzpostavitev delovnega odnosa, v katerem skupaj z uporabnikom soustvarjata želene rešitve. Socialna delavka za vsakega posameznika pripravi individualni načrt rehabilitacijskega programa, na podlagi uporabnikovih zmožnosti s ciljem razvijanja njegovih potencialov. Uporabniku nudi čustveno podporo in strokovno pomoč pri premagovanju težav, pri čemer upošteva realne možnosti in poskrbi za pravočasno pomoč ter mu pomaga najti ustrezno zaposlitev (Stevanovič, Pirnat in Ronchi, 2012, str. 167). Po Čačinovič Vogrinčič, Kobal in Mešl (2005, str. 7-16) se socialna delavka pri svojem delu opira na elemente delovnega odnosa, kot je dogovor o sodelovanju, ki ga takoj na začetku sklene z uporabnikom. Z njim obvesti uporabnika o poteku dela, opredeli vloge posameznikov in zagotovi varen prostor za delo. Drugi element je instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev, ki sta temelja delovnega odnosa. Vsak uporabnik pove svojo definicijo problema, nato pa se proces nadaljuje v obliki dialoga in sodelovanja. Socialni delavec vodi uporabnika k postopnemu oblikovanju zelenih ciljev pri tem pa se osebno odziva in izraža empatičen odnos. Pomembno je, da se uporabnika spoštuje kot enakovrednega člana, to pa se lahko zgodi samo, če z njim sodelujemo. Poleg omenjenih elementov se mora socialni delavec pri svojem delu nasloniti na štiri pomembne koncepte v socialnem delu, brez katerih se delovni odnos težko vzdržuje, in to so:

Etika udeležенosti (Hoffman, 1994 v Čačinovič Vogrinčič, Kobal in Mešl, 2005): Socialno delavko usmeri v sodelovanje, pri katerem nihče nima zadnje besede in odstopi od moči, ki mu pripada.

Perspektiva moči (Saleebey, 1997 v Čačinovič Vogrinčič, Kobal in Mešl, 2005): Na podlagi tega koncepta socialna delavka uporabniku pomaga iskati moč in vire, da doseže željene cilje. Socialna delavka sprašuje po zelenih razpletih, dobrih izidih in željah. Pri tem Saleebey omenja leksikon moči, ki ga sestavlja sedem pomembnih konceptov. To so *dodajanje moči*, ker podpiramo uporabnike, da najdejo lastne vire moči; *včlanjenost*, s

katerim spoštujemo človekove potrebe in je prvi korak k moči; *okrevanje*, ki temelji na spoznanju, da je možno po vseh preteklih udarcih okrevati in da ti ne vodijo v nemoč; *zdravljenje*, kjer oseba sama pride do spoznanja o tem, kaj je dobro za njo; *dialog in sodelovanje*, s katerim soustvarjamo nove zgodbe na podlagi dogovorov in sporazumevanja. Kot zadnjega pa omenja *odpovedati se dvomu*, pri čemer se mora socialna delavka odpovedati temu, da ve kaj bolje kot uporabniki, saj so uporabniki eksperti iz izkušenj.

Ravnanje s sedanjostjo ali koncept so-navzočnosti (Andersen, 1994 v Čačinovič Vogrinčič, Kobal in Mešl, 2005): Socialno delavko usmeri v čas, ko je z uporabnikom v delovnem odnosu in, ki ga uporablja za sodelovanje. Varuje čas, da se pogovor zgodi, razvije in konča tako, da ga je mogoče nadaljevati.

Znanje za ravnanje (Rosenfeld, 1993 v Čačinovič Vogrinčič, Kobal in Mešl, 2005): Koncept temelji na tem, da socialna delavka ne sme ostati brez besed. To je znanje, ki ga socialna delavka pretvori v akcijo, kar pomeni, da v socialnem delu uporabnikom pojasnjujemo koncepte, ki definirajo naše sodelovanje.

1.4. Zaposlovanje oseb z ovirami

Delo ima v današnji družbi velik socialni, ekonomski in politični pomen in človeku omogoča integracijo v skupnosti, razvoj socialnih veščin in utrditev socialnega statusa. Med drugim delo krepi notranjo moč in izboljšuje kakovost življenja (Plavšič in Osmani, 2018, str. 48). Fatur Videtič (2003, str. 57) pravi, da zato, ker je človek skozi socializacijo vzgojen za delo in ustvarjanje, je pomembno, da se na teh področjih razvija in uresničuje. Delo poleg koristi preživljanja daje občutek neodvisnosti, oblikuje našo identiteto, samospoštovanje, daje organizacijo našemu življenju in ohranja naše telesno in duševno zdravje. V odnosu med delom in identiteto obstaja poleg prednosti tudi tveganje, saj »v družbi, katere značilnost je velika socialna mobilnost, pomeni posedovanje dobrih delovnih sposobnosti veliko, pomanjkanje le teh pa velik hendikep.« (Uršič in Drobnič, 1995, str. 41) Delo ne predstavlja samo vir dohodka in zagotavljanja sredstev za kakovostno življenje, temveč je pomembno tudi iz socialnega in psihološkega vidika. » Ljudje, ki niso zaposleni, so pogosto stigmatizirani kot manj pomembni oziroma manj vredni člani družbe.« (Uršič, 2004, str. 11) Osebe z ovirami spadajo v tisto skupino delavcev, ki se na trgu dela težje uveljavljajo in so manj zanesljivi pri iskanju dela, poleg tega pa zanje velja, da je njihova delazmožnost manjša, na čemer tudi temelji status invalidnosti (Uršič in Drobnič, 1995, str. 45).

Zaviršek (2014b, str. 135) pri osebah z ovirami poleg bivanjske, socialne, simbolne, formalnopravne in pa diskriminacije na področju izobraževanja, navaja tudi ekonomsko diskriminacijo. Med slednjo sodi izključenost iz plačanega dela, ločevanje trga dela z delom v zaposlitvenih centrih in drugih prekarnih oblikah dela, slaba delovna mesta zaradi nizke izobrazbe ali predsodkov delodajalcev, nizki dohodki in visoki izdatki, ki ji imajo ljudje z ovirami zaradi določenih prilagoditev v domačem okolju in na delovnem mestu ter izdatki, ki jih imajo za prevoze in pomoč pri negi in asistenci.

Osebam z oviro delovni proces, če ne drugega, predstavlja vsaj nekaj, s čimer se lahko zamotijo in zamenjajo razmišljanje o lastni nesreči. V večini primerov pa ima delo večji pomen, saj ljudem omogoča lastno ustvarjalnost in možnost vnašanja lastnih idej. Poleg tega pa sodelovanje na delovnem mestu prinaša nova poznanstva, ki pogosto preidejo v prijateljstva (Lamovec, 2003, str. 232).

Plavšić in Osmani (2018, str. 48) sta v članku zapisali, da zaposlitev še vedno predstavlja najpomembnejše orodje za uveljavljanje posameznika in njegove vloge v družbi, ki mu prinaša ugled in moč. Prav tako predstavlja potrditev njegovih sposobnosti in pripravljenosti prispevati svoj delež skupnosti.

Mednarodna organizacija dela ocenjuje, da naj bi osebe z ovirami predstavljale približno 386 milijonov vseh delovnih ljudi na svetu. Od tega se jih veliko spopada z brezposelnostjo, kljub temu, da imajo osebe z ovirami potencial, da prispevajo k delu (Hočevár, 2009, str. 47). V Sloveniji osebe z ovirami predstavljajo štiri odstotke vseh zaposlenih prebivalcev. Nekatere osebe se zaposlijo v običajnem delovnem okolju, v javnem ali zasebnem sektorju v sistemu obveznega kvotnega sistema zaposlovanja oseb z ovirami. Za osebe, ki v običajnem okolju ne morejo delati, pa je v Sloveniji zagotovljena posebna oblika zaposlovanja ali zaposlitev pod posebnimi pogoji, in sicer v invalidskih podjetjih, ki jih je v Sloveniji okoli 151, zaposlitvenih centrih in varstveno-delovnih centrih (Statistični urad Republike Slovenije, 2014).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2018) je bilo v Sloveniji delovno aktivnih oseb z ovirami konec leta 2018 približno 34.300, kar je 3,2 odstotka več kot leto prej. Od tega je bilo približno 17.000 moških in 17.300 žensk. Osebe z ovirami so še vedno med tistimi, ki so dolgotrajni brezposelnosti najbolj izpostavljene, saj naj bi po podatkih iz oktobra 2019, predstavljale 28,5 odstotkov vseh brezposelnih oseb. Prav tako ostaja visok delež brezposelnih oseb z oviro, ki so starejše od 50 let, in sicer 30,4 odstotka (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2019).

Raziskava, ki sta jo izvedli Hemphill in Kulik (2019, str. 128), prikazuje, da je iskanje zaposlitve težko za marsikoga, predvsem pa za ljudi, ki imajo več ovir hkrati. Prav ti predstavljajo največje število brezposelnih med vsemi osebami z ovirami. Avtorici navajata tudi dejstvo, da imajo osebe z vidnimi ovirami manjše možnosti, kot osebe, katerih ovire niso vidne na prvi pogled. Višja stopnja brezposelnosti je tudi med ljudmi z motnjo v duševnem razvoju, saj so intelektualne ovire bolj stigmatizirajoče kot fizične. Razlogi za brezposelnost oseb z ovirami so tudi nizka raven izobrazbe in pomanjkanje ustreznega usposabljanja za spretnosti, ki jih potrebujejo pri delu (Jung, 2001, str. 26). Pomanjkanje spretnosti in izobrazbe lahko osebi z oviro prepreči, da se prijavi na delovno mesto, četudi bi delo lahko opravljala (Hemphill in Kulik, 2019, str. 128).

Kljub napredku v raznolikosti in praksah vključevanja na delovna mesta je vstop in napredovanje oseb z ovirami še vedno problematičen. Eden od razlogov je tudi ta, da ima večina delodajalcev pesimističen pogled na delovne zmožnosti osebe z ovirami ter predsodke in prepričanja, ki pa jih pogosto spremlja pomanjkanje informacij o problemu (Bonaccio, Connelly in Gellatly, 2019).

Hemphill in Kulik (2019, str. 129) navajata, da lahko z omejenimi možnostmi za delo in pa pogostimi zavrnitvami osebam z ovirami odvzamejo voljo za iskanje in na koncu tudi odnehajo in izstopijo iz trga dela, kar pa ogrozi njihove socialne prejemke.

1.4.1. Oblike zaposlovanja oseb z ovirami

V Sloveniji so osebam z oviro na voljo različne oblike zaposlitve. Prva možnost je zaposlitev v običajnem delovnem okolju oziroma na primernem delovnem mestu. V kolikor je ocena zaposlitvenih možnosti po končani zaposlitveni rehabilitaciji nižja, so osebe z oviro zaposljive v drugih oblikah zaposlitve.

- Podporna zaposlitev

48. člen Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) opredeljuje podporno zaposlitev, kot »zaposlitev invalida na delovnem mestu v običajnem delovnem okolju s strokovno in tehnično podporo invalidu, delodajalcu in delovnem okolju.« Pomoč je nudena v obliki informiranja, svetovanja, usposabljanja, prilagoditve delovnega mesta in spremljanjem dela. »Glede na oceno doseganja delovnih rezultatov je invalid v podporni zaposlitvi lahko upravičen do subvencije plače v višini od 5 do 30 odstotkov minimalne plače.« (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 11-12)

V Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) so zapisani pogoji, ki morajo biti izpolnjeni, da se invalid zaposli v podporni zaposlitvi. Med pogoje spada usposobljenost invalida za opravljanje del na tistem delovnem mestu, kjer je zaposlen, motiviranost osebe za uspešno opravljanje dela, izdelan osebni načrt podpore invalidu in delodajalcu in pripravljenost delodajalca za sodelovanje ter prilagoditev delovnega okolja in delovnega mesta.

Podporno zaposlovanje omogoča osebam z ovirami usposabljanje in zaposlovanje na odprtem trgu dela, predvsem usposabljanje za delo v podjetjih in tako vključitev v skupnost. Omogoča zaposlitev za osebe z vsemi stopnjami oviranosti, tudi najtežje oviranim, poleg tega pa podporno zaposlovanje zagotavlja pomoč pri delu, ki je prilagojena potrebam posameznika (Tabaj in Dolinšek, 2004, str. 124).

Podporna zaposlitev, sestoji iz dveh vrst podpor, in sicer iz strokovne in pa naravne, ki se med seboj dopolnjujeta. Poleg podpore na delovnem mestu, obstaja še podpora in vključenost družine, prijateljev in sodelavcev. »Naravna podpora je praktično udejanjanje socialne vključenosti.« (Tabaj in Dolinšek, 2004, str. 127) Kar pa je tudi cilj podporne zaposlitve.

- Zaščitna zaposlitev

Zaščitna zaposlitev je zaposlitev osebe z ovirami na delovnem mestu v delovnem okolju, ki je prilagojeno sposobnostim in potrebam osebe z ovirami, ki na običajnem delovnem mestu ni zaposljiva. Zaščiteno delovno mesto se osebi z ovirami lahko zagotavlja v zaposlitvenem centru. Oseba, ki ima sklenjeno pogodbo o zaposlitvi, ima pravico do subvencije plače (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 11).

V 41. členu Zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) je zapisano, da zaščitena delovna mesta zagotavljajo predvsem zaposlitveni centri, lahko pa tudi invalidska podjetja. Zaposlitveni center je opredeljen kot pravna oseba, ki zaposluje osebe z ovirami samo na zaščitanih delovnih mestih. »Zaposlitveni center s splošnim aktom opredeli število zaščitanih delovnih mest za invalide in število delovnih mest za strokovne delavce in sodelavce, katerih plače se financirajo iz javnih sredstev.« (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 11)

- Invalidska podjetja

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) navaja, da lahko kot invalidsko podjetje posluje gospodarska družba, ki je organizirana kot kapitalska družba in

deluje v skladu z določbami zakona. Prav tako lahko kot invalidsko podjetje posluje gospodarska družba, ki je registrirana kot družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba ali komanditna delniška družba pod pogojem, da usposablja in zaposluje najmanj 40 odstotkov invalidov.

Invalidska podjetja so »oblika socialne ekonomije na področju zaposlovanja. Glede na dejstvo, da so invalidska podjetja gospodarske družbe posebnega pomena, zakon delno predpisuje način delitve dobička, določa vpliv države na lastništvo in odločanje ter predvideva obvezno revizijo letnih in poslovnih poročil za vsa invalidska podjetja vsaj na tri leta« (Destovnik, Uršič in Kavčič, 2007, str. 12).

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2018) je bilo v letu 2018 registriranih 143 invalidskih podjetij, od tega jih je bilo 131 v zasebnem, 12 pa v javnem sektorju.

1.4.2. Kvotni sistem

Kvotni sistem je sistem, ki ga predpiše država in je namenjen pospeševanju zaposlovanja oseb z ovirami v običajnem delovnem okolju. S tem želijo osebam z ovirami zagotoviti enakovredno možnost zaposlitve. Obvezno zaposlovanje zajema tako javni kot privatni sektor in določa minimalno število delavcev, pri katerih nastane obveznost zaposlovanja. Če delodajalci ne izpolnjujejo kvote, ki se giblje med 4 in 6 odstotki oseb z ovirami izmed vseh zaposlenih, jih doletijo denarne sankcije. Po drugi strani pa delodajalci, ki izpolnjujejo kvoto, od države dobijo subvencijo (Presen, 2004, str. 109–110).

Temeljno načelo demokratične družbe je, da se osebam z ovirami zagotovijo enake pravice in možnosti dobiti in zadržati zaposlitev po svoji izbiri in glede na svoje sposobnosti. Prav tako imajo pravico do ustreznega izobraževanja, delovne rehabilitacije in ustreznega svetovanja. Cilj je osebam z oviro omogočiti mesto na trgu delovne sile (Kasnar, 2001, str. 14).

Rihter (2016, str. 139) navaja, da že na ravni zakonodaje lahko vidimo, da so nekateri ukrepi bolj vključujoči kot drugi. Pri tem pod bolj vključujoč ukrep spada zaposlitev v običajnem okolju v podporni zaposlitvi, manj vključujoč pa ukrep zaposlovanja v zaščitni zaposlitvi in invalidskih podjetjih, kjer so ljudje prostorsko ločeni. Ukrep, ki je najbolj izključujoč, pa je program socialne vključenosti.

Osebe z zmernimi, težjimi in težkimi intelektualnimi ovirami so na področju zaposlovanja še vedno diskriminirane in nimajo enakih možnosti kot ostali ljudje z ovirami.

Pripada jim samo pravica do »vodenja, varstva in zaposlitve pod posebnimi pogoji« in socialni dodatki, ki pokrivajo samo osnove življenjske stroške, kar pa jim preprečuje neodvisnost. Osebe z lažjimi intelektualnimi ovirami imajo možnost zaposlitve v podjetjih na odprtem trgu dela in v invalidskih podjetjih, a še zmeraj večina oseb dela v varstveno-delovnih centrih. Slednje se kot zaposlitev ne šteje, saj nimajo sklenjene pogodbe o delu. To delo in okolje v poročilu označujejo kot ponavljajoče, nespodbudno in ne daje možnosti nadaljnje zaposlitve v običajnem okolju (Open society institute, 2005, str. 18-19).

Osebe, ki so obravnavane kot delovno nesposobne in tako nezaposljive, so vključene v program socialne vključenosti in so večinoma napotene v varstveno-delovne centre, ki so namenjeni osebam z zmerno, težje in težko motnjo v duševnem ali telesnem razvoju. V centrih osebe nimajo statusa zaposlenega, plačilo pa je simbolično (Open society institute, 2005, str. 94).

Kasnar (2001, str. 14) trdi, da je potrebno osebam z oviro zagotoviti enake pravice in možnosti in doseči njihovo socialno vključenost na trgu dela na integrirana delovna mesta. Izjema ostajajo le tiste osebe, ki zaradi svoje oviranosti na odprtem trgu dela ne bi mogli najti dela in so zato zaposljivi na delovnih mestih pod posebnimi pogoji.

2. Formulacija problema

»Zaposlitev povečini poveča sposobnost osebe za delo v skupinah in kolektivih, krepí socialno mrežo, zmanjša osamljenost, in dobro vpliva na duševno zdravje.« (Zaviršek, 2018, str. 145) Osebe z ovirami spadajo v skupino, ki je na trgu dela težje zaposljiva. Razlogi so predvsem v zmanjšani delovni zmožnosti in predsodkih s strani delodajalcev o njihovem pomanjkanju prilagodljivosti, vztrajnosti in učinkovitosti (Drobnič, 2002, str. 438). Osebe z ovirami imajo otežen dostop do trga dela zaradi neustrezne usposobljenosti in pomanjkanja kvalifikacij. Cilj usposabljanja oseb z ovirami je tako izboljšanje spretnosti in sposobnosti z namenom lažjega vključevanja na trg delovne sile (Lourdelle, 2001, str. 43).

S pojmom zaposlitvene rehabilitacije sem se prvič srečala v zadnjem letniku prakse, ko sem mesec dni delala v društvu za pomoč in samopomoč Želva Eureka Žalec, kjer sem spoznala gospo, ki je bila na usposabljanju v sklopu zaposlitvene rehabilitacije. To me je spodbudilo k temu, da sem začela intenzivneje razmišljati o zaposlitveni rehabilitaciji in kakšen pomen ima za ljudi z ovirami, ki so zaposlitev izgubili, šele prehajajo na trg dela ali pa so dolgotrajno brezposelni.

Delo predstavlja pomemben dejavnik v življenju ljudi in ima pomembno vlogo pri kakovosti življenja posameznika ter posledično vpliva tudi na vključenost v družbo. Ker se v procesu zaposlitvene rehabilitacije ljudi usposobi za dela, ki ustrezajo posamezniku z namenom vključitve na trg dela saj naj bi se s tem zvišala kvaliteta življenja, sem želela v svojem diplomskem delu raziskati, kaj so dejavniki zaposlitvene rehabilitacije, ki pozitivno vplivajo na ljudi z ovirami in kaj so morebitne ovire, na katere naletijo v procesu zaposlitvene rehabilitacije.

Po mnenju Rihter (2016, str. 138), ustrezna zakonodaja ni dovolj za odpravo omejitev, na katere pri iskanju zaposlitve naletijo osebe z ovirami, temveč je potrebno ukrepe preučiti na več ravneh. Na makro ravni so to priporočila in zakonodajni okvir, na mezo ravni to pomeni pregledati uvedbo ukrepov v prakso, na mikro ravni pa je treba preučiti, kako se ukrepi zapisani v zakonodaji kažejo v vsakdanjem življenju ljudi in kako izboljšati njihov položaj. V svojem diplomskem delu se bom zato osredotočila na razumevanje zaposlitvene rehabilitacije s strani uporabnikov storitev, saj lahko na ta način dobimo boljši vpogled dejansko stanje in predlagamo ustrezne spremembe, ki bodo pozitivno vplivale na položaj oseb z ovirami na trgu dela. Namen mojega diplomskega dela je ugotoviti, kako ozaveščene so osebe z ovirami o zaposlitveni rehabilitaciji, kako poteka usposabljanje za delo in kakšne so razlike v usposabljanju za različne oblike dela. Raziskati želim, kaj so z vidika uporabnikov pozitivni

dejavniki zaposlitvene rehabilitacije, kaj so morebitne pomanjkljivosti in želene spremembe. Prav tako me zanima, kako zaposlitvena rehabilitacija osebe usposobi za trg dela, kako jih na delovnem mestu sprejmejo delodajalci in kako se vključujejo v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji.

Raziskovalna vprašanja, ki so bila vodilo moje raziskave, so naslednja:

1. Kje osebe z ovirami pridejo do informacij o zaposlitveni rehabilitaciji?
2. Kako poteka usposabljanje za delo?
3. Kakšne so razlike med usposabljanjem za različne oblike zaposlitev (podporna, invalidska podjetja, zaščitna zaposlitev)?
4. Na katere ovire in pomanjkljivosti naletijo osebe z ovirami v procesu zaposlitvene rehabilitacije?
5. Kako zaposlitvena rehabilitacija osebe z ovirami usposobi za prehod na trg dela?
6. Kakšne so možnosti za izboljšanje prehoda oseb z ovirami na trg dela?
7. Kako osebe z ovirami po zaposlitveni rehabilitaciji sprejmejo delodajalci?
8. Kako se osebe po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji vključujejo v družbo?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave

Raziskava je eksplorativna, saj sem z njo želela spoznati področje problematike zaposlitvene rehabilitacije in kakšen vpliv ima na ljudi z ovirami, ki prehajajo na trg dela. Glede na odnos do izkustvenega gradiva je raziskava empirična, saj sem s spraševanjem zbrala potrebne podatke za moje delo, in pa kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise in pripovedi ljudi (Mesec, 2009).

3.2. Spremenljivke oz. teme raziskovanja

Teme moje raziskave so naslednje:

- ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije,
- usposabljanje za delo,
- ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije,
- možne izboljšave,
- usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije,
- odnos delodajalcev do oseb z ovirami,
- vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji.

3.3. Merski instrumenti ali viri podatkov

Za merski instrument pri raziskovanju sem uporabila delno standardiziran vprašalnik, ki sem ga sestavila po temah, ki sem jih želela raziskati. Vprašanja sem med pogovorom po potrebi prilagajala intervjuvancem. Vprašalnik je priložen v dodatku.

3.4. Opredelitev enot raziskovanja

Populacijo, ki sem jo raziskovala, so predstavljali ljudje z ovirami, ki imajo izkušnjo z zaposlitveno rehabilitacijo in so se po končani rehabilitaciji zaposlili v eni izmed oblik zaposlitve pod posebnimi pogoji, in sicer v obliki podporne, zaščitne zaposlitve v zaposlitvenih centrih in pa zaposlitve v invalidskih podjetjih. Za intervjuvanje oseb v različnih oblikah zaposlitve sem se odločila, ker sem želela z raziskavo med drugim izvedeti tudi, če se rehabilitacija in usposabljanje za delo razlikuje med različnimi vrstami zaposlitev.

Moj vzorec je neslučajnostni in priročni. Predstavljalo ga je devet uporabnikov zaposlitvene rehabilitacije. Od tega so bile tri osebe zaposlene v podporni zaposlitvi (dve

osebi v centru za pomoč in samopomoč Želva Eureka Žalec, ena oseba v Rdečem križu Celje), tri osebe v zaščitni zaposlitvi (dve osebi v zaposlitvenem centru CRI Celje, ena oseba v zaposlitvenem centru Jaspis) in tri osebe zaposlene invalidskem podjetju SOC-EKO Šentjur.

3.5. Zbiranje podatkov

Podatke sem zbirala z metodo spraševanja, natančneje z delno standardiziranim intervjujem. Vprašanja sem med intervjuji prilagajala sogovornikom, glede na njihovo razumevanje, da sem od njih dobila potrebne odgovore.

Za prvo srečanje z direktorico Racia Celje, sem se dogovorila v oktobru 2019, kjer sva se pogovarjali o njihovih uporabnikih in možnostih intervjuvanja. V začetku marca 2020 sem stopila v stik s socialno delavko zaposleno na Raciju, s katero sva se nato srečali na sestanku, kjer je najprej stopila v stik z nekaj podjetji in jih vprašala ter preverila, ali je možno, da bi pri njih opravljala intervjuje, nato mi je podatke za stik preposlala in sem kasneje tudi sama stopila v stik s predlaganimi podjetji.

Zbiranje podatkov je potekalo od 20. 5. 2020 do 22. 6. 2020. Pred intervjuvanjem sem se z vsakim podjetjem dogovorila za datum in čas izvedbe intervjujev. Vsi intervjuji so v večini potekali na sedežu centrov/podjetij. Dva intervjuja sem opravila v zaposlitvenem centru CRI Celje, tri intervjuje v invalidskem podjetju SOC-EKO Šentjur, en intervju na Rdečem Križu Celje, dva intervjuja v društvu za pomoč in samopomoč Želva Eureka Žalec, za en intervju pa sem se dogovorila neposredno z uporabnico, zaposleno v zaposlitvenem centru Jaspis Celje, s katero sva se nato srečali na kavi in opravili intervju. Intervjuji so potekali od 15 do 45 minut. Pred vsakim pogovorom sem razložila namen intervjuja in vprašala za dovoljenje snemanja pogovora s telefonom, s čimer so se vsi strinjali. Skozi pogovor sem kakšno vprašanje dodatno razložila oziroma ga prilagodila glede na razumevanje posameznika.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Ker sem pogovore snemala s telefonom, sem intervjuje najprej zapisala v programu Word. Nato sem besedilo razčlenila, označila pomembne dele, ki so bili pomembni za mojo raziskavo, jim pripisala kode, ter jih kvalitativno analizirala. Začela sem z odprtim kodiranjem, pri katerem sem v stolpce k izjavam pripisovala pojme, kategorije, nadkategorije in teme. Po končanem odprtem kodiranju sem analizo nadaljevala z osnim kodiranjem, kjer sem vzpostavljala odnose med kategorijami in nadkategorijami in znotraj posameznih

kategorij (Mesec, 2009). Nazadnje pa sem se lotila še odnosnega kodiranja, kjer sem dobljene kategorije med seboj primerjala, preučila odnose med njimi in jih zapisala v obliki časovnega oziroma vzročno posledičnega zaporedja (Mesec, 2009).

4. Rezultati

Večina intervjuvanih ljudi zaposlenih v zaposlitvenih centrih ima srednješolsko poklicno izobrazbo, pri tem so omenjali srednjo poklicno šolo za slaščičarstvo in šolo za oblikovanje kovin. So pa v centru zaposleni tudi taki, ki so šolanje zaključili na fakulteti za ekonomijo. Pri osebah zaposlenih v invalidskem podjetju in podporni zaposlitvi večina oseb navaja srednješolsko poklicno izobrazbo, predvsem srednjo trgovsko šolo, administrativno in srednjo ekonomsko šolo. Nekateri zaposleni pa so zaključili osnovno šolo.

Večina intervjuvanih oseb je pred vključitvijo v zaposlitveno rehabilitacijo opravljala različna dela. Med njimi sogovorniki navajajo delo v pekarni in gostinstvu, proizvodna dela, pomoč v kadrovski službi in na osnovnih šolah in delo v recepciji. Nekateri sogovorniki so dolgo delo opravljali v trgovini in pohištveni industriji ter na banki. Posamezniki so pred tem opravljali lažja dela, ki so bila vsa brez pogodbe o zaposlitvi. Nekateri pa delovnih izkušenj nimajo.

4.1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Večina intervjuvanih oseb, ki so bili uporabniki zaposlitvene rehabilitacije, o možnostih zaposlitvene rehabilitacije pred vključitvijo vanjo ni vedela tako rekoč nič. Nekateri so menili, da zaposlitvena rehabilitacija predstavlja obliko zdravljenja. (*»Ko so mi na zavodu povedal, da grem nekam delat za 6 mesev in se učim delat, sem prvo pomislila na to, da bodo oni mene tam zdravili.« (A2).*). Samo ena oseba je opisala, da je menila, da to predstavlja uvajanje v delo. (*»To nekako predstavlja neko uvajanje, neka preizkusna doba, kjer se prilagodiš in izveš kaka dela od tebe zahtevajo.« (G1)*). Ena od intervjuvank je dejala, da je prve informacije izvedela slučajno od gospe iz materinskega doma, ko je začela z iskanjem zaposlitve.

Razlogi za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo so bili predvsem neuspešno iskanje zaposlitve zaradi oviranosti in potrebnih omejitev pri delu, predlog Zavoda za zaposlovanje in pridobitev statusa invalidnosti zaradi zdravstvenih težav. Posamezne osebe so se v zaposlitveno rehabilitacijo vključile na predlog direktoric Društva za pomoč in samopomoč Želva. (*«Sem delu prej tu kot prostovoljec, potem me je pa vprašala šefica, če bi delal tuki pa sem reku, da bi pa me je poslala na to rehabilitacijo.» (I2)*) Ali predloga direktorice invalidskega podjetja. (*»Jaz sem bla prvo sprejeta tu preko javnih del za eno leto in na podlagi tega, kar je šefica v enem letu videla je rekla, da se naj s svetovalko na zavodu zmenim, če me da na CRI.« (F3)*).

Večino intervjuvancev je na zaposlitveno rehabilitacijo napotil Zavod za zaposlovanje, v posamičnih primerih pa svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije.

Pri čakalni dobi za odobritev zaposlitvene rehabilitacije so navajali različna časovna obdobja, med njimi je bil najkrajši čas čakanja na odobritev dva tedna, ena oseba pa je čakala tudi sedem mesecev. Dve osebi nista vedeli točne čakalne dobe, ampak sta rekli, da sta na odobritev čakali precej dolgo. (*»Čakala sem ful dolgo, ene pol leta sigurno, če ne celo več (A7), »Pa sem kar nekaj časa bil doma pa čakal, da lahko grem delat.« (B6)*). Pri posameznikih je bil postopek daljši, saj so najprej zavrnilo možnost zaposlitvene rehabilitacije zaradi mnenja, da so sposobni opravljati drugo delo. (*»So me pa na komisiji prvo zavrnil, da bi še lahko kej drugega delala kot tole, ampak sem jim lepo povedala, da če v 7 letih po 50 razgovorih, 300 prošnjah nisem dobla ših ta ga tut ne bom. (F5)*). Po prilogi zdravstvenih izvidov so prošnjo hitro odobrili.

4.2. Usposabljanje za delo

Kot prvi korak v procesu zaposlitvene rehabilitacije so posamezniki omenili odobritev zaposlitvene rehabilitacije s strani komisije, po kateri nato svetovalka na Zavodu za zaposlovanje pošlje napotnico izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije, nato pa osebo uvrstijo v čakalno vrsto za zaposlitveno rehabilitacijo.

Na začetku procesa je treba izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije poslati življenjepis z opisanimi dosedanjimi zaposlitvami. (*»Najprej moreš ustanovi, ki te sprejme kot rehabilitanta javit svoj življenjepis in vsak dela, ki si jih opravljal v svoji delovni dobi.« (G5)*). Nato sledijo razgovori in sestanki s svetovalno delavko pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije, strokovna obravnava s strani psihiatra in psihologa, kjer potekajo pogovori in so uporabnikom zastavljena različna vprašanja. Ves potek spremljajo psihologinje in drugi strokovni delavci. Ena od sogovornic je navedla, da psihologinja na podlagi pogovora poda oceno zmožnosti dela. (*»Psihologinja s katero sem imela pogovor, je potem na podlagi vprašanj videla kaj zmorem in kje se lahko najdem.« (G7)*). Poleg pogovora lahko gredo uporabniki tudi na delovno terapijo in zdravniški pregled. Nekateri so pred začetkom usposabljanja skupaj s svetovalko pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije obiskali zaposlitveni center, kjer je kasneje potekalo usposabljanje. Pri sogovornici zaposleni v zaposlitvenem centru so preverjali sposobnosti s testi spretnosti. Osebe zaposlene v invalidskem podjetju pa so omenile preverjanje ročnih spretnosti v Centru za rehabilitacijo invalidov, reševanje psihofizičnih

testov in preverjanje veščin. Različna preverjanja sposobnosti so potekala dlje časa. (*»Vsak dan si meu neki, da so te mal preizkusil in to je trajalo 5 dni.«*(E9)).

Nekateri so imeli možnost poskusnega obdobja usposabljanja, in sicer na Centru za rehabilitacijo invalidov, ki je potekalo šest ur na dan. (*»In potem sem 1 mesec delala tu na CRI-ju, Sem hodla tja po 6 ur, tak da sem videla, kakšno delo je.«* (D16)). Eden izmed sogovornikov je to možnost zavrnil zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. (*»Potem bi moral it pa na usposabljanje tam na Cri, ampak sem zavrnu, ker sem bil na socialni pa stroškovno ni šlo.«* (E11)).

Na usposabljanje so bile nekatere osebe napotene s strani psihologinje izvajalca zaposlitvene rehabilitacije. Usposabljanje je potekalo na način, da so najprej prejeli navodila za delo in potem so izvajalci spremljali njihovo učinkovitost. (*»Potem prideš pa sem na podjetje in ti povejo kaj moreš delat (A10)«, »8 ur te spremljajo kaj delaš, kolk narediš, ker je to podjetje kot vsako drugo in hočejo, da si ti učinkovit.«* (A11)). Usposabljanje je potekalo šest ur na dan. Posamezniki so navajali, da so opravljali preprosta dela npr. priprava paketov, delo v kuhinji, strežba hrane. Trajanje usposabljanja na delovnem mestu je med sogovorniki različno. Pri osebah, ki so zdaj zaposlene v podporni zaposlitvi, se je ena oseba usposabljala samo mesec dni zaradi finančne stiske in potrebe po delu. (*»Trajal je samo 1 mesec, ker sem bla pred tem pol leta brez kakršnih koli dohodkov in sem prosila, če bi lahko čimprej prišla do dela.«* (H11)). Druga oseba se je usposabljala pet mesecev, tretja sogovornica pa se je usposabljala najprej šest mesecev v podjetju, kjer po usposabljanju ni dobila zaposlitve in sedem mesecev v drugem podjetju, kjer je zdaj zaposlena. Tudi pri osebah zaposlenih v invalidskem podjetju je dolžina usposabljanja različna. Ena oseba se je usposabljala tri mesece, druga štiri, tretji sogovornik pa se je usposabljal osem mesecev. Dva sogovornika, zaposlena v zaposlitvenem centru, sta se usposabljala šest mesecev, s tem, da je ena od oseb delala samo sto ur na mesec zaradi otrok. Pri tretjem intervjuvancu pa je usposabljanje trajalo dve leti. Nadomestilo v času usposabljanja s strani Zavoda za zaposlovanje pa naj bi po pričevanju osebe zaposlene v zaposlitvenem centru, znašalo 370 evrov. (*»Plačan si s strani zavoda za zaposlovanje in dobiš 370 evrov nadomestila.«* (A16)).

Po končanem usposabljanju je delodajalec izpolnil dokumentacijo; nekateri pa so nato čakali na odločbe o subvencioniranju. (*»Po 5 mesecih vsega skupaj, potem je delodajalec izpolnil vse papirje in me je predlagal za subvencioniranje, kar pa spet čakaš.«* (D18)).

Po mnenju nekaterih si po končanem usposabljanju, če se ne 'izkažeš', poslan na Zavod za zaposlovanje. Eni od sogovornic, ki je zdaj zaposlena v podporni zaposlitvi, se je zgodilo, da

po končanem usposabljanju ni dobila zaposlitve in je morala čez nekaj mesecev ponovno na usposabljanje.

Trajanje celotnega procesa se je med osebami razlikovalo. Pri osebah zaposlenih v podporni zaposlitvi je celoten proces trajal od štirih mesecev do leta in pol s ponovnim usposabljanjem. Pri osebah zaposlenih v invalidskem podjetju je celoten proces trajal od štirih mesecev do enega leta. Tudi intervjuvanci v zaposlitvenem centru so imeli različno dolg proces, ki je pri dveh sogovornikih trajal sedem mesecev, pri enem pa več kot dve leti.

Ko sem spraševala po zadovoljstvu s procesom in njegovim trajanjem, je bila večina sogovornikov zadovoljna s potekom zaposlitvene rehabilitacije. Eden od sogovornikov je proces zaposlitvene rehabilitacije ocenil z »odlično«. Zadovoljstvo je bilo predvsem zaradi hitrega postopka in dinamičnega dela. Prav tako so izrazili zadovoljstvo s spodbujanjem in bodrenjem svetovalke pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije, zadovoljstvo z mesečnimi sestanki s psihologinjo in njeno pomočjo pri zaposlitvi ter korektnostjo in trudom zaposlenih zaradi možnosti zaposlitve, ki je bila na razpolago. (*»Sem bla pa zelo zadovoljna, ker so bli do mene korektni in so se zelo trudili, ker so vedli da je bla zadaj možnost zaposlitve.« (F13)*). Ena od uporabnic storitev, je po končanem procesu zaposlitveno rehabilitacijo označila z najvišjo oceno. (*»Ja sem zelo zadovoljna, smo dobili tudi anketo po končani rehabilitaciji in sem vse ocenila s pet. Pa ne kar tako, ampak ker se resnično res potrudijo.« (D20)*). Redki pa so izrazili nezadovoljstvo s potekom zaposlitvene rehabilitacije. Razlogi za nezadovoljstvo so v predolgem trajanju postopka, (*»Lahko bi bil krajši postopek, da bi se lahko prej zaposlila.« (A14)*) oz. v nezmožnosti dobiti zaposlitev in v potrebi po ponovnem usposabljanju. (*»Ja s tem, da po prvem usposabljanju nisem dobila zaposlitve nisem bila zadovoljna, ker sem mogla potem še enkrat čez usposabljanje v drugem podjetju.« (G11)*).

Pomoč in podporo skozi proces zaposlitvene rehabilitacije je večini intervjuvancev nudila svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije z informiranjem o poteku usposabljanja, obiski, pogovorom in spremljanjem. Pri eni od sogovornic je bila svetovalka prisotna tudi pri razgovoru za usposabljanje. (*»Tut ona me je sem na Želvo pripeljala, in mi na razgovoru stala ob strani pa rekla lepe besede za mene.« (H13)*). Posameznikom je pomoč nudila psihologinja pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije z mesečnimi sestanki. Poleg podpore strokovnih delavcev pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije sta pomoč skozi proces nekaterim intervjuvancem nudili tudi koordinatorka na Zavodu za zaposlovanje (*»Ko mi je direktorica rekla, da je možnost zaposlitve, če bo Cri in vse komisije to odobrile se je koordinatorka ful postavila za mene in me vodila skos vse.« (F15)*) in direktorica invalidskega podjetja. (*»Poleg nje mi je pa itak vedno stala ob strani direktorica, zarad katere imam danes to službo.«*

(F16)). Pri usposabljanju na delovnem mestu je bil osebam, ki so zaposlene v podporni zaposlitvi, na voljo mentor, ki jih je vodil skozi celoten proces in direktorica ter ostali zaposleni. Pomoč so nudili z dodatnimi obrazložitvami v primeru nejasnosti. Osebam zaposlenim v invalidskem podjetju so bili na voljo za pomoč in podporo vsi, od mentorja, direktorja in direktorice in ostalih zaposlenih s pomočjo pri reševanju problemov in spodbujanjem. Intervjuvancem, ki delo opravljajo v zaposlitvenem centru, je bil na voljo za pomoč strokovni delavec, ki jih je vodil skozi delo z navodili in prikazom pravilnega postopka ter pomočjo pri konkretnem delu. Posamezniki pa so potrebovali le kratko uvajanje in so svoje delo opravljali samostojno brez veliko pomoči. (*»Uvajanja sem mela bol mal, kak tedn, potem me je pa mentor bol ko ne samo pustu, ker je vidu da zmorem sama.« (C10)*). Intervjuvanka, zaposlena v podporni zaposlitvi, kot edina omenja pomoč in podporo po opravljeni rehabilitaciji, in sicer z rednimi tedenskimi delavnicami meditacije in tapkanja, izvajane s strani izvajalca zaposlitvene rehabilitacije Racio. (*»Imamo pa še vedno vsak teden delavnice z Raciem, od meditacije do tapkanja.« (G15)*).

Pri vprašanju, kdo jim je v procesu nudil največ pomoči, so odgovorili naslednje; osebe zaposlene v podporni zaposlitvi kot največjo pomoč navajajo svetovalko pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije, mentorja na usposabljanju in direktorico društva. Eden od njih navaja, da so mu ob strani stali vsi sodelujoči v procesu. Sogovornikom zaposlenim v invalidskem podjetju so največ pomoči nudili direktorica invalidskega podjetja, svetovalka in psihologinja pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije. Tudi osebam zaposlenim v zaposlitvenem centru je največ pomoči nudila svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije, strokovna delavca, ki vodita delavnico ter šefi in sodelavci.

4.3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kot dobre strani zaposlitvene rehabilitacije intervjuvane osebe navajajo podporo države pri zaposlovanju (*»Ampak fora te rehabilitacije je, da država plača za tebe, da ti delaš, ampak, če se izkažeš je pa možnost zaposlitve.« (A24)*), pomoč Zavoda za zaposlovanje, pomoč pri iskanju zaposlitve (*»Ja dobra stvar se mi zdi to, da so mi pomagal do dela, ker sam nisem vedel kje začeti pa iskat delo, ker me nikjer niso vzeli.« (B13)*).« ter pomoč ljudem z ovirami, ki ostanejo brez zaposlitve. Med drugim navajajo, da je dobra stran tudi lastna izbira zaposlitve (*»Ni nujno, da bi jaz tu delala rehabilitacijo, jaz bi si lahko našla pri kateremkoli drugem podjetju.« (A23)*). Zaposlitvena rehabilitacija prav tako omogoča pomoč in podporo pri razumevanju zakonov in pripadajočih pravic. Sogovornik pravi, da mu omogoča

zadovoljitev potreb po delu, denarju in hrani (*»Tak da zdej mam delo, plačo, malco in to mi je fajn.« (B14).*

Zaposlitvena rehabilitacija omogoča, da dokažeš kaj znaš, zmoreš in kako si psihično utrjen, omogoča tudi, da spoznaš sebe in svoje sposobnosti. Ena od sogovornic pravi, da s pomočjo strokovnih delavcev spoznaš, da za svoje stanje nisi kriv sam (*»Ko sem šla pa na to rehabilitacijo, pa ko govoriš s temi strokovnjaki in, ko ti dajo vedet da nisi ti kriv in, da si sposoben in, da sem bila samo na nepravem mestu ob nepravem trenutku,« (D26)*) in navaja kot dobro stran tudi prijaznost strokovnih delavcev. Poleg tega je uvajanje v delo, novo okolje in način dela, pridobitev novih znanj in usvojitve delovnih pogojev dejavnik zaposlitvene rehabilitacije, ki ga osebe ocenjujejo kot pozitivnega. Nekateri kot dobro stran navajajo tudi omogočanje zaposlitve in prilagoditev pri delu. Je pa eden od intervjuvancev mnenja, da je končni uspeh zaposlitvene rehabilitacije odvisen od posameznika (*»Ampak js še vedno trdim, da je to v 80 % odvisno od posameznika, ne od drugih.« (F20).*

Kot slabe strani nekateri sogovorniki navajajo pomanjkanje informacij in razlage zakonov ter predolgo čakanje na odobritev rehabilitacije. Intervjuvanci opozarjajo tudi na slabo presojo sposobnosti (*»Pa ker, te nekateri tam slab presodijo ker mam sodelavca, ko nima roke pa so ga takrat presodili, da spada pod nezaposljive, zdej je pa že 5 let zaposlen tu.« (E24).*) Sogovornica je mnenja, da bi ob prihodu na usposabljanje lahko dobila podrobnejša navodila kot samo urnik dela. Slaba stran je tudi ta, da delovna doba ne teče, imajo pa tudi občutek izkoriščenosti (*»Po mojem mnenju je največja krivda te rehabilitacije to, da ni delovne dobe, ker ko si ti star 60 let, ti eno leto velik pomeni.« (F21), »Ker marsikje v kakih invalidskih podjetjih to blazno izkoriščajo.« (F22).*) Posamezniki opisujejo, da nekateri omogočajo usposabljanje samo zaradi finančnih sredstev dobljenih s strani države (*»Oni če ti dajo možnost, dobijo za to plačano, da ti tam nudijo rehabilitacijo in ko ti z njo zaključiš, pol spet druge vzamejo.« (G20).*) Sogovornica zaposlena v zaposlitvenem centru kot slabost navaja pomanjkanje pogovora z mentorjem. Nekateri so mnenja, da je pomanjkljivost zaposlitvene rehabilitacije ta, da ni zagotovila za zaposlitev po opravljenem usposabljanju (*»Pa še kot invalid nimam nobene zaščite, zdaj po dveh letih, če me bojo še rabili me bodo podaljšali, če me pa ne bojo rabili grem pa lepo nazaj na Zavod(A30), »Nimaš nobene garancije, da boš kdaj zaposlen, ker lahko daš rehabilitacijo skos, potem pa ni mesta za zaposlitev.« (G19).*

Nekateri intervjuvanci pa so mnenja, da ni slabih stvari pri procesu zaposlitvene rehabilitacije.

4.4. Možne izboljšave

Redki intervjuvanci so popolnoma zadovoljni z obstoječim sistemom zaposlitvene rehabilitacije. V sklopu sistemskih sprememb osebe predlagajo še več možnih dejavnosti in podjetij, kjer bi lahko opravljale delo, skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije za polovico in večjo kontrolo nad podjetji, ki nudijo usposabljanja (*»Predolgo traja, ker traja vse skupaj eno leto, maksimalno 2 leti, jaz bi skrajšala na pol, ker se pri nekaterih že takoj vidi, da ne bojo zdržali tega dela.« (F23)*). Posamezniki so mnenja, da bi moralo biti več informacij o zaposlitveni rehabilitaciji, prav tako pa predlagajo spremembo v načinu komuniciranja z ljudmi z ovirami, kar pomeni prenehanje poudarjanja besede "invalidi", saj na ta način podcenjujejo njihove zmožnosti (*»Pa če bi jaz mela invalidsko podjetje, ne bi skos poudarjala "to so invalidi, to so invalidi".« (A32)*), *»To se sliši kot, da oni nič ne morejo, to pa ni res.« (A33)*). Na področju usposabljanja na delovnem mestu nekateri intervjuvanci predlagajo več pogovarjanja in spodbujanja ter več sestankov v zaposlitvenem centru, posameznica pa je v svojem primeru izrazila željo po dodatnem času za usposabljanje (*»Mogoče bi še jaz kak mesec rabila, ampak men se je šlo, da zaslužim in sem se pač za to odločila.« (H19)*). Posamezniki predlagajo še temeljit pogovor in preverjanje pred usposabljanjem (*»Da prej preden daš koga na usposabljanje se prej ornk pogovoriš z njim.« (E25)*), *»Pa preveriš vse, ne pa sam po videzu presodiš kam bo šel.« (E26)*).

4.5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Vsi sogovorniki so se v procesu zaposlitvene rehabilitacije naučili novih stvari. Nekateri so odkrili osebnostne lastnosti, kot so potrpežljivost za vztrajanje pri istem delu in potrpežljivost pri delu z ljudmi (*»Naučila sem se pa marsikaj, predvsem da ne da ne vzkupim hiter.« (F26)*), čustveno stabilnost (*»Pa naučila sem se bit trdna, ne preveč čustvena, ker so me znal kdaj okol prnest zaradi tega.« (H22)*), prilagodljivost za delo v okviru zahtevnega deljenega delovnika ter večjo strpnost (*»Sem bolj strpna, nekako bolj razumem kaj ljudje doživljajo.« (G23)*).

Nekateri so pridobili nove spretnosti, kot so hitrost pri delu, dobro opazovanje in kontrola izdelkov, natančnost pri delu, omenjajo pa tudi izboljšano koncentracijo pri delu.

Veliko sogovornikov navaja vrsto znanj, kot je novo znanje naučeno z delom, drugačen način komuniciranja, vpis in tehtanje tovarnjakov, urejanje papirologije in vodenje dnevnikov. Posamezniki so kot novo znanje navedli delo z 'drugačnimi' (*»Pa predvsem to, da vidim, da znam delat z drugačnimi.« (F27)*), *»Naučila sem se delat z drugačnimi ljudmi.«*

(H20)).« Sogovorniki naštevajo tudi znanja, kot je znanje za ravnanje z ljudmi, ki pridejo po pomoč, kuhanje za več ljudi in opravljanje hišnih opravil, dobro opravljanje dela s kabli, sestavljanje škatlic in mišellovk, pregled izdelkov, čiščenje in sestavljanje mišellovk ter delo in sestavljanje majhnih predmetov.

Spraševala sem tudi po oceni usposobljenosti po končani rehabilitaciji. Večina oseb se po končani rehabilitaciji počuti usposobljene za delo. Ena od njih opisuje, da je razlog za to pomoč podjetja skozi celoten proces (*»Ja, jaz sem se počutila usposobljeno, ker te tako čez cel ta proces firma vodi in vodi evidenco.«* (D32)). Posamezniki so se počutili usposobljene šele po letih dela. Da so usposobljeni, se jim je potrdilo tudi s podaljšanjem pogodbe o zaposlitvi (*»Zame je bil pokazatelj da se usposobljena to, da so mi podaljšali pogodbo.«* (A28)). Redki so se po zaključku zaposlitvene rehabilitacije počutili delno usposobljene, ena oseba je svojo usposobljenost na lestvici od ena do pet, ocenila s tri. Eden od sogovornikov se je po končanem procesu počutil neusposobljenega, kljub visokemu odstotku učinkovitosti. Za manjši občutek usposobljenosti je krivo pomanjkanje samozavesti (*»Mogoče mi je manjkalo malo samozavesti, da bi se počutila stoprocentno usposobljeno.«* (G26)). Da se oseba počuti usposobljeno, je potrebno vsakodnevno učenje (*»Še danes se velikokrat ne počutim, po 6 letih dela, ker je zmeraj neki novega.«* (H24)). So pa posamezniki po končanem usposabljanju nudili pomoč tudi drugim.

4.6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

4.6.1 Zaposlitev

Vse intervjuvane osebe so zaposlitev dobile po opravljenem usposabljanju. Intervjuvanec zaposlen v invalidskem podjetju je povedal, da obstaja velika možnost, da dobiš zaposlitev v organizaciji, kjer je potekalo usposabljanje (*»Če se izkažeš, te v veliki večini zaposlijo tam ko si izvajal usposabljanje, če ni možnosti te pač ne morejo.«* (E32)). Posamezniki so povedali, da so do zaposlitve prišli preko Zavoda za zaposlovanje, ki jih je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo. Mnogim so delo ponudili delodajalci, pri katerih so se usposabljali, enemu od njih, zaradi visokega odstotka opravljenih testov, drug intervjuvanec pa je pri njih pred zaposlitvijo delal kot prostovoljec (*»Prvo sem delal tu kot prostovoljec, potem sem pa me je direktorica poslala na Zavod, ker je rekla, da če opravim rehabilitacijo lahko dobim tu zaposlitev.«* (I22)). Nekateri so do zaposlitve prišli preko zaposlitvene rehabilitacije in

posredovanja svetovalke pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije (*»Malo je posredovala moja mentorica na Raciju, ki pozna kake možnosti obstajajo.« (G28)*).

4.6.2 Delovno mesto

Večina sogovornikov opravlja osemurni delovnik, ena od oseb je včasih morala delati tudi po 12 ur. Ena oseba pa je zaposlena za polovični delovni čas.

Večini oseb zaposlenih v podporni zaposlitvi nudijo pomoč in podporo sodelavci, posamezniki pa navajajo tudi pomoč direktorice. Osebam v invalidskem podjetju so na voljo za pomoč vsi vodje in direktorji ter mentor, ki razloži proces dela. Ena oseba navaja, da so vedno vsi na voljo za pomoč. Sogovornikom zaposlenim v zaposlitvenem centru priskočijo na pomoč vodje in direktorja, strokovni delavci in sodelavci. Ena oseba je tudi sama mentor in nudi pomoč drugim zaposlenim (*»Sem pa js mentor, tako da sem tut drugim na voljo za pomoč.« (C27)*).

Kot prilagoditve so sogovorniki izpostavili prilagoditve pri času sedenja, omogočeni so kratki sprehodi v času dela, prilagoditve zaradi težav z očmi in nezmožnost kontrole izdelkov, izogibanje dežju zaradi slušnega aparata, omejitve pri dviganju bremen in skrajšan delovni čas. Redke osebe na delovnem mestu nimajo prilagoditev.

Vse osebe so se počutile sprejete s strani delodajalcev. Opisujejo pozitiven in odličen odnos z vsemi delodajalci. Eden od sogovornikov pove, da je imel možnost napredovati v mentorja (*»Prvo sem bil delavec, zdej sm pa že kr mentor.« (E39)*), poleg tega pa so mu delodajalci omogočili nadaljnje šolanje (*»So mi pa tut omogočili, da delam ekonomski faks.« (E40)*). Ena sogovornica omenja, da ima sicer manj stika z direktorji, kot ga imajo vodje. So pa posamezniki mnenja, da je sprejemanje s strani delodajalcev odvisno od tvoje učinkovitosti in obnašanja (*»Kot povsod, "Če boš priden bo lepo, če ne boš priden ne bo lepo".« (A45)*).

Osebam, zaposlenim v podporni zaposlitvi delodajalci pomagajo z dodatno razlago in možnostjo pogovora. Ena od sogovornic opisuje, da se lahko dogovori za izostanek iz dela zaradi zdravniških pregledov, prav tako pa ima možnost obiska delavnic za premagovanje tesnobe med delovnikom. Direktorica je na pomoč priskočila tudi s paketom donirane hrane (*»Včasih nam je dala tudi kak paket donirane hrane za domov.« (H36)*).

Sogovorniki, zaposleni v invalidskem podjetju navajajo pomoč z dodatno razlago in možnostjo pogovora ob morebitnih težavah. Izpostavljena pa je bila tudi obojestranska pomoč (*»Če oni kej rabijo jim ti pomagaš, pol ti v isti meri tut vrnejo, če ti kej rabiš.« (E42)*).

Osebam zaposlenim v zaposlitvenem centru pa so delodajalci vedno na voljo za pomoč glede zadev na delovnem mestu z dodatno razlago in navodili za delo ter večkrat prikazanim postopkom v primeru nerazumevanja, pomagajo tudi s predlogi, ko je to potrebno. Pomanjkanje podpore pa posamezniki navajajo pri osebnih stvareh (*»Kar se pa tiče osebnih stvari pa mislim, da jih niti ne zanimajo.« (A49)*).

4.7. Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Večina intervjuvancev se med sodelavci počuti sprejete in se v njihovi družbi dobro počuti. Eno od sogovornic so sprejeli tudi uporabniki socialne vključenosti (*»Sploh uporabniki, me kličejo, me objamejo.« (D43)*). Določeni se počutijo sprejete samo pri nekaterih sodelavcih. Ena oseba navaja občutek sprejetosti zaradi pozitivne energije, ki jo oddajajo sodelavci, kar vodi v razvedritev v slabih dneh. Nekateri opisujejo, da začetek ni bil najboljši, ampak so se odnosi s časom izboljšali. Redki pa se med sodelavci ne počutijo sprejete in se zato držijo zase (*»V Celju ne glih najboljš, so meli kar dolge nosove, ker sem mentorica, ker pač oni niso.« (C32)*, *»Je bilo kar faušije ampak jaz se v to ne bom spuščala, jaz delam svoje delo, to kar mi je naročeno in to je to.« (C33)*).

Le redki intervjuvanci se družijo izven dela, ostali pa se družijo samo na delovnem mestu. Ti omenjajo skupna praznovanja rojstnih dni na delovnem mestu in druženje na organiziranih piknikih. Ena oseba pa se s sodelavci ne družijo zaradi drugih obveznosti (*»Jaz nimam časa za to, mam dve hčere in se nimam časa ukvarjat drugim.« (A53)*).

Vsi intervjuvanci so s pridobitvijo zaposlitve po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili nova poznanstva. Število novih poznanstev se od osebe do osebe razlikuje. Nekateri so spoznali veliko novih ljudi (*»Ja in to veliko poznanstev, saj nas je tu okoli 50.« (D44)*), nekateri pa so nove ljudi spoznali šele po nekaj letih zaposlitve (*»Velik, sicer na začetku sicer ne tuk, zdej zadnje 2 leti pa bolj.« (E44)*). Intervjuvanec je omenil tudi nova poznanstva med ljudmi, ki pridejo po pakete hrane.

Pri vprašanju o podpori ljudi izven zaposlitve je samo ena sogovornica izpostavila, da je sama za vse, in da je brez pravih prijateljev (*»Mam neki par prijateljev, ampak da bi bili pa res neki pravi pa ne.« (A54)*). Vsi ostali intervjuvanci imajo nekoga, na katerega se lahko obrnejo po pomoč in podporo. Med odgovori so bili partner, družina, starša in prijatelji, dve osebi sta kot največjo podporo navedli dve najboljši prijateljici, podporo nekdanjih sodelavk, sosedov, otrok, sestre in pa sorodnikov. Posamezniki izpostavljajo podporo družine kot

ključni pomen skozi proces zaposlitvene rehabilitacije (*»Če ne bi mela staršev pa take podpore, ko sem jo mela, vprašanje če bi bla dan danes še tu kjer sem.« (C38)*).

Pri vprašanju intervjuvancev o tem, kaj jim zaposlitev pomeni, sem dobila različne odgovore. Večini oseb je zaposlitev zelo pomembna in ji pripisujejo velik pomen. Sogovorniki so navajali, da jim zaposlitev pomeni vse. Od tega, da jim zagotavlja socialno in finančno varnost do omogočanja vlaganja v svoje zdravje in izpolnjevanja želja. Sogovorniki navajajo tudi, da je delo boljše, kot biti brez njega ter biti doma in ne početi nič. Posebno zadovoljstvo občutijo ob prejemu mesečne plače. Zaposlitev je eni osebi pomembna zaradi delovne dobe, ki je potrebna za upokojitev. Posameznikom zaposlitev pomeni prihodnost, denar, srečo, veselje in nadaljnjo motivacijo. Delo jim omogoča samostojnost in življenjsko izpopolnitev. Ob brezdelju se počutijo obupani in nekoristni. Redki pa so izrazili željo po prenehanju dela in nezadovoljstvo s plačilom za opravljeno delo (*»Ti morš nekje bit, se moreš držat ure in delat 8 ur potem pa si plačan tak, da je boljše, če si doma. Se ne čudim ljudem, ki nočejo delat.« (A57)*).

5. Razprava

Namen mojega diplomskega dela je bil raziskati, kakšen pomen ima zaposlitvena rehabilitacija za osebe z ovirami pri prehodu na trg dela. (Zaviršek, 2018, str. 145) opisuje, da že začetki gibanja oviranih kažejo prizadevanje za pravico do plačane zaposlitve, saj osebam z ovirami omogoča zmanjšanje socialne distance in prostorskega ločevanja, poleg tega pa jim zagotavlja ekonomsko neodvisnost, vključitev v družbo in pa možnost, da sami krojijo svoje življenje. Danes imajo redke osebe z ovirami možnost opravljati plačano zaposlitev, ta pa je pri mnogih omejena na segregirana delovna mesta. Da bi dosegli cilje zaposlovanja oseb z ovirami, je potrebno uvesti ukrepe, s katerimi lahko vplivamo na delovne ter socialne sposobnosti in okolščine (Drobnič, 2002. str. 436).

Z raziskavo sem ugotovila, da ima večina oseb z ovirami, ki so sodelovale v raziskavi, srednješolsko poklicno izobrazbo, nekateri imajo končano le osnovno šolo. Redke pa so osebe, ki so pridobile višjo izobrazbo. Večina oseb z ovirami, ki so se vključile v zaposlitveno rehabilitacijo, je pred tem opravljala različna plačana dela. Nekatere osebe so opravljale samo lažja dela, pri katerih pa pogodba o zaposlitvi ni bila sklenjena. Drobnič (2002, str. 437) opozarja, da je izobrazbena struktura oseb z ovirami slabša kot pri osebah, ki ovir nimajo. To pomeni, da imajo osebe z ovirami, še posebej tiste, ki so brezposelne, manj možnost za ponovno zaposlitev. Prvi korak pri zaposlovanju oseb z ovirami je po mojem mnenju zagotavljanje in omogočanje ustrezne izobrazbe. Mladim osebam z ovirami je potrebno omogočiti enakovredno vključitev v izobraževalne ustanove, ki niso segregirane in delo prilagoditi njihovim potrebam. Na ta način bi jim omogočili pridobitev izobrazbe in s tem omogočili pot do integrirane zaposlitve.

Kot ključni problem pri zaposlovanju oseb z ovirami Rihter (2016, str. 145) med drugim navaja pomanjkanje informiranosti o pravicah, ki jim pripadajo. V raziskavi se je izkazalo, da z izjemo ene osebe, ki je zaposlitveno rehabilitacijo opisala kot uvajanje v delo, večina oseb z ovirami pred začetkom zaposlitvene rehabilitacije o tem ni imela predhodnih informacij. To dejstvo me ni presenetilo, saj so zakoni težko dostopni predvsem za osebe, ki nimajo dostopa do virov informacij, kot sta računalnik in internet, poleg tega pa so zakoni zapisani v jeziku, ki je lahko za marsikoga pretežek in nerazumljiv. Skinner (2001, str. 32) to potrjuje in navaja, da se osebe z ovirami srečujejo s sistemskimi izzivi na področju zaposlovanja, saj so politike in podporni programi postali preveč zapleteni in v nekaterih primerih tudi nerazumljivi. Osebam z ovirami bi morali omogočiti dostop do informacij na način, ki bi bil zanje primeren in bi lahko do njih dostopale same brez pomoči strokovnih delavcev.

Ugotovila sem, da so se osebe v zaposlitveno rehabilitacijo vključile predvsem zaradi pridobitve statusa invalida na podlagi zdravstvenih težav in neuspešnega iskanja zaposlitve. Kot je razvidno iz primerov posameznikov, so na Zavodu za zaposlovanje več let neuspešno iskali zaposlitev, preden so bili informirani o možnosti zaposlitvene rehabilitacije. Ob tem lahko sklepam, da svetovalci osebe o tej možnosti obvestijo šele po dolgotrajni brezposelnosti. Poleg tega je do možnosti zaposlitvene rehabilitacije upravičena samo oseba, ki nima enakih pravic po drugih predpisih (Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, 2007). Nekateri pa so bili v proces zaposlitvene rehabilitacije vključeni na predlog direktorjev zaposlitvenih organizacij, kjer so pred zaposlitvijo opravljali prostovoljna ali javna dela. Menim, da je k temu pripomoglo dejstvo, da so imeli delodajalci možnost spoznati osebe in njihove sposobnosti in so jim bili zato pripravljeni ponuditi redno zaposlitev.

Izkazalo se je, da je bila večina oseb na zaposlitveno rehabilitacijo napotena s strani Zavoda za zaposlovanje, nekaj pa jih je bilo napotenih s strani svetovalke pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije. Postopkov je toliko, kolikor je primerov, saj se vsaka obravnava med seboj razlikuje. Potek postopka je zapisan v članku izvajalca zaposlitvene rehabilitacije (Zaposlitvena in poklicna rehabilitacija, 2011), ki navaja, da so osebe z ovirami obravnavane s strani multidisciplinarnega tima, ki se z osebo pogovori o interesih, preveri sposobnosti in znanja ter preuči vso priloženo dokumentacijo. Tu je ključnega pomena obravnava s strani različnih profilov, saj tako dobimo celotno sliko o potrebah in željah osebe. Na podlagi tega se izdela mnenje, ki je poslano rehabilitacijski komisiji zavoda, kjer odločijo ali oseba dobi status invalida in ali je upravičena tudi do drugih storitev. Po odobritvi Zavod za zaposlovanje pošlje napotnico izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije in uvrsti osebo v čakalno vrsto za začetek zaposlitvene rehabilitacije. Zaviršek (2018, str. 163) omenja tako imenovan 'fenomen čakanja', ki je značilnost prekarne delo in ga povezuje s čakanjem na odobritev zaposlitvene rehabilitacije z vsemi vmesnimi prekinitvami. Oseba udeležena v procesu v prvi vrsti čaka na Zavodu za zaposlovanje, čakanje se nadaljuje, ko oseba pride do zaposlitvene rehabilitacije in je prekinjeno med zaposlitveno rehabilitacijo, nato pa se spet nadaljuje. Čakalna doba za odobritev prošnje za zaposlitveno rehabilitacijo se med posamezniki razlikuje.

Z začetkom zaposlitvene rehabilitacije se najprej pripravi mnenje na osnovi strokovne obravnave s strani svetovalne delavke, psihiatra in psihologa. Osebe pa se udeležijo tudi zdravniškega pregleda. V raziskavi so sogovorniki povedali, da so bili pred vključitvijo v usposabljanje obravnavani s strani delovnega terapevta in drugih strokovnih delavcev, ki z različnimi psihofizičnimi testi in testi spretnosti preverijo sposobnosti in veščine, na podlagi katerih je oseba napotena na usposabljanje v delovno organizacijo. Pred tem so bile nekatere

osebe napotene na poskusno usposabljanje z namenom, da se oceni preostala zmožnost za delo.

Na usposabljanje so bile osebe napotene s strani izvajalca zaposlitvene rehabilitacije. Trajanje usposabljanja se je razlikovalo, tako med različnimi oblikami zaposlitev, kot tudi znotraj njih in je bilo s strani oseb z ovirami ocenjeno od enega meseca pa tudi to dveh let. Po pogovoru z nekaterimi osebami sem ugotovila, da je usposabljanje trajalo manj časa, kadar je bila v ozadju možnost zaposlitve ali pa je bil posameznik v finančni stiski, kar kaže na možnost prilagajanja postopka posameznikom. Fatur Videtič (2003, str. 84) navaja, da pri zaposlitveni oceni rezultatov ne primerjamo s skupino, ki ji oseba pripada, ampak je oseba obravnavana na individualni ravni.

Po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (2007) naj bi denarni prejemek, če oseba ni prejemnica nadomestil iz drugih predpisov, znašal v višini 40 odstotkov minimalne plače. Nadomestilo za usposabljanje je po pričevanju posameznikov znašalo 370 evrov. Tu je potrebno omeniti, da osebe, ki so prejele oceno oviranosti po Zakonu o invalidskem in pokojninskem zavarovanju, do tega nadomestila niso upravičene in delo opravljajo brezplačno ves čas trajanja usposabljanja (Zaviršek, 2018, str. 163). Po končanem usposabljanju delodajalec izpolni dokumentacijo, po kateri je oseba ponovno uvrščena v čakalno vrsto za pridobitev odločbe o subvencioniranju. Subvencijo plač Drobnič (2002, str. 451) opredeli kot ukrep aktivne politike zaposlovanja, ki med drugim zagotavlja izboljšanje položaja oseb z ovirami. Njen namen je nadomeščanje začetne manjše storilnosti oziroma nadomeščanje stroškov usposabljanja za delo v začetnem obdobju zaposlitve. Do subvencije so upravičene osebe, zaposlene na zaščitnem delovnem mestu, lahko pa tudi v podporni zaposlitvi invalidskem podjetju (Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov, 2007). Posameznikom pa se je zgodilo, da po končanem usposabljanju niso dobili zaposlitve in so bili primorani čez ponovno usposabljanje v drugi zaposlitveni organizaciji. Tudi trajanje celotnega procesa zaposlitvene rehabilitacije se pri osebah razlikuje in po ugotovitvah ni pogojeno z obliko zaposlitve. Zavod za zaposlovanje navaja, da se čas trajanja zaposlitvene rehabilitacije določa individualno in je prilagojen posameznikom. Tako imajo lahko delovni invalidi z več delovnimi izkušnjami krajši čas trajanja usposabljanja kot iskalci prve zaposlitve ali osebe s kompleksnejšimi ovirami (Kos, 2019).

Rezultati kažejo, da je bila večina oseb z ovirami s potekom zaposlitvene rehabilitacije zadovoljna, predvsem zaradi hitrega postopka in dinamičnega dela ter pomoči in podpore s strani strokovnih delavcev. Nezadovoljni pa so bili tisti, ki se jim je postopek zdel predolg in so bili negotovi glede zagotovitve zaposlitve.

Raziskava je pokazala, da so bile osebe z ovirami v večini deležne pomoči in podpore skozi proces zaposlitvene rehabilitacije. Podpora je bila nudena v obliki informiranja, pogovora, spremljanja ter mesečnih sestankov, s strani svetovalke in psihologinje pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije ter koordinatorke na Zavodu za zaposlovanje. Pri usposabljanju na delovnem mestu so bili na voljo za podporo in pomoč direktorji, vodje in mentorji ter ostali zaposleni, ki so pomagali pri reševanju težav, s spodbujanjem, z dodatnimi obrazložitvami in navodili ter prikazi pravilnega postopka dela. Iz ugotovitev lahko potrdim, da so uporabnikom storitev skozi celoten proces stali ob strani vsi zaposleni in jim nudili ustrezno strokovno pomoč ob morebitnih težavah. To se mi zdi pomembno, saj se ljudje skozi proces srečujejo z novimi, nepoznanimi stvarmi in je zato potrebno, da strokovni delavci s svojim znanjem podpirajo ter vodijo uporabnika in na ta način krepijo njihovo moč.

Usposabljanje za delo se za različne oblike dela v nekaterih pogledih razlikuje. Razlike se pokažejo v začetnem delu procesa zaposlitvene rehabilitacije, pri pripravi na usposabljanje, in sicer pri preverjanju sposobnosti z različnimi testi spretnosti. Pri tem je sodelovala samo ena oseba zaposlena v zaposlitvenem centru in vse osebe zaposlene v invalidskem podjetju. Tega niso bile deležne ostale osebe zaposlene v zaposlitvenem centru in osebe zaposlene v podporni zaposlitvi. Ena izmed glavnih razlik, ki sem jih ugotovila, je poskusno usposabljanje, ki sta se ga udeležili samo dve osebi, ki sta zaposleni v invalidskem podjetju. Razlika je tudi v podpori in spremljanju po končani rehabilitaciji, ki je ni omenil nihče, razen osebe, ki je zaposlena v podporni zaposlitvi, ki je navedla redne tedenske delavnice meditacije in tapkanja, izvajane s strani izvajalca zaposlitvene rehabilitacije. Glede usposabljanja na delovnem mestu, trajanja procesa ter vrste in količine pomoči ter podpore skozi usposabljanje ter celoten proces, bistvenih razlik nisem ugotovila.

Osebe z ovirami so v raziskavi kot pozitivne dejavnike zaposlitvene rehabilitacije izpostavile predvsem podporo države in pomoč Zavoda za zaposlovanje pri iskanju zaposlitve osebam z ovirami, ki ostanejo brez dela. Kot dobra stran se je izkazala tudi pomoč in podpora pri razumevanju zakonov in s tem pripadajočih pravic. Prav tako so udeleženci opozorili na osebnostni razvoj. Zaposlitveno rehabilitacijo vidijo kot možnost, kjer se lahko dokažeš, spoznaš, kaj zmoreš in kako si psihično utrjen ter priložnost, da spoznaš sebe in svoje sposobnosti. Kot pozitivna lastnost se je izkazala tudi možnost uvajanja v novo okolje in način dela, pridobitev novih znanj in seznanjanje z delovnimi pogoji ter omogočanje prilagoditev pri delu. S prilagoditvami delovnih mest in strokovno pomočjo se po mnenju Drobniča (2002, str. 456) zagotavlja večja učinkovitost osebe z ovirami in zmanjša oviranost. Uspeh zaposlitvene rehabilitacije pa je na koncu odvisen od posameznika in njegove

motiviranosti. S tem se popolnoma strinjam, saj če uporabnik za delo ni motiviran in vanj ne vlaga truda, potem ne more dosegati želenih rezultatov, zaradi česar pa potencialnim delodajalcem ni zanimiv.

Z raziskavo sem ugotovila, da se pomanjkljivosti zaposlitvene rehabilitacije kažejo predvsem v pomanjkanju informacij in razlage zakonov ter v predolgem čakanju na odobritev prošnje za zaposlitveno rehabilitacijo. Kot slabo stran osebe z ovirami navajajo slabo presojo sposobnosti s strani strokovnih delavcev, ki lahko negativno vpliva na možnost nadaljnje zaposlitve. Poleg tega se usposabljanje ne šteje v delovno dobo, kar pa po mnenju nekaterih izkoriščajo delovne organizacije. Kot pomanjkljivost se je izkazalo tudi, da naj bi delovne organizacije omogočale usposabljanje samo zaradi finančnih sredstev, ki jih zagotavlja država, prav tako pa po končani zaposlitveni rehabilitaciji ni zagotovila za zaposlitev.

V sklopu sistemskih sprememb nekateri predlagajo še več možnih dejavnosti in podjetij, kjer bi lahko opravljali delo, skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije in večjo kontrolo nad podjetji, ki nudijo usposabljanja. Osebe so mnenja, da je potrebno zagotoviti več informacij o zaposlitveni rehabilitaciji in pri tem uporabljati jezik, ki je spoštljiv in osebe z ovirami ne stigmatizira temveč obravnava kot enakovrednega člana družbe. Na področju usposabljanja na delovnem mestu, predlogi sestojijo iz več pogovorov in spodbujanja s strani mentorja. V sklopu izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije pa nekateri predlagajo temeljit pogovor in preverjanje pred usposabljanjem za delo, da se tako izognejo napačni presoji.

Zaposlitvena rehabilitacija je osebam z oviro prinesla nova znanja in spretnosti. Poleg osebnostnih lastnosti, kot so potrpežljivost, vztrajnost, prilagodljivost in čustvena stabilnost, so osebe skozi proces pridobile tudi novo znanje povezano z delom v delovni organizaciji, kot je način komuniciranja z ljudmi in urejanje dokumentacije. Nekatere osebe, ki so zaposlene v invalidskem podjetju in podporni zaposlitvi, kjer imajo tudi programe socialne vključenosti, so se naučile tudi dela z 'drugачnimi'. Poleg naštetih znanj pa so osebe z ovirami zaposlene v invalidskih podjetjih in zaposlitvenih centrih pridobile tudi vrsto spretnosti, kot so pregledovanje, sortiranje in sestavljanje majhnih predmetov. Zaviršek (2018, str. 145) dela v zaposlitvenem centru enači z varstveno-delovnimi centri, kar pomeni, da je takšno delo nezahtevno in nemotivirajoče. Navaja tudi, da je narava prekarnega dela v zaposlitvenih centrih in invalidskih podjetjih takšna, da osebe z delom ohranja v položaju neizobražene in posledično podredljive skupine. Takšne oblike zaposlitve so najbolj razširjene, ampak se z njimi osebam z ovirami ne zagotavlja pravice do kakovostne zaposlitve. S tem se po eni strani strinjam, saj so to še vedno oblike, kjer so osebe z ovirami ločene od običajnega delovnega okolja in s tem prikrajšane do nekaterih dobrin. Na tem področju so še vedno potrebne

izboljšave, s katerimi bomo dosegli popolno vključitev vseh oseb z ovirami na integrirana delovna mesta. Vendar menim, da ima zaposlovanje oseb v zaposlitvenih centrih in invalidskih podjetjih tudi pozitivne strani, kot je omogočanje dela osebam, katerih delazmožnost je nižja in zato potrebujejo več podpore. Ta je v veliki meri zagotovljena s strani zaposlitvenih centrov in invalidskih podjetij. Po besedah sogovornikov lahko potrdim, da osebe nimajo občutka izključenosti in delo z veseljem opravljajo, saj jim to omogoča socialne stike, zagotavlja občutek koristnosti, prinaša pa jim tudi nek dohodek, četudi ta ni visok.

Drobnič (2002, str. 438) navaja, da zaradi usposobljenosti in pridobljenega znanja, ki sta cilj zaposlitvene rehabilitacije, osebe z ovirami lažje tekmujejo z ostalimi delavci in tako postanejo zanimivi za delodajalce. Rezultati izhajajoči iz raziskave kažejo, da zaposlitvena rehabilitacija osebe z ovirami v večini usposobi za delo. Obstajajo sicer izjeme, ki se po opravljeni rehabilitaciji niso počutile popolnoma usposobljene, vendar je bil razlog predvsem v pomanjkanju samozavesti. Menim, da je to popolnoma razumljivo in normalno, saj nekateri potrebujejo dlje časa, da delo osvojijo in da pri opravljanju delovnih nalog postanejo samozavestni. Da so osebam delodajalci podaljšali pogodbo o zaposlitvi in pa možnost predajanja svojega znanja ostalim, pa sta bila za nekatere pokazatelja usposobljenosti in uspešne rehabilitacije.

Vse osebe so zaposlitev dobile v delovni organizaciji, kjer so opravljale usposabljanje za delo.

V podporni zaposlitvi pomoč nudijo sodelavci in direktorica, v invalidskem podjetju so na voljo vsi direktorji, vodje ter mentor, osebam zaposlenim v zaposlitvenih centrih pa so na razpolago za pomoč direktorji, strokovni delavci in sodelavci. Večina oseb ima na delovnem mestu prilagoditve, in sicer so to omejitve pri času sedenja in zato omogočeni kratki sprehodi v času dela, prilagoditve zaradi težav z očmi in nezmožnost kontrole izdelkov, izogibanje dežju zaradi slušnega aparata, omejitve pri dviganju bremen in skrajšan delovni čas.

Osebe z oviro se počutijo sprejete s strani delodajalcev in odnos z njimi opisujejo kot pozitiven. V invalidskem podjetju so enemu od zaposlenih omogočili napredovanje v mentorja in nadaljnje šolanje za pridobitev višje izobrazbe. Osebe zaposlene v podporni zaposlitvi navajajo, da se lahko z direktorico vedno dogovorijo glede izostankov zaradi zdravniških pregledov in različnih delavnic za premagovanje tesnobe. Po tem lahko sklepam, da si predvsem delodajalci v podpornih zaposlitvah in invalidskih podjetjih prizadevajo za dobro počutje svojih zaposlenih, hkrati pa jih obravnavajo kot enakovredne člane, ki jim želijo zagotoviti čim kakovostnejše življenje.

Delo nam zagotavlja prostor, kjer se ustvarjajo socialne mreže, razvijajo socialna znanja in kjer se pridobi določen socialni status. Poleg tega zaposlitev osebam z ovirami omogoča integracijo v skupnost, in če oseba ni udeležena v procesu dela, lahko to zanjo pomeni ločenost in oviranost integracije v družbo (Uršič in Drobnič, 1995, str. 41). Zaposlitvena rehabilitacija je osebam z oviro omogočila pridobitev novih poznanstev. Večina oseb se med svojimi sodelavci počuti sprejeto, ampak se kljub temu v večini družijo samo na delovnem mestu. Le redki se med sodelavci niso počutili sprejete. Veliko ljudi ima težave z uveljavljanjem, bodisi v službi med sodelavci, prijatelji, v družini in pri vključevanju v družbo. Vse to pa še bolj občutijo osebe z ovirami, ki so potisnjene na rob družbe. In ravno zato je potrebno zagotoviti situacije, kjer se bodo počutili enakovredne, spoštovane člane družbe in kjer bodo imeli pravico do svobodnega odločanja o svojem življenju (Rojšek, Slatinšek in Žnidarčič, 2004, str. 159).

Ivanjšič (2010 v Rutar, Kralj in Praznik 2015, str. 104) navaja, da socialno omrežje predstavljajo osebe, ki posamezniku nudijo pomoč in podporo v vsakdanjem življenju. Večina intervjuvanih oseb z oviro ima izven zaposlitve krog ljudi, ki jim bodo v primeru težav priskočili na pomoč, izjema je le ena oseba, ki izven zaposlitve nima ustrezne podpore.

Kot sem pričakovala, delo osebam predstavlja pomemben del življenja. Zagotavlja jim finančno in socialno varnost in jim omogoča samostojno življenje. Osebam z ovirami delo predstavlja osrednjo vrednoto, saj se na ta način potrjujejo, dokazujejo, da lahko skrbijo sami zase, prav tako pa lahko pokažejo svoja znanja in spretnosti. Vse to jim lahko nudi le delo (Tabaj in Dolinšek, 2004, str. 123). Obstajajo pa tudi izjeme, ki bi raje videle, da jim dela ne bi bilo potrebno opravljati, saj izkazujejo nezadovoljstvo z višino plače. To utemelji Holečkova (2001, str. 19) z dejstvom, da se nekatere osebe z ovirami pritožujejo nad brezposelnostjo, ko pa dobijo delo in prejemajo plačo, ki se od denarne socialne pomoči bistveno ne razlikuje, pa izrazijo željo po prenehanju zaposlitve.

V svojo raziskavo sem vključila devet oseb zaposlenih v podporni zaposlitvi, zaščitni zaposlitvi v zaposlitvenem centru in invalidskem podjetju, ki so opravili proces zaposlitvene rehabilitacije. Za še boljši vpogled v položaj oseb z ovirami na trgu dela bi morala poleg zgoraj naštetih zaposlitev intervjuvati tudi osebe zaposlene v običajnem okolju. Sama sem se v svoji raziskavi osredotočila na predvsem bolj ali manj segregirana delovna mesta, z izjemo podpornega zaposlovanja, kar pa vidim kot pomanjkljivost pri razumevanju dejanskega položaja ljudi z ovirami na trgu dela. Pri obdelavi podatkov sem opazila, da osebe niso razumele nekaterih vprašanj in da so celoten proces enačile z usposabljanjem za delo in tako pri vprašanju o podpori in pomoči navedle samo podporo, ki so je bile deležne na

usposabljanju na delovnem mestu. Zato bi za prihodnje raziskovanje nekatera vprašanja spremenila, da bi bila bolj razumljiva, prav tako pa bi pod posameznimi sklopi tem, kakšnega tudi dodala. Poleg tega sem v večini primerov intervjuje opravljala z osebami, pri katerih je od zaposlitvene rehabilitacije preteklo dlje časa, zato obstaja možnost, da so osebe potek procesa in določene podatke pozabile. Za bolj točne informacije bi morala zato izbrati osebe, ki so zaposlitveno rehabilitacijo zaključile pred kratkim. Za posplošitev rezultatov na celotno populacijo bi bilo potrebno izvesti več intervjujev, nam pa raziskava vseeno daje vpogled o tem, kako zaposlitvena rehabilitacije osebe usposobi ter na čem je potrebno še delati, da bi osebam z ovirami omogočili boljši prehod na trg dela.

6. Sklepi

- Večina intervjuvanih oseb z ovirami zaposlenih v podporni zaposlitvi, zaposlitvenem centru in invalidskem podjetju ima srednješolsko poklicno izobrazbo. Poleg njih so posamezniki z osnovnošolsko izobrazbo, le redki pa so tisti, ki imajo višjo izobrazbo.
- Večina oseb z ovirami je pred zaposlitveno rehabilitacijo opravljala plačano delo.
- Večina oseb z ovirami ni imela predhodnih informacij o možnosti zaposlitvene rehabilitacije.
- Večina oseb z ovirami se je v zaposlitveno rehabilitacijo vključila zaradi pridobitve statusa invalida, neuspeha pri iskanju zaposlitve in na predlog delodajalca pri katerem so opravljale prostovoljna ali javna dela.
- Večina oseb z ovirami je bila na zaposlitveno rehabilitacijo napotena s strani Zavoda za zaposlovanje ali izvajalca zaposlitvene rehabilitacije. Nekatere osebe z ovirami pa so bile na zaposlitveno rehabilitacijo napotene s strani delodajalca.
- Čakalna doba za odobritev pravice do zaposlitvene rehabilitacije se med posamezniki razlikuje. Rehabilitacijska komisija odobri ali zavrne prošnjo za uveljavljanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije.
- Na začetku zaposlitvene rehabilitacije se pripravi mnenje s strani strokovnih delavcev. Pri osebah z ovirami z različnimi psihofizičnimi testi in testi spretnosti preverjajo sposobnosti, na podlagi katerih so potem napotene na usposabljanje.
- Osebe z ovirami zaposlene v invalidskem podjetju so bile pred usposabljanjem napotene na poskusno usposabljanje pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije. Usposabljanje je trajalo krajši čas, če je oseba z ovirami imela vnaprej dogovorjeno zaposlitev ali pa je bila v finančni stiski. Nadomestilo za upravičence pravic, ki jim pripadajo po Zakonu o zaposlitveni rehabilitaciji znaša 370 evrov. S potekom zaposlitvene rehabilitacije so bili zadovoljni tisti, kjer je postopek potekal hitro, delo je bilo dinamično in so dobili pomoč in podporo s strani strokovnih delavcev. Nekatere osebe z ovirami so bile nezadovoljne s predolgim trajanjem postopka in negotovostjo zaposlitve.
- Osebe z ovirami so bile v procesu zaposlitvene rehabilitacije deležne pomoči in podpore v obliki svetovanja, informiranja, pogovora in spremljanja s strani svetovalke in psihologinje pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije in koordinatorke na Zavodu za zaposlovanje. Osebe z ovirami so bile pri usposabljanjem na delovnem mestu deležne

pomoči in podpore v obliki reševanja težav, spodbujanja, z dodatnimi obrazložitvam in navodili s strani direktorjev, vodij in mentorjev.

- Razlike v usposabljanju za različne oblike zaposlitev so v pripravi na usposabljanje pri preverjanju sposobnosti, v udeležitvi poskusnega usposabljanja in v podpori in spremljanju po končani zaposlitveni rehabilitaciji.
- Pozitivni dejavniki zaposlitvene rehabilitacije so podpora države in pomoč Zavoda za zaposlovanje pri iskanju zaposlitve osebam z ovirami, ki so ostale brez dela; pomoč in podpora pri razumevanju zakonov in pravic; zadovoljevanje potreb po delu, denarju in hrani; priložnost, da se dokažeš sebi in drugim; uvajanje v novo delovno okolje in način dela; pridobitev novih znanj in delovnih pogojev in omogočanje prilagoditev pri delu.
- Uspeh zaposlitvene rehabilitacije je odvisen od motivacije posameznika.
- Pomanjkljivosti in ovire zaposlitvene rehabilitacije so pomanjkanje informacij in razlage zakonov; predolgo čakanje na odobritev zaposlitvene rehabilitacije; slaba presoja s strani strokovnih delavcev; usposabljanje se ne šteje v delovno dobo in to izkoriščajo delovne organizacije; omogočanje usposabljanja zaradi zagotovljenih finančnih sredstev in negotovost zaposlitve po končani rehabilitaciji.
- V sklopu sistemskih sprememb, osebe z ovirami želijo več podjetij in dejavnosti, v katerih bi se lahko usposabljele in našle zaposlitev, skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije in večjo kontrolo nad podjetji. Osebe z ovirami želijo več informacij in spremembo v načinu komuniciranja. Na področju usposabljanja na delovnem mestu, osebe z ovirami želijo več pogovorov in spodbujanja s strani mentorja. V sklopu izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije, osebe z ovirami želijo temeljit pogovor in preverjanje pred usposabljanjem.
- Osebe z ovirami so z zaposlitveno rehabilitacijo pridobile nova znanja, spretnosti in osebnostne lastnosti. Večina oseb z ovirami se je po končani zaposlitveni rehabilitaciji počutila usposobljeno za delo. Razlog za občutek neusposobljenosti je pomanjkanje samozavesti. Vse osebe z ovirami so zaposlitev dobile v delovni organizaciji, kjer so opravljale usposabljanje.
- V podporni zaposlitvi so osebam z ovirami na voljo za pomoč sodelavci in direktorica. V invalidskem podjetju so osebam z ovirami na voljo za pomoč vsi direktorji, vodje in mentor. V zaposlitvenih centrih so osebam z ovir na voljo za pomoč direktorji,

strokovni delavci in sodelavci. Večina oseb z ovirami ima na delovnem mestu prilagoditve.

- Osebe z ovirami se počutijo sprejete s strani delodajalcev in imajo z njimi pozitiven odnos. Osebe z ovirami so po končani zaposlitveni rehabilitaciji pridobile nova poznanstva.
- Večina oseb z ovirami se med svojimi sodelavci počuti sprejeto, ampak se z njimi družijo predvsem na delovnem mestu. Večina oseb z ovirami ima izven zaposlitve krog ljudi, na katere se lahko zanese, prav tako pa večini oseb z ovirami delo predstavlja pomemben del življenja.

7. Predlogi

- Ker osebe z ovirami niso imele predhodnih informacij o možnosti zaposlitvene rehabilitacije, poleg tega pa so to nekateri izpostavili kot pomanjkljivost, predlagam organizirana predavanja na Zavodu za zaposlovanje, ker je to prvo mesto kamor pridejo ljudje, ki iščejo delo ali pa so ga izgubili. Predavanja bi bila vodena s strani rehabilitacijskega svetovalca oziroma strokovnega delavca, ki je usposobljen za delo na tem področju.
- Za večjo dostopnost do informacij bi bilo smiselno zapisati razlago zakonov v obliki priročnika/zloženke za osebe z ovirami, ki bi bila dostopna na Zavodu za zaposlovanje. Tako bi ga svetovalci na Zavodu za zaposlovanje ob prvem obisku predali osebam z ovirami, ki imajo težave pri iskanju zaposlitve.
- Najprej bi bilo potrebno zakonsko omejiti čas čakanja na odobritev zaposlitvene rehabilitacije, saj bi s tem zmanjšali nezadovoljstvo ljudi, ki na odločitev čakajo več mesecev, na koncu pa je njihova prošnja zavrnjena. Potrebne pa so tudi spremembe v samem sistemu obravnave. Da bi bile prošnje obravnavane v čim krajšem možnem času, bi bilo smiselno povečati število strokovnega kadra in povečati frekvenco obravnavanih prošenj.
- Osebam z ovirami, ki po končanem usposabljanju zaradi nezadovoljstva delodajalca, ne dobijo zaposlitve in so spoštovale svoje pravice in obveznosti, bi bilo treba zagotoviti delovno mesto v drugi delovni organizaciji s podobnim delom in s tem omogočiti, da osebi ni potrebno znova skozi več mesecev usposabljanja.
- Kot so osebe z ovirami izpostavile, jim v času usposabljanja ne teče delovna doba. To pa osebam, ki jim do upokojitve manjka le še nekaj let, predstavlja veliko breme. Ker se dogaja, da nekatere organizacije to izkoriščajo, bi predlagala, da se iskalcem zaposlitve, ki imajo za seboj že leta delovnih izkušenj in jim do upokojitve ne manjka več veliko, usposabljanje omeji na tri mesece, kar je najnižje zakonsko določeno trajanje.
- Osebe so izrazile željo po spremembi komuniciranja in prenehanje poudarjanja besede »invalid«, saj imajo občutek, da s tem podcenjujejo njihove zmožnosti. Za rešitev problema bi bilo s strani socialnih delavk smiselno organizirati izobraževanja za vse vpletene v procesu zaposlitvene rehabilitacije o pravilnem pristopu do oseb z ovirami v delovnem odnosu.

8. Uporabljena literatura

Bonnacio, S., Connelly, E. C. & Gellatly, R.I. (2019). The participation of people with disabilities in the workplace across the employment cycle: employer concerns and research evidence. *Journal of Business and Psychology*, 35(2), 135-158. Pridobljeno 9.9.2020 s <https://link.springer.com/article/10.1007/s10869-018-9602-5>.

Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., & Mešl, N. (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Zbirka Katalog socialnega dela. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2010). Soustvarjanje pomoči v jeziku socialnega dela. *Socialno delo*, 49(4), 239-245. Pridobljeno 11.9. 2020 s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-8WEWOOF9/af86def9-c0ac-4176-baf5-ac3f6714dfd1/PDF>.

Destovnik, K., Uršič, C. & Kalčič, M. (ur.). (2007). *Zaposlitvena rehabilitacija in zaposlovanje invalidov: zbirka predpisov s področja invalidskega varstva z uvodnimi pojasnili: priročnik*. Ljubljana: Centerkontura.

Drobnič, J. (2002). Zaposlovanje invalidov. V Svetlik, I., Glazer, J. & Kajzer, A. (ur.), *Politika zaposlovanja* (str. 436-471). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Fatur Videtič, A. (2003). Podlage za oblikovanje celostnega modela obravnave zmožnosti za delo in zaposlitev na področju zaposlovanja invalidov. V Uršič, C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov- med politiko in prakso: mednarodni simpozij, 3. in 4. november: zbornik predavanj* (str. 81-87). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo, Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Hemphill, E., & Kulik, C. (2019). Staying in the race: counselor visits and job search confidence among people with disabilities. *Journal of Employment Counseling*. 56(3), 127-140. Pridobljeno 9.9. s

<http://web.a.ebscohost.com/eviri.ook.sik.si/ehost/detail/detail?vid=7&sid=7f0eb13f-e65a-42e6-8603-7a6c08cf94da%40sessionmgr4006&bdata=Jmxhbmc9c2wmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#AN=138414092&db=afh>.

Hočevár, T. (2009). Kodeks o ravnanju z invalidnostjo na delovnem mestu. V Tabaj, A. & Vidmar, J. (ur.), *Spodbujanje zaposlovanja invalidov: temeljni mednarodni in nacionalni predpisi in programi* (str. 47-53). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje.

Holečkova, T. (2001). Uvodni pozdrav. V Kroflič M., & Uršič C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in v državah v tranziciji: Zbornik kongresa* (str. 19-22). Ljubljana: Zveza delovnih invalidov Slovenije.

International labour organisation. (1983). *Vocational rehabilitation and employment (Disabled Persons) convention* (No. 159). Pridobljeno 20.5.2020 s http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_INSTRUMENT_ID:312304.

Jung, G. (2001). Brezposelnost invalidov- primerjava stanja v Evropskih državah in koncepti rešitev. V Kroflič M., & Uršič C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in v državah v tranziciji: Zbornik kongresa* (str. 25-30). Ljubljana: Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Kasnar, J. (2001). Mednarodni kongres o zaposlovanju invalidov s poudarkom na državah v tranziciji. V Kroflič M. & Uršič C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in v državah v tranziciji: Zbornik kongresa* (str. 14-19). Ljubljana: Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Kos, D. (2019). Zakaj vsi invalidi na usposabljanju niso plačani za svoje delo? *SiolNET*, 18.7. Pridobljeno 3.10. s <https://siol.net/novice/slovenija/zakaj-vsi-invalidi-na-usposabljanju-niso-placani-za-svoje-delo-500423>.

Lamovec, T. (2003). Vpliv izključenosti z dela na kvaliteto uporabnikov psihiatrije. *Socialno delo*, 42 (4/5), 131-135. Pridobljeno 9.9.2020 s <http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-OIZEO92I/?euapi=1&query=%27keywords%3dtanja+lamovec+vpliv+izklju%27denosti%27&sortDir=ASC&sort=date&pageSize=25>.

Lourdelle, H. (2001). Akcija ETUC in njenih sindikatov pri odstranjevanju ovir za zaposlovanje invalidov. V Kroflič M. & Uršič C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in v državah v tranziciji: Zbornik kongresa* (str. 39-43). Ljubljana: Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Mager, I. (b.d.). *Rehabilitacija, korak do zaposlitve in integracije*. Pridobljeno 14.2.2020 s https://www.sent.si/index.php?m_id=mager_rehabilitacija.

Mesec B., (2009). *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: Načrtovanje raziskave*. Univerza v Ljubljani: Fakulteta za socialno delo.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (2019). *Načrt za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja*. Pridobljeno 23.8. s <https://www.gov.si teme/aktivna-politika-zaposlovanja/>.

Open society institute (2005). *Rights of people with intellectual disabilities. Access to education and employment: Slovenia: Monitoring report. Pravice oseb z intelektualnimi ovirami*.

Dostopnost izobraževanja in zaposlovanja: Slovenija: poročilo. Budapest, New York: Open society institute.

Plavšič, J., & Osmani, M. (2018). *Stališča delodajalcev do zaposlovanja oseb z motnjami v duševnem zdravju.* Pridobljeno 25.5.2020 s https://ibmi.mf.uni-lj.si/rehabilitacija/vsebina/Rehabilitacija_2018_No1_p46-51.pdf.

Ponikvar J., & Popit Tkalec, P. (2008). *Vpliv zaposlitvene rehabilitacije na kakovost življenja oseb z motnjo v duševnem razvoju.* (Magistrsko delo). Pridobljeno 20.5. 2020 s http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_ponikvar-popit-tkalec.pdf.

Pravno informacijski sistem. (2006). *Pravilnik o merilih in postopku za pridobitev statusa invalida, za priznanje pravice do zaposlitvene rehabilitacije in za ocenjevanje zaposlitvenih možnosti invalidov ter o delu rehabilitacijskih komisij.* Pridobljeno 24.5. 2020 s <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV6743#>.

Presen, D. (2004). Kvotni sistem. V Uršič, C. (ur.), *Pravica do enakih možnosti in enake obravnave. Usposabljanje in zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in Sloveniji.* (str. 103-122). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo: Zveza delovnih invalidov.

Rihter, L. (2016). Zaposlovanje oseb z ovirami: vrzeli med zakonodajo in možnostmi na trgu dela. *Socialno delo*, 53(3), 137-149. Pridobljeno 10.2.2020 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-Q6TZF7CU>.

Rojšek, T., Slatinšek, A., & Žnidarčič, D. (2004). Socialna ekonomija-nove možnosti za zaposlovanje invalidov. V Uršič, C. (ur.), *Pravica do enakih možnosti in enake obravnave. Usposabljanje in zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in Sloveniji.* (str. 151-162). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo: Zveza delovnih invalidov.

Rutar, D., Kralj, R., & Praznik, I. (2015). *Hendikep, delo in družba. Dodatno usposabljanje dijakov s posebnimi potrebami in zagotavljanje kakovosti prehajanja v delovna okolja.* Kamnik: Cirijs, Center za izobraževanjem rehabilitacijo in usposabljanje.

Skinner, R. (2001). Strokovna in poklicna integracija invalidov-utvara?. V Kroflič M. & Uršič C. (ur.), *Zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in v državah v tranziciji: Zbornik kongresa* (str. 31-37). Ljubljana: Zveza delovnih invalidov Slovenije.

Statistični urad Republike Slovenije. (2014). *Mednarodni dan invalidov.* Pridobljeno 25.5.2020 s <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/4916>.

Statistični urad Republike Slovenije. (2018). *Strukturni podatki delovno aktivnega prebivalstva, Slovenija.* Pridobljeno 25.5.2020 s <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/8163>.

- Stevanovič, J., Pirnat, B., & Ronchi, K. (2012). Socialno delo v Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu Republike Slovenije-Soča. *Socialno delo*, 51(1/3), 165-169. Pridobljeno 3.10. 2020 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-IYTIQLLT>.
- Škerjanc, J. (2010). *Individualizacija storitev socialnega varstva*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Woolham, J., & Benton, C. (2013). The costs and benefits of personal budgets for older people: Evidence from a single local authority. *British Journal of Social Work*, 43(8). Pridobljeno 12. 5. 2017 s <http://bjsw.oxfordjournals.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/content/43/8/1472.full.pdf+html>
- Tabaj, A., & Dolinšek, T. (2004). Podporno zaposlovanje. V Uršič, C. (ur.), *Pravica do enakih možnosti in enake obravnave. Usposabljanje in zaposlovanje invalidov v Evropski uniji in Sloveniji*. (str. 123-149). Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo: Zveza delovnih invalidov.
- Thomas, C. (2002). Disability Theory: Key Ideas, Issues and Thinkers. V Barnes C., Oliver M. & Barton L.(ur.), *Disability studies today* (str. 38-57). Cambridge; Oxford; Malden: Polity Press.
- Tutta, S. (2004). Spremeniti odnos (razumevanje) do zaposlovanja invalidov. *Revija Zavoda invalidskih podjetij Slovenije*, (8). Pridobljeno 11.9.2020 s <http://ps-griffin.si/wp-content/uploads/2019/12/SPREMENITI-ODNOS-RAZUMEVANJE-DO-ZAPOSLOVANJA-INVALIDOV.pdf>.
- Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije-Soča. Razvojni center za zaposlitveno rehabilitacijo. (2017). *Evalvacija zaposlitvene rehabilitacije za leto 2016*. pridobljeno 13.2.2020 s http://www.rczr.uri-soca.si/f/docs/2017/01_Evalvacija_zaposlitvene_rehabilitacije_za_leto_2016_30_06_2017.pdf.
- Uršič, C. (ur.). (2004). *Pravica do enakih možnosti in enake obravnave- usposabljanje in zaposlovanje invalidov v evropski uniji in Sloveniji*. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo: Zveza delovnih invalidov.
- Uršič, C., & Drobnič, J. (1995). *Zaposlovanje invalidov: primerjava politik, koncepcij in ukrepov*. Ljubljana Inštitut Republike Slovenije za rehabilitacijo: Republiško zavod za zaposlovanje.
- Zaposlitvena in poklicna rehabilitacija dostopno na <https://www.cri.si/sl/reha-storitve/wp-content/uploads/sites/3/2015/06/Zaposlitvena-in-poklicna-rehabilitacija.pdf>.

Zaviršek, D. (2000). *Hendikep kot kulturna travma: historizacija podob, teles in vsakdanjih praks prizadetih ljudi*. Ljubljana: Založba /* cf.

Zaviršek, D. (2010). *Ljudje z ovirami v kontekstu družbenih vrednot in tradicij*. Pridobljeno 1.9. s <http://isio.acs.si/doc/N-458-1.pdf>.

Zaviršek, D. (2014a). Time for recognition. People with disabilities today. *Socialno delo*, 53(3/5), 123-132. Pridobljeno 9.9. s <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-PMZ1W0QP/34d2dc24-5b0b-4488-952b-f48e286f1a73/PDF>.

Zaviršek, D. (2014b). Opredelitev hendikepa in razvoj študija hendikepa v socialnem delu: mednarodna perspektiva. *Socialno delo*, 53(3/5), 133-145. Pridobljeno 10.11.2019 s <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:doc-IEVB67MN>.

Zaviršek, D. (2018). (Ne)plačano delo med prisilo in pravico, med prekarnostjo in samopotrditvijo. V Rutar, D.(ur.) (2018). *Egalitarne simbolizacije življenja s posebnimi potrebami*. Kamnik: Cirius.

World health organisation (2020). *World report on disability-summary*. Pridobljeno 10.9.

s https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/70670/WHO_NMH_VIP_11.01_eng.pdf;jsessionid=990468D6502C91B4F50B614D25AC42BD?sequence=1.

Zakonodaja:

Zakon o delovnih razmerjih (ZDR-1) (2013). Ur. l. RS 21/13, 78/13-popr.,47/15-ZZSDT, 33/16-PZ-F, 52/16, 15/17-odl. US, 22/19-ZposS in 81/19.

Zakon o izenačevanju možnosti invalidov (ZIMI) (2010). Ur. l. RS 94/10, 50/14 in 32/17.

Zakon pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) (2012). Ur. l. RS 96/12, 39/13, 99/13-ZSVarPre-C, 101/13-ZIPRS1415, 44/14-ORZPIZ206, 85/14-ZUJF-B, 95/14-ZUJF-C, 90/15-ZIUPTD, 102/15, 23/17, 40/17, 65/17, 28/19 in 75/19.

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (ZZRZI-UPB2) (2007). Ur. l. RS 16/07, 87/11, 96/12-ZPIZ-2 in 98/14.

9. Priloge

9.1. Priloga 1: Delno standardiziran vprašalnik

Spol: M/Ž

Starost:

Izobrazba:

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo:

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev? Kje?

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Koliko ur na dan delate?

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Kaj vam zaposlitev pomeni?

9.2. Priloga 2: Zapisi intervjujev

Intervju z osebo A

Trajanje intervjuja: 40 minut

Kraj intervjuja: CRI Celje, zaposlitveni center

Podatki intervjuvane osebe:

Spol: Ženski

Starost: 45 let

Izobrazba: 3- letna srednja poklicna šola za slaščičarstvo

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Delo v pekarni, gostinstvo 10 let

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Sploh nisem vedela za to, da obstaja ta zaposlitvena rehabilitacija, eh kje pa/(A1). Ko so mi na zavodu povedal, da grem nekam delat za 6 mesecev in se učim delat, sem prvo pomislila na to, da bodo oni mene tam zdravili/(A2). To sem si jaz predstavljala pod rehabilitacijo./

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Za to možnost sem izvedla v materinskem domu od ene gospe, ko sem začela iskati službo/ (A3). Zaradi bolezni sem jaz dobila to 3. kategorijo invalidnosti, in, ko sem iskala službo sem dobila vsepovsod zavrnjeno/(A4). In potem sem šla na zavod za zaposlovanje vprašat, zakaj jaz ne dobim službe in tak so mi povedal, da zaradi tega ker mam omejitve/(A5).

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Zavod za zaposlovanje/(A6).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Čakala sem ful dolgo, ene pol leta sigurno, če ne celo več/(A7).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Najprej sem imela par sestankov s svetovalno delavko na Cri-ju/(A8). Pa na začetku sem mogla dat neke teste skozi kjer so preverjali moje spretnosti /(A9). Potem prideš pa sem na podjetje, ti povejo kaj moreš delat in pol te spremljajo/(A10). 8 ur te spremljajo kaj delaš, kolk narediš, ker je to podjetje kot vsako drugo/(A11). Oni hočejo, da si ti učinkovit./ Če se izkažeš te obdržijo, če se ne izkažeš lahko oni prekinejo in te pošljejo nazaj na zavod/(A12).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Rehabilitacija je trajala 7 mesecev/(A13). Lahko bi bil krajši postopek, da bi se lahko prej zaposlila /(A14).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Jaz sem delala pol leta, 100 ur na mesec, zaradi otrok/(A15). Plačan si s strani zavoda za zaposlovanje in dobiš 370 evrov nadomestila/(A16).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Skozi celotno rehabilitacijo sem se lahko obrnila na svetovalko na CRI-ju, ta mi je največ pomagala/(A17). Na usposabljanju pa, če mi kej ni šlo ali pa kej nisem znala, sem vprašala za pomoč/(A18). Sem dostikrat kej narobe naredila s temi kabli/(A19). Jaz tisto delam 4 ure, men grejo misli vsepovsod, sam ne o tistih kablilih./ To je tako delo, da odplavaš./ Potem je pa tu ta strokovni delavec, da ti kej popravi, da ti pove kak moraš naredit/(A20).

Kdo vam je največ pomagal?

Največ sta mi pomagala strokovna delavca, ki vodita to delavnico/(A21). Če sem rabila pomoč pri delu, sem vprašala njiju./

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Zdi se mi fajna zadeva, da se ti obrneš na zavod in pol, da ti zavod pomaga/(A22). Ni nujno, da bi jaz tu delala rehabilitacijo, jaz bi si lahko našla pri kateremkoli drugem podjetju/(A23). Stvar je v tem, da si ti sam iščeš/. Ampak fora te rehabilitacije je, da država plača za tebe, da ti delaš, ampak, če se izkažeš je pa možnost zaposlitve/(A24). Prednost je ta, da ti pomagajo najti neko službo/(A25). Sploh takim, ki ne znamo, pa ne vemo kje se lotit in ne poznamo zakonov/(A26). Sploh ker so zakoni vsak dan drugačni. In nimamo nekih izobrazb./ Pa ta rehabilitacija se mi zdi za take, ki majo odločbo o invalidnosti fajn, ker ne veš kaj s tisto odločbo, ne veš kake pravice maš/(A27). Se je že zgodilo, da so koga zaposlili, potem pa so zvedli, da ima omejitve pa so ga odpustili./

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Ka pa vem, premalo informacij/(A28). Veliko stvari ti ne povejo, bi moral sam vohat po zakonih/(A29). Pa še kot invalid nimam nobene zaščite, zdaj po dveh letih, če me bojo še rabili me bodo podaljšali, če me pa ne bojo rabili grem pa lepo nazaj na zavod/(A30).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Želela bi si, da bi bilo več informacij o tem/(A31). Pa če bi jaz mela invalidsko podjetje, ne bi skos poudarjala "to so invalidi, to so invalidi"/(A32). To se sliši kot, da oni nič ne moremo, to pa ni res/(A33).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Za mene je bilo novo, da grem na šiht vsak dan in ga ne pustim, ker, če meni kaj ni bilo všeč sem kar pustila/(A34). Spretnosti sem se naučila, predvsem to delo, ki ga opravljam s kabli/(A35). Potrebne so ročne spretnosti, ker moraš biti natančen/(A36).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Sem se počutila usposobljeno/(A37). Zame je bil pokazatelj da se usposobljena to, da so mi podaljšali pogodbo/(A38). Če ne bi bila, mi jo nebi./ Oni bi mi lahko po 6 mescih rekli "ne hvala", meni pa je rekla da lahko še nadaljujem/. To je nek pokazatelj, da sem se nečesa naučila skozi celoten proces./

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Ja, v zaposlitvenem centru CRI Celje, kjer sem imela usposabljanje/(A49). Avgusta bo 2 leti odkar sem tu/(A40).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Preko zavoda za zaposlovanje, ki me je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo/(A41). In sem na srečo dobila tu nadaljnjo zaposlitev./

Koliko ur na dan delate?

8 ur na dan/(A42). Od sedmih do treh./

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Strokovna delavca sta mi na voljo za pomoč/(A43).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Ne, jaz nimam nobene prilagoditve/(A44).

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Kot povsod, "Če boš priden bo lepo, če ne boš priden ne bo lepo."/ (A45)

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Če se da, pomagajo/(A46). So stvari, ki se rešujejo v službi, pa so stvari ki se rešujejo doma, če gre za stvari v službi ti lahko pomagajo/(A47). Če ti ne gre ti pokažejo, pa tut večkrat če je treba/(A48). Kar se pa tiče osebnih stvari pa mislim, da jih niti ne zanimajo/(A49).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Od začetka je sicer bilo sicer malo tiste hladne krvi pa tak ampak je zdaj v redu/(A50).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja sem spoznala dosti ljudi na novo/(A51). Je pa res, da smo mi tu bolj sodelavci, zasebno se pa ne družimo neki/(A52). Jaz nimam časa za to, mam dve hčere in se nimam časa ukvarjat drugim/(A53).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Mam neki par prijateljev, ampak da bi bili pa res neki pravi pa ne /(A54). Sem bolj sama za vse/(A55).

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Najraje sploh ne bi delala/ (A56). Ti morš nekje bit, se moreš držat ure in delat 8 ur potem pa si plačan tak, da je boljše, če si doma. Se ne čudim ljudem, ki nočejo delat/(A57). Je pa res da je zaposlitev neka socialna varnost/ (A58). Pa že tak občutek ko te nekdo vpraša »A delaš? Ja delam.« Že ta občutek je fajni. Na koncu je že boljše, ko pa brez službe/(A59).

Intervju z osebo B

Trajanje intervjuja: 15 minut

Kraj intervjuja: CRI Celje, zaposlitveni center

Podatki intervjuvane osebe:

Spol: Moški

Starost: 27 let

Izobrazba: oblikovalec kovin-orodjar

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Lažja dela v Zrečah, na Rogli (delo na Uniorčku, komunalec) vse zaposlitve so bile brez pogodbe o zaposlitvi.

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

O tem nisem nič kaj vedel, dokler mi niso povedali na zavodu in sem prišel sem v to podjetje/(B1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Najprej sem bil v vojski, pa so mi odkrili, da sem nekaj bolan. Sem mel srčno napako/(B2). Potem sem bil tri leta v Konjicah na Zavodu zaposlovanje in iskal šiht pa ni bilo nič/(B3). Potem so me dali sem v Celje, in so dali predlog, da bi dobil to odločbo, za invalidnost pa šel na to rehabilitacijo/(B4). Pa sem bil pol sprejet./

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Zavod za zaposlovanje, sam ne vem točno imena/(B5). Sem čisto pozabu./

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Pa sem kar nekaj časa bil doma pa čakal, da lahko grem delat/(B6).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Ja normalno, tak kot da bi na šiht hodu. Mislim, da smo delali 6 ur na dan/(B7).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Zdaj se ne spomnim čist točno, bi reku da vse skupi je blo več kot 2 leti /(B8). Sem bil zadovoljen, ker je vse potekalo tak ko je treba./(B9)

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Ja tule so me meli 2 leti, potem pa so mi dali redno zaposlitev/(B10).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Ja so kar pomagali, pokazali so mi kak morem kaj naredit/(B11).

Kdo vam je največ pomagal?

Vsi tu v delavnici/. Šefi in pa tut sodelavci/(B12)

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Ja dobra stvar se mi zdi to, da so mi pomagal do dela, ker sam nisem vedel kje začeti pa iskat delo, ker me nikjer niso vzeli/(B13) Tak da zdej mam delo, plačo, malco in to mi je fajn/(B14).

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Zdaj, nobene slabe ni ne/(B15).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Ne, nič nebi spremenil/(B16).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Hitrost/(B17). Pa tut se več naučiš, ko delaš/(B18).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Ja sem se počutil usposobljeno, ker nisem več rabil pomoči pri delu/(B19). Sem tut jaz pomagal drugim potem/(B20).

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Delo sem dobil kar tukaj, na podjetju kjer sem bil na rehabilitaciji/(B21).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Ja ta šefica tukaj je rekla, da me rabijo/(B22). Najprej sem bil tu 2 leti, zdaj pa sem dobil redno zaposlitev/(B23). Mi je že bivši šef povedal, da bom dobil za skos zaposlitev/.

Koliko ur na dan delate?

Delam 8 ur na dan, od sedmih do treh/(B24).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Vsi mi pomagajo/(B25).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Ne nič, vse delam normalno/(B26). Če slučajno kej ne vem, mi pa itak pokažejo kak je treba./

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Ja so me okej sprejel, edino na začetku sem se za sebe mal držal, po kakem tednu je bilo pa boljše/(B27).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Ne potrebujem velik pomoči, če pa rabim kaj pa vprašam in potem mi odgovorijo in mi pokažejo kak morem prav naredit/(B28).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Sodelavci so me v redu sprejeli/(B29). Mogoče se na začetku nismo ravno družili, ker sem se bol za sebe držal, sam sej se navadiš pa je pol lažje/(B30).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja sem dobil, mam tu ene tri prijatelje s katerimi se potem več družimo/(B31). Gremo kdaj na kako pijačo skupaj, pa je kr fajn/(B32).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Ja mam družino, živim tak pri atu pa mami/(B33). Pa ene par prijatlov, ko se vidmo ko mamo cajt/(B34).

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Ja velik mi pomen, rad hodim sem/(B35). Boljše, ko da bi doma bil pa nič bil/(B36). Sploh takrat je fajn ko je plača/(B37).

Intervju z osebo C

Trajanje intervjuja: 40 minut

Kraj intervjuja: Kavarna Miško Knjižko Celje

Spol: Ženski

Starost: 37 let

Izobrazba: diplomirana ekonomistka (komerciala)

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Proizvodna dela, pomoč v tajništvu, pomoč v kadrovski, pomoč pri učenju (osnovna šola, računalništvo), receptorka TIC Velenje

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Nič. Dobesedno nič/(C1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Šla sem na zavod za zaposlovanje in tam sem rekla, da zdej je pa dost, al bom dala diplomo stran pa šla na socialno al mi bote pa pomagal šiht najt. In na podlagi tega sem pol tut zvedla za to zaposlitveno

rehabilitacijo/(C2) In po enem mesecu, tik predn sm šla na Nizozemsko na tekmovanje za računalništvo, so me klical da ko pridem domov grem direkt na rehabilitacijo/.

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Moja svetovalka na zavodu za zaposlovanje/(C3).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Približno en mesec/(C4).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Prvo sem s svetovalko iz Racia šla do zaposlitvenega centra Jaspis v Celju, Potem so me peljali na Nivo na vratarnico v Žalec in tu sem pol začela delat/(C5). V sklopu vsega tega me je vsake tolko časa prišla svetovalka iz Racia pogledat pa mela sem pogovore z njo/(C6).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Mislim, da je trajala ene 7 mescev, ker sem potem delala tut neki na podjemno pogodbo, potem so me pa na pogodbo vzel za določen čas enega leta/(C7). Vem, da sem bla zlo dolgo na zaposlitveni/. Zlo sem bla zadovoljna z svetovalko iz Racia, ker me je zlo spodbujala in bodrila, ker mi je blo včasih res težk/(C8).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Približno 6 mescev/(C9).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Uvajanja sem mela bol mal, kak tedn, potem me je pa mentor bol ko ne samo pustu, ker je vidu da zmorem sama/(C10). Itak sem pa js hiter dojemala vse skupi/. Drgač pa za karkoli sem se lahko obrnala predvsem na svetovalko iz Racia/(C11).

Kdo vam je največ pomagal?

Kar se tiče usposabljanja sta mi največ pomagali svetovalka na zavodu za zaposlovanje pa svetovalka na Raci/(C12). Pa jaz mam zelo velik prijatelj, ki so na visokih položajih, pa tut oni so me na nek način usmerjal pa neko podporo deval/

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Dobre strani so mogoč to, da lahko pokažeš kaj znaš, kaj zmoreš, kok si psihično utrjen pa te zadeve/(C13). Dobra stran je tut to, da spoznaš sam sebe, kuk si sposobn pa kuk ne/(C14).

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Mogoče sem pogrešala več pogovora, neke komunikacije z mojim mentorjem v centru/(C15). Js sm dobila urnik, tak pa tak bom delala in to je to/(C16).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Definitivno, da bi blo več pogovarjanja in neke vrste spodbujanja/(C17). Pa mogoče mal več sestankov na Jaspisu, ne da smo meli sestanek enkrat na tri mesece/(C18). Kar se tiče Racia pa nimam kaj reči, je bla moja svetovalka fajna in sem jo lahko poklicala kadarkoli/(C19).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Js sm zlo prilagodljiv človek, zlo hitro se učim, tut kako zadevo na novo pogruntam sama, sem pa definitivno se naučila delat deljeni delovni čas, kar ni blo lahko/(C20). Naučila se nekih drugih spretnosti nisem edino, ko tovarnjaki pridejo jih moreš vpisat pa stehtat/(C21). To je itak sama logika./

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Ja definitivno sem se, ker js to kar si zadanem, bom dosegla tak al drgač, ker sem trmasta/(C22).

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Ja, v zaposlitvenem centeru Jaspis na Nivo Eko/(C23).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

V sklopu zaposlitvene rehabilitacije in tudi pod pogojem, da sprejem deljen delovni čas/(C24).

Koliko ur na dan delate?

8 ur. včasih sem znala tut po 12/(C25).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Vsi po vrsti. Od vodje Jaspisa, pa do obeh dveh direktorjev/(C26). Sem pa js mentor, tako da sem tut drugim na voljo za pomoč/(C27).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Js sicer sedet morem, ampak kakšnih drugih prilagoditev pa nimam/(C28). Se pa da vse dogovorit z direktorjem, če rabiš.

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Ne vem, pomoje vredu/(C29). Sem pa itak mentorca in se bolj nazaj držim, majo vodje pa direktorji več stikov med seboj/(C30).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Predvsem s predlogi, ko to rabim/(C31).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

V Celju ne glih najboljše, so meli kar dolge nosove, ker sem mentorica, ker pač oni niso/(C32). Je bilo kar faušije ampak jaz se v to ne bom spuščala, jaz delam svoje delo, to kar mi je naročeno in to je to/(C33).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja, na Nivoju v Žalcu sem dobila kr velik novih poznanstev/(C34).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Predvsem moji dve najboljši kolegici/(C35) Mojega partnerja/(C36), družino/(C37). Če ne bi mela staršev pa take podpore, ko sem jo mela, vprašanje če bi bla dan danes še tu kjer sem/(C38). Ker js sm vmes misla popustit/. Ker delat samo deljen delovni čas, 6 mesecev, se ti obrne/. Ampak sem zdržala./ Mam kr velik podpore, nimam se js kej bat./

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Vsekakor neko finančno stabilnost, da si v prihodnosti kupim avto nov trikolesnik, kar si želim/(C39). Pa pomagajo mi masaže in fizioterapije, kar pa tut stane./Če ne druga si lahko mal v zdravje vlagam/(C40). Pa lahko si dobesedno ustvariš to kar si želiš/(C41).

Intervju z osebo D

Trajanje intervjuja: 45 minut

Kraj intervjuja: Invalidsko podjetje SOC-EKO Šentjur

Podatki intervjuvane osebe:

Spol: Ženski

Starost: 53 let

Izobrazba: Prodajalka

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Delo v trgovini kot prodajalka-drogerija, čevlji, tekstil.

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Lejte, po pravici povedano, nič/(D1). Sem o tem čist spontano zvedla od svetovalke na zavodu./

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Jaz sem delala v trgovini 28 let in sem praktično čez noč ostala brez službe, in ker sem takrat imela dva sina, ki sta študirala, sem pošiljala prošnje povsod, samo da bi imela neko delo/(D2). In tako sem potem dobila delo v obratu v Slovenskih Konjicah, kjer sem delala potem 17 mesecev, potem pa so obrat zaprl in sem tako ostala brez dela in šla na borzo./(D3) Prvo sem rekla, naj me ene pol leta pustijo na miru in sem si v tem času zrihtala status invalida, ker mam probleme z očmi, ker sem pri 40 imela en infarkt in nismo ustrezno zdravil/(D4). No na Zavodu sem bla vse skupaj ene dve leti in iskala zaposlitev/(D5). In, ko sem hodila k svetovalki na zavodu, sem ji potožila o moji situaciji in kaj

vse sem dala skozi v prejšnji službi/(D6). In ta me je poslala v Celje, kjer majo svetovalko prav za invalide tretje kategorije in kjer sem potem izvedela za to zaposlitveno rehabilitacijo./(D7)

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Napotil me je pa CRI Celje(center za rehabilitacijo invalidov)/(D8).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Jaz sem se prijavila marca, z drugim oktobrom sem pa začela delat na Cri-ju. Tak, da praktično je to trajalo 7 mesecev/(D9).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Prvo moraš iti pred komisijo, ki odloči ali si primeren kandidat za to/(D10). Lahko te tudi zavrnejo/. Ko so mi dali zeleni znak, da sem primerna za rehabilitacijo je potem moja svetovalka na zavodu dobila te papirje in potem ona dala napotnico naprej za Cri Celje/(D11). Potem te uvrstijo na čakalno listo in čakaš, dokler ne prideš na vrsto/(D12). Tam pa imaš potem delovnega terapevta in psihologa/(D13). Rešiti moraš tudi psihofizične teste/(D14). Js sem jih reševala ene 3 ure/. Pa zdravniški pregled sem mela/(D15). V glavnem vse to sem mogla dat čez/. In potem sem 1 mesec delala tu na CRI-ju, Sem hodla tja po 6 ur, tak da sem videla kakšno delo je./(D16) No potem smo se pa začeli pogovarjati o zaposlitvi, da bi me lahko zaposlil. Da vidijo da z mano ni nič narobe/. Ker vedno je bilo rečen, da sem js kriva da nimam službe pa ne vem kaj vse. No in potem so mi rekli, da so se pogovarjali, da bi prišla tuki v Šentjur delat/. No in potem sem prišla sem v Šentjur v invalidsko podjetje, in sem se tu usposabljala ene 4 mesece/(D17). Po 5 mesecih vsega skupaj, potem je delodajalec izpolnil vse papirje in me je predlagal za subvencioniranje, kar pa spet čakaš/(D18).Pa delodajalec se more strinjati, da te vzame/.

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Celoten postopek je trajal 4 mesece. En mesec na Cri-ju in 3 meseci usposabljanja tu v Šentjurju/(D19).Potem pa so me zaposlili/. Ja sem zelo zadovoljna, smo dobili tudi anketo po končani rehabilitaciji in sem vse ocenila s pet. Pa ne kar tako, ampak ker se resnično res potrudijo/(C20) Sej za vsem tem usposabljanjem je stal Cri/. Vsak mesec smo se sestal s psihologinjo in so mi rekli, da bojo pomagal do zaposlitve, kar pa tudi so/(D21).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Usposabljanje za delo je trajalo 3 mesece/(D22).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Vsak mesec sem se sestala s psihologinjo na Cri-ju in če je bilo karkoli, sem se lahko nanjo obrnila/(D23). Tu na delovnem mestu mi največ pomaga vsekakor mentor, tudi šef in šefica sta vsak dan tle, tako da če karkoli rabiš, ni nobenega problema in ti pomagajo pri vsem/(D24).

Kdo vam je največ pomagal?

Največ mi je zagotovo pomagala psihologinja na Cri-ju/(D25).

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Ja to se mi zdi kr fajn/. Jaz vam povem, da sem bla čist na tleh, ko sem zgubila službo/. Ko sem šla pa na to rehabilitacijo, pa ko govoriš s temi strokovnjaki in, ko ti dajo vedet da nisi ti kriv in, da si sposoben in, da sem bila samo na nepravem mestu ob nepravem trenutku/(D26). Rekli so mi tudi, da če ne bi bila sposobna potem ne bi imela že tolk delovne dobe za mano/. Vsi so res prijazni, tako delovni terapevt kot psiholog/(D27). Je pa sploh fajn za ljudi, ki ostanejo na cesti pa so na primer kaki invalidi in nimaš potem kam/(D28).

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Jaz nimam nobene slabe strani/(D29). Sem pa še spoznala, da če si tu želiš pa če ti izraziš željo, bojo tudi oni znal tebi pomagat./ Če si pa ti tih pa, da nič ne poveš potem pa oni tut ne morejo vedet al je to to zate al ni/.

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Se mi zdi tak fajn zasnovano, da tega bi moglo bit še več teh dejavnosti in več podjetij/(D30).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Tu sem pridobila velik ročnih spretnosti, ker sestavljamo škatlice za kozmetiko, mišlovke/(D31).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Ja, jaz sem se počutila usposobljeno, ker te tako čez cel ta proces firma vodi in vodi evidenco/(D32). In sem se videla v tem že na začetku, ko sem prišla/. Mi ni bilo nič težko/. Je pa res, da nekatere stvari, ti grejo boljše nekatere pa težje/.

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Ja, tukaj v podjetju Soc-eko Šentjur/(D33).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Preko Cri-ja in usposabljanja za delo, ki sem ga opravljala tu/(D34).

Koliko ur na dan delate?

8 ur/(D35).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Čisto vsi, od mentorja do šefov/(D36). Če ni vseh naenkrat, je vedno nekdo na voljo za pomoč/(D37).

Drugače pa pokličeš po telefonu, če slučajno kej takega pride./

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Ja glede na to, da jaz ne vidim dobro, da imam probleme z vidom, delam tista dela, ki jih lahko/(D38). Neke kontrole, da bi iskala napake, to ne morem/(D39). To pa povem sama sproti in se dogovorimo kako in kaj./

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Sprejeli so me v redu, super, nimam kej rečt/(D40). Vedno rečem, da bom dala maksimum od sebe, ker sem tak človek, da bi delala nekaj na pol/. Rada naredim delo korektno/.

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

To sploh ni problema, glede tega. Če je karkoli, povem šefu pa se pogovorimo in mi pomagajo/(D41).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

V redu so me sprejeli/(D42). Sploh uporabniki, me kličejo, me objamejo/(D43). Vedno sem na njih gledala, kot da so mi otroci, čeprav niso/. Vedno sem bla spoštljiva do njih, ker js mam tut do svojih otrok spoštljiv odnos/. In tak kot si ti do drugih tak bojo oni do tebe/.

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja in to veliko poznanstev, saj nas je tu okoli 50/(D44). Se pa večinoma družimo v službi/(D45). Mamo kdaj tudi kak piknik kot firma, kjer se družimo/(D46). Pa za kak rojstni dan mamo praznovanje/(D47).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Ja seveda/. V prvi meri je to tak družina/(D48). Pa starši in prijatelji/(D49). Tak, da ni problem/.

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Men pomeni vse/(D50). Jaz vam odkrit povem, ko nisem mela službe, sem bla tako na tleh/(D51). Sem se počutila tako nekoristno pa čeprav sem doma vse naredila/(D52). Ko sem ostala brez službe, men se je svet podrł/. Vsi mamo radi zaslužek, da si lahko kej privoščiš/(D53). Pa ne samo to/. Sej moreš neki delat/.

Intervju z osebo E

Trajanje intervjuja: 20 minut

Kraj intervjuja: Invalidsko podjetje Soc-Eko Šentjur

Podatki o intervjuvani osebi:

Spol: Moški

Starost: 28 let

Izobrazba: Bodoči ekonomski tehnik

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: /

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Čisto nič/(E1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Ko sem končal šolanje sem šel takoj na borzo/(E2). Potem smo pa tisti, ko še nismo bili stari 26 let, so nas dali v Celje na PUM-Projektno učenje za mlajše odrasle/. Potem sem šel pa zdravniku, ker sem mel že takrat težave s hrbtenico in mi je napisal mnenje za status invalida/(E3). In potem so me dal iz borze na to komisijo, če lahka grem na usposabljanje/(E4).

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Svetovalka na borzi/(E5).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

V enem mesecu sem mel odobren, v začetku januarja so me dali na komisijo, februarja sem bil pa že na Cri-ju 5 dni/(E6). Z aprilom sem pa potem že bil tu v Šentjurju na usposabljanju/.

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Prvo sem šel na Cri, ko si dal vse tiste psihične teste čez/(E7). Potem si mel neko matematiko al neki pa neki si mogu sestavljat/(E8). Vsak dan si meu neki, da so te mal preizkusil in to je trajalo 5 dni./.(E9). So bli pa zraven tut psihologinja pa še en gospod pa gospa, sej ne vem ka so bli/(E10). Potem bi moral it pa na usposabljanje tam na Cri, ampak sem zavrnul, ker sem bil na socialni pa stroškovno ni šlo/(E11). Potem so mi pa čez ena dva meseca tu v Šentjurju povedali, da lahko pridem sem in sem se tu usposabljal 8 mesecev potem so me pa zaposlili./.(E12).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Celoten postopek je trajal 1 leto/(E13). Ja, odlično je bilo vse/(E14).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

To je bilo pa 8 mesecev/(E15).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Tu na usposabljanju, so mi največ pomagal direktor pa direktorica/(E16). Pa mentor tist, ko je bil takrat tu/(E17). Pa so te spodbujal/(E18). Pa svetovalec na Cri-ju, ko me je prišu kej pogledat in sem se lahko pogovoril, če me je kej težilo/(E19).

Kdo vam je največ pomagal?

Direktorica/(E20).

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Ja, dobra stran je, da prideš do zaposlitve/(E21). Pa da maš prilagoditve, ko se zaposliš/(E22).

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

To je pa to, ko moreš predolg čakati, ne zaradi mene, ampak vem za druge/(E23). Pa ker, te nekateri tam slab presodijo ker mam sodelavca, ko nima roke pa so ga takrat presodili, da spada pod nezaposljive, zdej je pa že 5 let zaposlen tu/(E24).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

To se da velik spremeniti/. Da prej preden daš koga na usposabljanje se prej ornk pogovoriš z njim/(E25). Pa preveriš vse, ne pa sam po videzu presodiš kam bo šel/(E26). Čeprav zdej tista, ko je zaposlena tam ko pa to prek zdej, se kr fajn zavzema/. Je pa tut na koncu od tebe odvisno kak se izkažeš ali se ne, velik se jih ne/. Enim je vseeno/. Samo, da to nardi pa gre/.

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Novega sem se velik naučil, še posebi ročnih spretnosti, ker tu pregledujemo izdelke, čistimo in sestavljamo mišlovke/(E27). To je bil moj prvi šiht in je blo vse na nov/. Js sem bil pol leta čist zgubljen na šihitu, ker mi je blo vse na novo/. Pa naučil sem se dober opazovat in gledat izdelke/(E28). To pa skoz delo tut pridobiš/.

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Nič, sej sem dobil visok procent učinkovitosti sam jaz se nisem počutil usposobljenega/(E29). Prve tri, štiri leta dela ni blo še nič iz mene, pol se je šele začel/(E30). Z leti mal dozoriš/.

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Ja, tu v podjetju Soc-Eko/(E31). Če se izkažeš, te v veliki večini zaposlijo tam ko si izvajal usposabljanje, če ni možnosti te pač ne morejo/(E32).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Ne vem/. Direktorica me je klicala, če bi hotu delat tu, ker vidla moje rezultate testov iz Cri-ja, sem mel kar visok procent/(E33).

Koliko ur na dan delate?

8 ur/(E34).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Vsi od šefov/(E35).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Imam probleme s hrbtenico pa lahko dvignem največ 8 kg in mi to piše v tisti odločbi, ko jo dobiš/(E36). Drgač se lahko pa sprehodim, če me kej zaboli pol pa lepo naprej delam/(E37). Nekih posebnih prilagoditev pa nimam, tak je bol sedeče delo/.

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Odlično, vedno boljš/(E38). Prvo sem bil delavec, zdej sm pa že kr mentor/(E39). Vse mam prek, usposabljam ljudi, odpremo mam prek, vse/. So mi pa tut omogočili, da delam ekonomski faks/(E40). Mam še 9 izpitov pa diplomiram/.

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

na vsak način/. Ti prisluhnejo v vsakem primeru/(E41). Če oni kej rabijo jim ti pomagaš, pol ti v isti meri tut vrnejo, če ti kej rabiš/(E42). Tak ko si ti do njih, tak so oni do tebe/. Do zdej še ni blo problema/.

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Eni v redi, eni ne, čist odvisno/(E43). Se jih je pa zdaj v tem času odkar sem tu že velik zamenjal/.

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Velik, sicer na začetku sicer ne tuk, zdej zadnje 2 leti pa bolj/(E44). Se družimo tut izven službe, gremo na kako pijačo in vse kar pripada/(E45).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Normalno, to more vsak met/. To so prijatelji, ki jih lahko prešteješ na prste ene roke/(E46).

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Prihodnost, denar, srečo, veselje pa motivacijo za naprej/(E47).

Intervju z osebo F

Trajanje intervjuja: 40 minut

Kraj intervjuja: Invalidsko podjetje Soc-Eko Šentjur

Podatki o intervjuvani osebi:

Spol: Ženski

Starost: 52 let

Izobrazba: Prodajalka

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: delo v trgovini 26 let

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Nič/(F1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Prej sem bla 7 let na borzi kot invalid in vsepovsod, kjer sem bla na razgovoru, ker maš omejitve se te v bistvu vsi bojijo ne/(F2). Potem sma pa s svetovalko prvo probale preko javnih del/. Jaz sem bla prvo sprejeta tu preko javnih del za eno leto in na podlagi tega, kar je šefica v enem letu videla je

rekla, da se naj s svetovalko na zavodu zmenim, če me da na Cri/(F3). Tako sem jaz prišla do rehabilitacije/.

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Zavod za zaposlovanje/(F4).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Je šlo kr hiter/. So me pa na komisiji prvo zavrnil, da bi še lahko kej drugega delala kot tole, ampak sem jim lepo povedala, da če v 7 letih po 50 razgovorih, 300 prošnjah nisem dobla ših ta ga tut ne bom/(F5). In glede na vse izvide, ki sem jih dala zraven so mi pa potem odobril rehabilitacijo kr hitro/(F6).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Prvo sem bla 4 ure v delavnici, da so videli kake so moje ročne spretnosti/(F7). Potem sem dala skoz vse od psihiatra, psihologa, delavnega terapevta/(F8). Pa teste sm mela, kar je trajal mislim, da celo ene tri al štiri ure, ker dobiš kup enih vprašalnikov, da ocenijo tvoje psihično stanje/(F9).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Ja js sm bla na Cri-ju samo ene štirikrat, zato ker je direktorica Soc-eko že prej rekla, da če bo Cri odobril, potem je ona pripravljena mene zaposlit/(F11). Tak, da vse skupaj z usposabljanjem je trajalo približno 5 mesecev/(F12). Sem bla pa zelo zadovoljna, ker so bli do mene korektni in so se zelo trudli, ker so vedli da je blo zadaj možnost zaposlitve/(F13).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Ja prav usposabljanje, da me je Cri vodu, sem bla 4 mesece/(F14). Od 19. aprila, 1. avgusta sem se pa že zaposlila/.

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Mene je na Cri-ju sprejela koordinatorka in, ko sem prišla prvo k njej na razgovor sem ji najprej povedla kak sem bla prej dolg na borzi in kok sem prišla sploh do Cri-ja/. Ko mi je direktorica rekla, da je možnost zaposlitve, če bo Cri in vse komisije to odobrile se je koordinatorka ful postavila za mene in me vodila skos vse/(F15). Poleg nje mi je pa itak vedno stala ob strani direktorica, zaradi katere imam danes to službo/(F16). Tuki so pa tak vsi na voljo za pomoč/(F17).

Kdo vam je največ pomagal?

Predvsem ta svetovalka na Zavodu, ko ima samo invalide čez do katere sem prišla/(F18). Ona je bla tista, ko mi je največ pomagala, da sem sploh prišla do rehabilitacije/.

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Ja mislim, da je dobra stvar rehabilitacije, zaposlitev/(F19). Ampak js še vedno trdim, da je to v 80% odvisno od posameznika, ne od drugih/(F20). Men je še zmeri najboljša stvar tega, da sem se po tolkih letih zaposlila./

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Po mojem mnenju je največja krivda te rehabilitacije to, da ni delovne dobe, ker ko si ti star 60 let, ti eno leto velik pomeni /(F21). Ker marsikje v kakih invalidskih podjetjih to blazno izkoriščajo/(F22). Pa zgubiš eno leto/.

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Predolgo traja, ker traja vse skupaj eno leto, maksimalno 2 leti, jaz bi skrajšala na pol, ker se pri nekaterih že takoj vidi, da ne bojo zdržali tega dela/(F23). Če delodajalec v 6 mescih ne ugotovi da ni tak ko bi moglo bit, pol neki ne štima/.

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Delo z majhnimi predmeti, sestavljanje stvari/(F24). Še več ročnih spretnosti, kot sem ji imela, ker tu delaš bolj kot ne z rokami/. Nisem si mislila, da lahko mam tako koncentracijo/(F25). Moreš bit z glavo pri izdelku, ker če ne, delaš napake/. Naučila sem se pa marsikaj, predvsem da ne da ne vzkupim hiter/(F26). Pa predvsem to, da vidim, da znam delat z drugačnimi/(F27).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Absolutno sem se počutila usposobljeno/(F28).

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Ja, v invalidskem podjetju Soc-Eko na Rifniku/(F29).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Kontaktirala me je direktorica Soc-Eka in ponudila zaposlitev/(F30).

Koliko ur na dan delate?

8 ur/(F31).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Najprej mentor, ker ti more razložiti stvari pa proces dela/(F32). On gre na usposabljanje v podjetje, da ti pokažejo sistem dela in ti se moreš po teh navodilih ravnati/. Potem je pa tu še direktorica tut/(F33).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Jaz sem dogovorjena, da glede na to, da mam probleme s kolki, ko ni glih najboljše, da 8 ur sedim, se lahko dvignem, grem ven/(F34). Mam poleg malce še dve pavze/. Drgač je pa odvisno od vsakega posameznika, se lahko vsak dogovori z njimi/.

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Zelo dober/. Jaz mam z vsemi štirimi super odnose tak, da sploh ni problema/(F35).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Če imam kak problem, vprašam in mi še enkrat razložijo ampak načeloma pa nimam nekih težav pri delu/(F36). Sem pa tut sama mentor drugim, če rabijo pomoč/(F37).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Ja, to pa tak ko vsepovsod/. Nekteri dober nekteri pač ne, zato ker povem tisto kar mislim/(F38). Dolgo požiram, znam pa tut povedat kdaj mam dovolj/.

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja normalno, vse te, ki so tle zaposleni/(F39). Zdej da bi se neki družili izven službe to ne/(F40). Ampak praznujemo pa skupaj rojstne dneve tu v podjetju/(F41).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Dve zelo dobre prijateljice, pa nič več/(F42). Eno 10 let starejšo pa eno 10 let mlajšo/. Jih mam sicer več, sam tak da bi pa js rekla da so taprave sta pa sam ti dve/.

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Pomeni mi predvsem neko samostojnost/(F43).

Intervju z osebo G

Trajanje intervjuja: 20 minut

Kraj intervjuja: Rdeči Križ Celje

Podatki o intervjuvancu:

Spol: Ženski

Starost: 48 let

Izobrazba: Ekonomski tehnik

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Delo v recepciji

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Da to nekako predstavlja neko uvajanje, neka preizkusna doba, kjer se prilagodiš in izveš kaka dela od tebe zahtevajo/(G1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Zato, ker sem štiri ure invalidsko upokojena in sem se vključila na rehabilitacijo na predlog Racia/(G2).

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Mentorica na Raciju, ker ona na podlagi mojih sposobnosti ve, kakšna dela sem opravljala in kaj bi bilo ustrezno za mene/(G3).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

3 mesece/(G4).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Najprej moreš ustanovi, ki te sprejme kot rehabilitanta javit svoj življenjepis in vsak dela, ki si jih opravljal v svoji delovni dobi/(G5). Mogla sem tudi odgovoriti na različna vprašanja o spretnostih, sposobnostih/(G6). Psihologinja s katero sem imela pogovor, je potem na podlagi vprašanj videla kaj zmorem in kje se lahko najdem/(G7). Potem pa je kontaktirala podjetje, kjer sem se začela usposablјati/(G8).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Najprej sem bila 6 mesecev na usposabljanju v domu Lipa Štore, potem sem bila 3 mesece brez dela/(G9). Potem sem v tem podjetju po 7 mesecih usposabljanja dobila podporno zaposlitev, tako da vse skupaj je trajalo okoli leto in pol (G10). Ja s tem, da po prvem usposabljanju nisem dobila zaposlitve nisem bila zadovoljna, ker sem mogla potem še enkrat čez usposabljanje v drugem podjetju/(G11).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

6 mesecev v domu Lipa Štore in 7 mesecev na rdečem Križu/(G12).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Na Raciju sem imela in še imam podporo moje svetovalke, ki mi pomaga/(G13). Tu v podjetju pa sem ves čas imela mentorja, ki me je vodil skozi delovni proces/(G14). Imamo pa še vedno vsak teden delavnice z Raciem, od meditacije do tapkanja/(G15).

Kdo vam je največ pomagal?

Ob strani mi je največ stala moja svetovalka iz Racia pa potem tudi moj mentor/(G16). In pa tudi sodelavke, ki me vodijo skozi delovni proces in me usmerjajo/(G17).

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Uvajanje v delo, da nisi direktno samo v "vodo" vržen/(G18).

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Nimaš nobene garancije, da boš kdaj zaposlen, ker lahko daš rehabilitacijo skos, potem pa ni mesta za zaposlitev/(G19). Oni če ti dajo možnost, dobijo za to plačano, da ti tam nudijo rehabilitacijo in ko ti z njo zaključiš, pol spet druge vzamejo/(G20).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

So podjetja, ti se samo zato zaposlijo, da majo od tebe, kot invalid, koristi in morala bi biti večja kontrola in nadzor nad temi podjetji/(G21). Da nisi samo številka in prihodek za neko podjetje, dokler te rabijo, potem pa nisi več dobrodošel/.

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Naučila sem se nekako drug način komunikacije z ljudmi/(G22). Sem bolj strpna, nekako bolj razumem kaj ljudje doživljajo/(G23). In naučila sem se ravnati z ljudmi, ki potrebujejo pomoč/(G24).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Na lestvici od 1 do 5 bom rekla, da 3/(G25) Mogoče mi je manjkalo malo samozavesti, da bi se počutila stoprocentno usposobljeno/(G26).

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Da, pri Rdečem Križu, po drugem usposabljanju/(G27).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Malo je posredovala moja mentorica na Raci, ki pozna kake možnosti obstajajo/(G28).

Koliko ur na dan delate?

4 ure/(G29).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Največ so mi na voljo za pomoč sodelavki/(G30).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Delam samo polovični delovni čas/(G31). Posebnih prilagoditev pa nimam, edino včasih rabim več razlage kot drugi/.

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Pozitivno/(G32).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Takrat, ko jih prosim za pomoč, mi nudijo mi bolj podrobno razlago in si lahko to sproti zapisujem/(G33).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

Vsi so tak pozitivno naravnani, tak da mam res občutek, da so me dobro sprejeli/(G34). Majo žilico za to smer dela in to skušajo tudi na mene prenesti/. Ko maš slab dan, te znajo razvedrit/(G35). Gremo kdaj tudi na kakšno kavo po službi/(G36). Pa kadar ima kdo rojstni dan, časti malico/(G37).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja, sem spoznala veliko novih ljudi/(G38).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Imam bivše sodelavke, starše in pa prijatelje/(G39).

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Življenjska izpopolnitev/(G40).

Intervju u osebo H

Trajanje intervjuja: 40 minut

Kraj intervjuja: Društvo za pomoč in samopomoč Želva Eureka Žalec

Podatki o intervjuvani osebi:

Spol: Ženski

Starost: 58 let

Izobrazba: osnovna šola

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: 30 let v pohištveni industriji

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Ja čisto tak odkrit povedan, čisto nič no/(H1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Prišla sem na Racio preko borze ker so mi svetovali da naj grem na rehabilitacijo /(H2). Takrat sem mela dve izbiri, med Cri-jem in Raciom, pa sem se potem odločila za Racio/.

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Napotila me je svetovalka na Raciju/(H3).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

Tisto je bilo pa hiter, kak teden oziroma štirinajst dni/(H4).

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

mela pogovor s svetovalko in potem še s psihologinjo/(H5). Pa zdravnik te pregleda/(H6). Pa mela sem delovno terapijo, sem mogla neki na računalnik delat/(H7). Potem sem šla pa pred komisijo/(H8).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Vse skupaj z usposabljanjem je trajal enih 5 mesecev/(H9). Sem bila zelo zadovoljna, ker so se res potrudili, da čimprej pridem do zaposlitve/(H10).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

Trajal je samo 1 mesec, ker sem bla pred tem pol leta brez kakršnih koli dohodkov in sem prosila, če bi lahko čimprej prišla do dela/(H11). Prišla sem februarja, marca so me pa že zaposlili tu na Želvi/.

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Svetovalka na Raciju mi je na razgovoru v bistvu povedala kaj me čaka/(H12). Tut ona me je sem na Želvo pripeljala, in mi na razgovoru stala ob strani pa rekla lepe besede za mene/(H13). Direktorica me je pa tut potem takoj zaposlila, ni nobenga več klicala na razgovor/. Na usposabljanju mi je pa pomagala direktorica pa ostali zaposleni/(H14).

Kdo vam je največ pomagal?

Na Raciju moja svetovalka, na Želvi pa gospa direktorica/(H15).

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Rehabilitacija je fajn zato, da ko prideš v neko novo službo, da se mal uvedeš/(H16). Spoznaš sodelavce, samo delo najprej/(H17). Ker če si ti nekje prej tak dolgo zaposlen kot sem bla jaz, je to neki čist novega za tebe/.

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Jaz bom rekla, da ni slabih stvari pri tem/(H18). Vsaj jaz jih nisem imela/.

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Mogoče bi še jaz kak mesec rabila, ampak men se je šlo, da zaslužim in sem se pač za to odločila/(H19).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Naučila sem se delat z drugačnimi ljudmi/(H20). Naučila sem se urejat papirologijo, od pisanja dnevnikov, zvezka za izmene, evalvacij, temperatur/(H21). To sem se mogla naučit, ker prej tega nisem rabla/. In to je tut ena spretnost to vse napisat/. Pa naučila sem se bit trdna, ne preveč čustvena, ker so me znal kdaj okol prnest zaradi tega/(H22).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Ja sem se počutla, pa se nisem počutla usposobljeno/(H23). Še danes se velikokrat ne počutim, po 6 letih dela, ker je zmeraj neki novega/(H24). Uporabniki se menjajo, vsak je med seboj drugačen, nepredvidljiv/. Dost sem se naučila, dost se pa še bom/.

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev ? Kje?

Da, v Želvi v Žalcu/(H25).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Preko zaposlitvene rehabilitacije/(H26) Prvo sem dobila zaposlitev preko javnih del, po dveh letih so me pa zaposlili preko podporne zaposlitve/(H27).

Koliko ur na dan delate?

8 ur/(H28)

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Direktorica in nekateri sodelavci/(H29)

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Ne, nič posebnega/(H30).

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

Js bi rekla, da kar v redu/(H31).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Kadar boš prosu za pomoč, ti bojo pomagal to pomeni, da mi razložijo kaj, če ne vem in mi pojasnijo/(H32). Ko sem mogla k zdravniku, sem se dogovorila, da lahko grem med službo/(H33). Pa lahko sem šla na delavnice za premagovanje tesnobe, ko so bile med delovnim časom/(H34). Direktorica mi je vedno na razpolago za pogovor, če ga rabim/(H35). Včasih nam je dala tudi kak paket donirane hrane za domov/(H36).

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji**Kako so vas sprejeli sodelavci?**

Ja to bi tudi rekla, da kr v redu/(H37). Tudi js njih/. Gremo kdaj na kako kavo po kakem sestanku, drugače se pa ne družimo izven službe/(H38).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja, sem in sem zelo vesela, da sem jih pridobila/(H39).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Dve sosed, ko se lahko velik na njiju zanesem, partnerja, ko mi je prijatelj, odrasle otroke s katerimi se lahko pogovorim, starše in pa sestro/(H40).

Kaj vam zaposlitev pomeni?**Po Intervju z osebo I**

Trajanje intervjuja: 15 minut

Kraj intervjuja: Društvo za pomoč in samopomoč Želva Eureka Žalec

Podatki o intervjuvani osebi:

Spol: Moški

Starost: 57

Izobrazba: Administrator

Dela, ki ste jih opravljali pred zaposlitveno rehabilitacijo: Delo v Abanki- vložišče

1. Ozaveščenost oseb z ovirami o možnosti zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste vedeli o zaposlitveni rehabilitaciji preden ste se vanjo vključili?

Bol mal sem vedel kaj je rehabilitacija, dokler mi ni na Zavodu gospa razložila kaj je to/(I1).

Kako ste izvedeli o možnosti zaposlitvene rehabilitacije?

Sem delu prej tu kot prostovoljec, potem me je pa vprašala šefica, če bi delal tuki pa sem reku, da bi pa me je poslala na to rehabilitacijo/(I2). In sem potem šel na zavod v Žalec, tam so me pa napotil na zavod v Celje in potem pa sem na koncu prišel do Racia./

Kdo vas je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo?

Svetovalka na zavodu za zaposlovanje/(I3).

Kako dolgo ste čakali na odobritev?

4 mesece, od konca maja do septembra/(I4)

2. Usposabljanje za delo

Kako je potekala zaposlitvena rehabilitacija?

Na Raciju sem mel razgovore o tem, kako bi delo potekalo, kaj mi je všeč/(I5). Preden sem začel z usposabljanjem sem mogel čez komisijo in počakat na odločbo o invalidnosti, ker nisem mel statusa invalida/(I6). Ko so mi odobrili, sem pa lahko začel z usposabljanjem, kjer sem potem pripravljaj pakete, en mesec pa pol sem delal v kuhinji in stregel hrano in pa vse kar je bilo treba narediti/(I7).

Kako dolgo je trajal cel postopek in kako zadovoljni ste bili s tem?

Cel postopek je trajal 9 mesecev/(I8). In sem ful zadovoljn, ker nisem predolg čakal, pa delo je dinamično, ni dolgočasno/(I9).

Kako dolgo je trajalo usposabljanje za delo?

5 mesecev, od septembra do januarja/(I10).

Kakšne pomoči in podpore ste bili deležni skozi proces zaposlitvene rehabilitacije?

Ja sodelavci so mi pomagali skos/(I11). Pa vprašal sem, če nisem kej vedu in so mi še enkrat razložili/(I12). Pa včasih je prišla tut svetovalka pogledat sem kako sem/(I13).

Kdo vam je največ pomagal?

V glavnem so mi vsi, ne morem rečt, da bi katerega izpostavlu/(I14)

3. Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj so po vašem mnenju dobre strani zaposlitvene rehabilitacije?

Da sem se neki naučil/(I15). Pa da sem se privadu na ta tempo in lahka rečem, da je blo to za mene dober/(I16)

Kaj pa so po vašem mnenju slabe strani?

Nimam nič slabega za rečt/(I17).

4. Možne izboljšave

So stvari, ki bi jih spremenili? Če da, kaj?

Ne bi nič spremenil/(I18).

5. Usposobljenost za delo po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Kaj ste se v procesu zaposlitvene rehabilitacije novega naučili in kakšne spretnosti ste pridobili?

Sem se naučil kuhat za več ljudi, pa kak kej popraviti in pa pometati/(I19).

Koliko ste se po končani rehabilitaciji počutili usposobljeni za delo, ki ga opravljate?

Sem se počutil zelo usposobljeno in da zmorem opravljati delo/(I20).

6. Odnos delodajalcev do oseb z ovirami po končanem procesu zaposlitvene rehabilitacije

Ste po opravljeni zaposlitveni rehabilitaciji dobili zaposlitev? Kje?

Ja, tu kjer sem opravljal rehabilitacijo, na društvu Želva/(I21).

Kako ste prišli do te zaposlitve?

Prvo sem delal tu kot prostovoljec, potem sem pa me je direktorica poslala na Zavod, ker je rekla, da če opravim rehabilitacijo lahko dobim tu zaposlitev/(I22).

Koliko ur na dan delate?

8 ur/(I23).

Kdo vam je na delovnem mestu na voljo za morebitno pomoč?

Sodelavci/(I24).

Imate na delovnem mestu prilagoditve? Kakšne?

Da lahko dvignem največ 7 kg/(I25). Pa paziti moram da nisem na dežju zaradi slušnega aparata/(I26).

Kako so vas sprejeli delodajalci na vašem delovnem mestu?

V redu/(I27).

V primeru, da potrebujete pomoč, koliko in na kak način vam pomagajo?

Če kej ne vem, vprašam pa mi potem razložijo kak pa kej morem narediti/(I28). Lahka vedno vprašam./

7. Vključenost v družbo po zaključeni rehabilitaciji

Kako so vas sprejeli sodelavci?

V redu, se fajn počutim v njihovi družbi/(I29).

Ste tekom zaposlitve pridobili nova poznanstva?

Ja sem dobil neki, tu sodelavce pa tam, ko pridejo po pakete tut/(I30).

Imate izven podjetja kjer delate, krog ljudi na katere se lahko zanesete? Kdo so to?

Sorodnike/(I31).

Kaj vam zaposlitev pomeni?

Zelo veliko mi pomeni, da pridem do penzije, ker mi manjka še 3 leta in mi je pomembno da mi delovna doba teče/(I32). Sem si želel, da se zaposlim, to mi je bila največja želja in evo, se mi je uresničila./

meni mi čist vse/(H41).

9.3. Priloga 3: Odprto kodiranje

Intervju z osebo A

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
A1	<i>Sploh nisem vedela za to, da obstaja ta zaposlitvena rehabilitacija, eh kje pa</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A2	<i>Ko so mi na zavodu povedal, da grem nekam delat za 6 mesecev in se učim delat, sem prvo pomislila na to, da bodo oni mene tam zdravili</i>	Zmotne predstave	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A3	<i>Za to možnost sem izvedla v materinskem domu od ene gospe, ko sem začela iskati službo</i>	Pogovor z gospo v materinskem domu	Vir informacij	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A4	<i>Zaradi bolezni sem jaz dobila to 3. kategorijo invalidnosti, in, ko sem iskala službo sem dobila vsepovsod zavrnjeno</i>	Zavrnjene prošnje za službo zaradi odločbe o oviranosti	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A5	<i>In potem sem šla na zavod za zaposlovanje</i>	Nedostopnost do željenega dela zaradi	Razlog za vključitev v zaposlitveno	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

	<i>vprašat, zakaj jaz ne dobim službe in tak so mi povedal, da zaradi tega ker mam omejitve</i>	omejitev	rehabilitacijo		
A6	Zavod za zaposlovanje	Zavod za zaposlovanje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A7	<i>Čakala sem ful dolgo, ene pol leta sigurno, če ne celo več</i>	Dolgo čakanje na odobritev	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
A8	<i>Najprej sem imela par sestankov s svetovalno delavko na Cri-ju</i>	Sestanki pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A9	<i>Pa na začetku sem mogla dat neke teste skozi, kjer so preverjali moje spretnosti</i>	Testi spretnosti	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A10	<i>Potem prideš pa sem na podjetje in ti povejo kaj moreš delat</i>	Navodila za delo	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A11	<i>8 ur te spremljajo kaj delaš, kolk narediš, ker je to podjetje kot vsako drugo in hočejo, da si ti učinkovit</i>	Spremljanje za učinkovito delo	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A12	<i>Če se izkažeš te obdržijo, če se ne izkažeš lahko</i>	Če se ne izkažeš, si poslan nazaj na	Konec usposabljanja na delovnem	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>oni prekinajo in te pošljejo nazaj na zavod</i>	Zavod	mestu		
A13	<i>Rehabilitacija je trajala 7 mesecev</i>	7 mesecev	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A14	<i>Lahko bi bil krajši postopek, da bi se lahko prej zaposlila</i>	Predolgo trajanje postopka	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A15	<i>Jaz sem delala pol leta, 100 ur na mesec zaradi otrok</i>	Pol leta, 100 ur na mesec zaradi otrok	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A16	<i>Plačan si s strani zavoda za zaposlovanje in dobiš 370 evrov nadomestila</i>	370 evrov nadomestila s strani Zavoda za zaposlovanje	Nadomestilo v času zaposlitvene rehabilitacije	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A17	<i>Skozi celotno rehabilitacijo sem se lahko obrnila na svetovalko na CRI-ju, ta mi je največ pomagala</i>	Pomoč svetovalke na Centru za rehabilitacijo invalidov	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A18	<i>Na usposabljanju pa, če mi kaj ni šlo ali pa kaj nisem znala, sem vprašala za pomoč</i>	Prošnja za pomoč ob morebitni težavi	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A19	<i>Sem dostikrat kaj narobe naredila s temi kabli</i>	Pomoč pri težavah s kabli	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A20	<i>Potem je pa tu ta strokovni</i>	Vodenje s strani	Pomoč in podpora pri	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>delavec, da ti kej popravi, da ti pove kak moraš naredit</i>	strokovnega delavca, ki ti pove kaj narediti	usposabljanju na delovnem mestu		
A21	<i>Največ sta mi pomagala strokovna delavca, ki vodita to delavnico</i>	Strokovna delavca, ki vodita delavnico	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
A22	<i>Zdi se mi fajna zadeva, da se ti obrneš na zavod in pol, da ti zavod pomaga</i>	Pomoč Zavoda za zaposlovanje	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A23	<i>Ni nujno, da bi jaz tu delala rehabilitacijo, jaz bi si lahko našla pri kateremkoli drugem podjetju</i>	Lastna izbira zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A24	<i>Ampak fora te rehabilitacije je, da država plača za tebe, da ti delaš, ampak, če se izkažeš je pa možnost zaposlitve</i>	Podpora države pri možnosti zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A25	<i>Prednost je ta, da ti pomagajo najti neko službo</i>	Pomoč pri iskanje zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A26	<i>Sploh takim, ki ne znamo, pa ne vemo kje se lotit in ne poznamo zakonov</i>	Pomoč in podpora pri razumevanju zakonov	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

A27	<i>Pa ta rehabilitacija se mi zdi za take, ki majo odločbo o invalidnosti fajn, ker ne veš kaj s tisto odločbo, ne veš kake pravice maš</i>	Pomoč in podpora pri razumevanju pripadajočih pravic	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A28	<i>Ka pa vem, premalo informacij</i>	Pomanjkanje informacij o zaposlitveni rehabilitaciji	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A29	<i>Veliko stvari ti ne povejo, bi moral sam vohat po zakonih</i>	Pomanjkanje razlage zakonov	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A30	<i>Pa še kot invalid nimam nobene zaščite, zdaj po dveh letih, če me bojo še rabili me bodo podaljšali, če me pa ne bojo rabili grem pa lepo nazaj na Zavod</i>	Ni zagotovila za zaposlitev po opravljenem usposabljanju	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
A31	<i>Želela bi si, da bi bilo več informacij o tem</i>	Več informacij o zaposlitveni rehabilitaciji	Informiranost	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
A32	<i>Pa če bi jaz mela invalidsko podjetje, ne bi skos poudarjala "to so invalidi, to so invalidi"</i>	Prenehanje poudarjanja besede "invalidi"	Način komunikacije z ljudmi z ovirami	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
A33	<i>To se sliši kot, da oni nič ne</i>	Podcenjevanje zmožnosti	Način komunikacije z	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave

	<i>morejo, to pa ni res</i>		ljudmi z ovirami		
A34	<i>Za mene je bilo novo, da grem na šiht vsak dan in ga ne pustim, ker, če meni kaj ni bilo všeč sem kar pustila</i>	Potrpežljivost za vztrajanje pri istem delu	Osebnostne lastnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A35	<i>Spretnosti sem se naučila, predvsem to delo, ki ga opravljam s kabli</i>	Dobro opravljanje dela s kabli	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A36	<i>Potrebne so ročne spretnosti, ker moraš biti natančen</i>	Natančnost pri delu	Spretnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A37	<i>Sem se počutila usposobljeno</i>	Občutek usposobljenosti	Samooocena	Usposobljenost	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A38	<i>Zame je bil pokazatelj da se usposobljena to, da so mi podaljšali pogodbo</i>	Podaljšanje pogodbe o zaposlitvi	Potrditev	Usposobljenost	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A39	<i>Ja, v zaposlitvenem centru CRI Celje, kjer sem imela usposabljanje</i>	Delo v zaposlitvenem centru, kjer je potekalo usposabljanje	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A40	<i>Avgusta bo 2 leti odkar sem tu</i>	2 leti	Trajanje zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

A41	<i>Preko zavoda za zaposlovanje, ki me je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo</i>	Delo omogočeno preko Zavoda za zaposlovanje, ki je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A42	<i>8 ur na dan</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A43	<i>Strokovna delavca sta mi na voljo za pomoč</i>	Pomoč strokovnih delavcev	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A44	<i>Ne, jaz nimam nobene prilagoditve</i>	Brez prilagoditev	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A45	<i>Kot povsod, "Če boš priden bo lepo, če ne boš priden ne bo lepo."</i>	Odvisno od tvoje učinkovitosti in obnašanja	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A46	<i>Če se da, pomagajo</i>	Na voljo za pomoč	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A47	<i>So stvari, ki se rešujejo v službi, pa so stvari ki se rešujejo doma, če gre za stvari v službi ti lahko pomagajo</i>	Pomoč glede zadev na delovnem mestu	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A48	<i>Če ti ne gre ti pokažejo, pa tut večkrat če je treba</i>	Večkrat prikazan potek postopka	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

A49	<i>Kar se pa tiče osebnih stvari pa mislim, da jih niti ne zanimajo</i>	Pomanjkanje podpore pri osebnih stvareh	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
A50	<i>Od začetka je sicer bilo sicer malo tiste hladne krvi pa tak ampak je zdaj v redu</i>	Kljub slabemu začetku, dobri odnosi	Ocena odnosov	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A51	<i>Ja sem spoznala dosti ljudi na novo</i>	Pridobitev novih poznanstev	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A52	<i>Je pa res, da smo mi tu bolj sodelavci, zasebno se pa ne družimo neki</i>	Druženje samo na delovnem mestu	Druženje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A53	<i>Jaz nimam časa za to, mam dve hčere in se nimam časa ukvarjat drugim</i>	Ni časa za druženje zaradi otrok	Druženje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A54	<i>Mam neki par prijateljev, ampak da bi bili pa res neki pravi pa ne</i>	Brez pravih prijateljev	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A55	<i>Sem bolj sama za vse</i>	Sama za vse	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A56	<i>Najraje sploh ne bi delala</i>	Želja po prenehanju dela	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

A57	<i>Ti morš nekje bit, se moreš držat ure in delat 8 ur potem pa si plačan tak, da je boljše, če si doma. Se ne čudim ljudem, ki nočejo delat</i>	Slabo plačilo za opravljeno delo	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A58	<i>Je pa res da je zaposlitev neka socialna varnost</i>	Zagotavlja socialno varnost	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
A59	<i>Pa že tak občutek ko te nekdo vpraša »A delaš? Ja delam.« Že ta občutek je fajni. Na koncu je že boljše, ko pa brez službe</i>	Delo boljše kot biti brez dela	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo B

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
B1	<i>O tem nisem nič kaj vedel, dokler mi niso povedali na zavodu in sem prišel sem v to podjetje</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
B2	<i>Najprej sem bil v vojski, pa so mi odkrili, da sem nekaj bolan. Sem mel srčno napako</i>	Ugotovljene zdravstvene težave	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
B3	<i>Potem sem bil tri</i>	Dolgotrajen	Razlog za	Možnost zaposlitvene	Ozaveščenost o

	<i>leta v Konjicah na Zavodu zaposlovanje in iskal šiht pa ni bilo nič</i>	neuspeh pri iskanju zaposlitve	vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	rehabilitacije	zaposlitveni rehabilitaciji
B4	<i>Potem so me dali sem v Celje, in so dali predlog, da bi dobil to odločbo, za invalidnost pa šel na to rehabilitacijo</i>	Predlog Zavoda za pridobitev odločbe o invalidnosti	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
B5	<i>Zavod za zaposlovanje, sam ne vem točno imena</i>	Zavod za zaposlovanje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
B6	<i>Pa sem kar nekaj časa bil doma pa čakal, da lahko grem delat</i>	Dolgo čakanje na odobritev	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
B7	<i>Ja normalno, tak kot da bi na šiht hodu. Mislim, da smo delali 6 ur na dan</i>	Delo 6 ur na dan	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
B8	<i>Zdaj se ne spomin čist točno, bi reku da vse skupi je blo več kot 2 leti</i>	Več kot 2 leti	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
B9	<i>Sem bil zadovoljen, ker je vse potekalo tak ko je treba</i>	Zadovoljstvo s potekom rehabilitacije	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
B10	<i>Ja tule so me meli 2 leti, potem pa so mi dali redno</i>	2 leti	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>zaposlitev</i>				
B11	<i>Ja so kar pomagali, pokazali so mi kak morem kaj naredit</i>	Prikaz kako se kakšna stvar naredi	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
B12	<i>Šefi in pa tut sodelavci</i>	Šefi in sodelavci	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
B13	<i>Ja dobra stvar se mi zdi to, da so mi pomagal do dela, ker sam nisem vedel kje začet pa iskat delo, ker me nikjer niso vzeli</i>	Pomoč do zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
B14	<i>Tak da zdej mam delo, plačo, malco in to mi je fajn</i>	Zadovoljene potrebe po delu, denarju in hrani	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
B15	<i>Zdaj, nobene slabe ni ne</i>	Ni slabih stvari	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
B16	<i>Ne, nič nebi spremenil</i>	Zadovoljstvo z obstoječim sistemom	Zadovoljstvo	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
B17	<i>Hitrost</i>	Hitrost pri delu	Spretnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B18	<i>Pa tut se več naučiš, ko delaš</i>	Novo znanje naučeno z delom	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

B19	<i>Ja sem se počutil usposobljeno, ker nisem več rabil pomoči pri delu</i>	Občutek usposobljenosti	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B20	<i>Sem tut jaz pomagal drugim potem</i>	Pomoč drugim	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost za delo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B21	<i>Delo sem dobil kar tukaj, na podjetju kjer sem bil na rehabilitaciji</i>	Delo v zaposlitvenem centru kjer je potekalo usposabljanje	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B22	<i>Ja ta šefica tukaj je rekla, da me rabijo</i>	Delo ponujeno s strani delodajalca	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B23	<i>Najprej sem bil tu 2 leti, zdaj pa sem dobil redno zaposlitev</i>	Nedavno dobil redno zaposlitev	Trajanje zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B24	<i>Delam 8 ur na dan, od sedmih do treh</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B25	<i>Vsi mi pomagajo</i>	Pomoč od vseh zaposlenih	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B26	<i>Ne nič, vse delam normalno</i>	Brez prilagoditev	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B27	<i>Ja so me okej sprejel, edino na začetku sem se za sebe mal držal, po kakem</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

	<i>tednu je bilo pa boljše</i>				
B28	<i>Ne potrebujem velik pomoči, če pa rabim kaj pa vprašam in potem mi odgovorijo in mi pokažejo kak morem prav naredit</i>	Dodatna razlaga in navodila za delo	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
B29	<i>Sodelavci so me v redu sprejeli</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B30	<i>Mogoče se na začetku nismo ravno družili, ker sem se bol za sebe držal, sam sej se navadiš pa je pol lažje</i>	Držanje za sebe na začetku, s časom postalo lažje	Sprejemanje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B31	<i>Ja sem dobil, mam tu ene tri prijatelje s katerimi se potem več družimo</i>	Trije novi prijatelji za družbo	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B32	<i>Gremo kdaj na kako pijačo skupaj, pa je kr fajn</i>	Druženje izven dela	Druženje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B33	<i>Ja mam družino, živim tak pri atu pa mami</i>	Starša	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B34	<i>Pa ene par</i>	Nekaj	Podpora izven	Socialna mreža	Vključenost v

	<i>prijatlov, ko se vidmo ko mamocajt</i>	prijatelj za druženje v prostem času	zaposlitve		družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B35	<i>Ja velik mi pomen, rad hodim sem</i>	Pomemben del življenja, veselje do opravljanja dela	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B36	<i>Boljše, ko da bi doma bil pa nič bil</i>	Bolje kot biti doma in ne početi nič	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
B37	<i>Sploh takrat je fajn ko je plača</i>	Posebno zadovoljstvo ob prejemu plače	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo C

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
C1	<i>Nič. Dobesedno nič</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
C2	<i>Šla sem na zavod za zaposlovanje in tam sem rekla, da zdej je pa dost, al bom dala diplomo stran pa šla na socialno al mi bote pa pomagal šiht najt. In na podlagi tega sem pol tut zvedla za</i>	Vztrajanje na Zavodu za zaposlovanje za pomoč pri iskanju dela zaradi neuspeha pri iskanju zaposlitve	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

	<i>to zaposlitveno rehabilitacijo</i>				
C3	<i>Moja svetovalka na zavodu za zaposlovanje</i>	Zavod za zaposlovanje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
C4	<i>Približno en mesec</i>	Kratko čakanje, 1 mesec	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
C5	<i>Prvo sem s svetovalko iz Racia šla do zaposlitvenega centra Jaspis v Celju, Potem so me peljali na Nivo na vratarnico v Žalec in tu sem pol začela delat</i>	Obisk zaposlitvenega centra v spremstvu svetovalke pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C6	<i>V sklopu vsega tega me je vsake toliko časa prišla svetovalka iz Racia pogledat pa mela sem pogovore z njo</i>	Spremljanje procesa in pogovori s svetovalko rehabilitacijske ustanove Racio	Pomoč in podpora skozi proces rehabilitacije	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C7	<i>Mislim, da je trajala ene 7 mesecev, ker sem potem delala tut neki na podjemno pogodbo, potem so me pa na pogodbo vzel za določen čas enega leta</i>	7 mesecev	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C8	<i>Zlo sem bila zadovoljna z</i>	Zadovoljstvo s spodbujanjem	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>svetovalko iz Racia, ker me je zlo spodbujala in bodrila, ker mi je blo včasih res težk</i>	in bodrenjem s strani svetovalke iz rehabilitacijske ustanove Racio v težkih trenutkih			
C9	<i>Približno 6 mesecev</i>	6 mesecev	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C10	<i>Uvajanja sem mela bol mal, kak tedn, potem me je pa mentor bol ko ne samo pustu, ker je vidu da zmorem sama</i>	Kratko uvajanje, samostojno delo brez veliko pomoči	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C11	<i>Drgač pa za karkoli sem se lahko obrnala predvsem na svetovalko iz Racia</i>	Pomoč v vseh trenutkih s strani svetovalke na rehabilitacijski ustanovi Racio	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C12	<i>Kar se tiče usposabljanja sta mi največ pomagali svetovalka na zavodu za zaposlovanje pa svetovalka na Raciju</i>	Svetovalka na zavodu in svetovalka na rehabilitacijski ustanovi Racio	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
C13	<i>Dobre strani so mogoč to, da lahko pokažeš kaj znaš, kaj zmoreš, kok si psihično utrjen</i>	Dokazati kaj znaš, zmoreš in kako si psihično utrjen	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

	<i>pa te zadeve</i>				
C14	<i>Dobra stran je tut to, da spoznaš sam sebe, kuk si sposobn pa kuk ne</i>	Spoznati sam sebe in svoje sposobnosti	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
C15	<i>Mogoče sem pogrešala več pogovora, neke komunikacije z mojim mentorjem v centru</i>	Pomanjkanje pogovora z mentorjem v zaposlitvenem centru	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
C16	<i>Js sm dobila urnik, tak pa tak bom delala in to je to</i>	ob prihodu na usposabljanje predstavljen samo samo urnik dela	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
C17	<i>Definitivno, da bi blo več pogovarjanja in neke vrste spodbujanja</i>	Več pogovarjanja in spodbujanja	Usposabljanje na delovnem mestu	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
C18	<i>Pa mogoče mal več sestankov na Jaspisu, ne da smo meli sestanek enkrat na tri mesece</i>	Več sestankov na centru	Usposabljanje na delovnem mestu	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
C19	<i>Kar se tiče Racia pa nimam kej rečt, je bla moja svetovalka fajna in sem jo lahko poklicala kadarkoli</i>	Zadovoljstvo s komunikacijo in podporo	Rehabilitacijska ustanova	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
C20	<i>Js sm zlo prilagodljiv človek, zlo hitro</i>	Prilagodljivost za delo zahtevnega	Osebnostne lastnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni

	<i>se učim, tut kako zadevo na novo pogruntam sama, sem pa definitivno se naučila delat deljeni delovni čas, kar ni blo lahko</i>	deljenega delovnika			rehabilitaciji
C21	<i>Naučila se nekih drugih spretnosti nisem edino, ko tovrnjaki pridejo jih moreš vpisat pa stehtat</i>	Vpis in tehtanje tovrnjakov	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C22	<i>Ja definitivno sem se, ker js to kar si zadanem, bom dosegla tak al drgač, ker sem trmasta</i>	Občutek usposobljenosti	Samooocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C23	<i>Ja, v zaposlitvenem centru Jaspis na Nivo</i>	Zaposlitev v zaposlitvenem centru Jaspis, kjer je potekalo usposabljanje	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C24	<i>V sklopu zaposlitvene rehabilitacije in tudi pod pogojem, da sprejem deljen delovni čas</i>	V sklopu zaposlitvene rehabilitacije	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C25	<i>8 ur, včasih sem znala tut po 12</i>	8ur, včasih tudi po 12 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C26	<i>Vsi po vrsti. Od vodje Jaspisa,</i>	Vodje in direktorja na	Pomoč in podpora na	Delovno mesto	Odnos delodajalcev

	<i>pa do obeh dveh direktorjev</i>	voljo za pomoč	delovnem mestu		do oseb z ovirami
C27	<i>Sem pa js mentor, tako da sem tut drugim na voljo za pomoč</i>	Pomoč ostalim kot mentor	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C28	<i>Js sicer sedet morem, ampak kakšnih drugih prilagoditev pa nimam</i>	Potrebno sedenje	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C29	<i>Ne vem, pomoje v redu</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C30	<i>Sem pa itak mentorica in se bolj nazaj držim, majo vodje pa direktorji več stikov med seboj</i>	manj stika kot ga imajo vodje in direktorji med seboj	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C31	<i>Predvsem s predlogi, ko to rabim</i>	Ko je potrebno pomoč s predlogi	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
C32	<i>V Celju ne glih najboljše, so meli kar dolge nosove, ker sem mentorica, ker pač oni niso</i>	Slabo sprejetje zaradi zavidanja položaja mentorja	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C33	<i>Je bilo kar faušije ampak jaz se v to ne bom spuščala, jaz delam svoje delo, to kar mi je naročeno in to je to</i>	Držanje za sebe stran od drugih in delo tistega kar je naročeno	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

C34	<i>Ja, na Nivoju v Žalcu sem dobila kr velik novih poznanstev</i>	Pridobitev novih poznanstev	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C35	<i>Predvsem moji dve najboljši kolegici</i>	Dve najboljši prijateljici	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C36	<i>Mojega partnerja</i>	Partner	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C37	<i>Družino</i>	Družina	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C38	<i>Če ne bi mela staršev pa take podpore, ko sem jo mela, vprašanje če bi bla dan danes še tu kjer sem</i>	Podpora družine ključnega pomena	Pomen podpore	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C49	<i>Vsekakor neko finančno stabilnost, da si v prihodnosti kupim avto nov trikolesnik, kar si želim</i>	Finančna varnost	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C40	<i>Če ne druga si lahko mal v zdravje vlagam</i>	Omogočanje vlaganja v zdravje	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
C41	<i>Pa lahko si</i>	Možnost	Pomen	Zaposlitev	Vključenost v

	<i>dobesedno ustvariš to kar si želiš</i>	izpolnjevanja želja	zaposlitve		družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
--	---	------------------------	------------	--	--

Intervju z osebo D

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
D1	<i>Lejte, po pravici povedano, nič</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D2	<i>Jaz sem delala v trgovini 28 let in sem praktično čez noč ostala brez službe, in ker sem takrat imela dva sina, ki sta študirala, sem pošiljala prošnje povsod, samo da bi imela neko delo</i>	Izguba zaposlitve po 28 letih in potreba po finančnih sredstvih	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D3	<i>In tako sem potem dobila delo v obratu v Slovenskih Konjicah, kjer sem delala potem 17 mescev, potem pa so obrat zaprl in sem tako ostala brez dela in šla na borzo</i>	Ponovna izguba službe zaradi zaprtja obrata in prehod na Zavod za zaposlovanje	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D4	<i>Prvo sem rekla, naj me ene pol leta pustijo na miru in sem si v tem času zrihtala</i>	Pridobljena odločba o invalidnosti zaradi zdravstvenih	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

	<i>status invalida, ker mam probleme z očmi, ker sem pri 40 imela en infarkt in nismo ustrezno zdravil</i>	težav z očmi			
D5	<i>No na Zavodu sem bla vse skupaj ene dve leti in iskala zaposlitev</i>	Dolgotrajen neuspeh pri iskanju zaposlitve	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D6	<i>In, ko sem hodila k svetovalki na zavodu, sem ji potožila o moji situaciji in kaj vse sem dala skozi v prejšnji službi</i>	Zaupanje svojih težav glede zaposlitve svetovalki na zavodu	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D7	<i>In ta me je poslala v Celje, kjer majo svetovalko prav za invalide tretje kategorije in kjer sem potem izvedela za to zaposlitveno rehabilitacijo</i>	Priporočilo možnosti zaposlitvene rehabilitacije s strani svetovalke, ki obravnava invalide tretje kategorije	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D8	<i>Napotil me je pa CRI Celje(center za rehabilitacijo invalidov)</i>	Center za rehabilitacijo invalidov Celje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
D9	<i>Jaz sem se prijavila marca, z drugim oktobrom sem pa začela delat na Cri-ju. Tak, da praktično</i>	7 mesecev	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

	<i>je to trajalo 7 mesecev</i>				
D10	<i>Prvo moraš iti pred komisijo, ki odloči ali si primeren kandidat za to</i>	Odločba komisije o primernosti kandidata	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D11	<i>Ko so mi dali zeleni znak, da sem primerna za rehabilitacijo je potem moja svetovalka na zavodu dobila te papirje in potem ona dala napotnico naprej za Cri Celje</i>	Po odločbi komisije svetovalka na Zavodu posreduje napotnico na rehabilitacijsko ustanovo	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D12	<i>Potem te uvrstijo na čakalno listo in čakaš, dokler ne prideš na vrsto</i>	Uvrstitev na čakalno listo	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D13	<i>Tam pa imaš potem delovnega terapevta in psihologa</i>	Strokovna obravnava s strani delovnega terapevta in psihologa	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D14	<i>Rešit moraš tudi psihofizične teste</i>	Reševanje psihofizičnih testov	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D15	<i>Pa zdravniški pregled sem mela</i>	Zdravniški pregled	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D16	<i>In potem sem 1 mesec delala tu na CRI-ju, Sem hodla tja po 6 ur, tak da sem videla kakšno delo je</i>	Poskusno delo za 6 ur na dan na centru za rehabilitacijo invalidov	Poskusno obdobje usposabljanja	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

D17	<i>No in potem sem prišla sem v Šentjur v invalidsko podjetje, in sem se tu usposabljala ene 4 mesece</i>	Usposabljanje v invalidskem podjetju	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D18	<i>Po 5 mesecih vsega skupaj, potem je delodajalec izpolnil vse papirje in me je predlagal za subvencioniranje, kar pa spet čakaš</i>	Izpolnitev potrebnih papirjev s strani delodajalca in čakanje odločbe o subvencioniranju	Konec usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D19	<i>Celoten postopek je trajal 4 mesece. En mesec na Cri-ju in 3 meseci usposabljanja tu v Šentjurju</i>	4 mesece, en mesec Cri Celje in 3 mesece v invalidskem podjetju	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D20	<i>Ja sem zelo zadovoljna, smo dobili tudi anketo po končani rehabilitaciji in sem vse ocenila s pet. Pa ne kar tako, ampak ker se resnično res potrudijo</i>	Ocenitev zaposlitvene rehabilitacije po končanem procesu z najvišjo oceno	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D21	<i>Vsak mesec smo se sestali s psihologinjo in so mi rekli, da bojo pomagal do zaposlitve, kar pa</i>	Zadovoljstvo z mesečnimi sestanki s psihologinjo in pomočjo pri zaposlitvi	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>tudi so</i>				
D22	<i>Usposabljanje za delo je trajalo 3 mesece</i>	3 mesece	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D23	<i>Vsak mesec sem se sestala s psihologinjo na Cri-ju in če je bilo karkoli, sem se lahko nanjo obrnila</i>	Mesečni sestanki s psihologinjo na Centru za rehabilitacijo invalidov	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D24	<i>Tu na delovnem mestu mi največ pomaga vsekakor mentor, tudi šef in šefica sta vsak dan tle, tako da če karkoli rabiš, ni nobenega problema in ti pomagajo pri vsem</i>	Pomoč Mentorice ter šefa in šefice pri problemih	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D25	<i>Največ mi je zagotovo pomagala psihologinja na Cri-ju</i>	Psihologinja na Centru za rehabilitacijo invalidov	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
D26	<i>Ko sem šla pa na to rehabilitacijo, pa ko govoriš s temi strokovnjaki in, ko ti dajo vedet da nisi ti kriv in, da si sposoben in, da sem bila samo na nepravem mestu ob nepravem trenutku</i>	Spoznanje s pomočjo strokovnih delavcev, da za svoje stanje nisi kriv sam	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

D27	<i>Vsi so res prijazni, tako delovni terapevt kot psiholog</i>	Prijaznost strokovnih delavcev	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
D28	<i>Je pa sploh fajn za ljudi, ki ostanejo na cesti pa so na primer kaki invalidi in nimaš potem kam</i>	Pomoč ljudem z ovirami, ki ostanejo na cesti	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
D29	<i>Jaz nimam nobene slabe strani</i>	Ni slabih strani	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
D30	<i>Se mi zdi tak fajn zasnovano, da tega bi moglo bit še več teh dejavnosti in več podjetij</i>	Še več dejavnosti in podjetij	Sistemske spremembe	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
D31	<i>Tu sem pridobila velik ročnih spretnosti, ker sestavljamo škatlice za kozmetiko, mišlovke</i>	Sestavljanje škatlic in mišlovk	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D32	<i>Ja, jaz sem se počutila usposobljeno, ker te tako čez cel ta proces firma vodi in vodi evidenco</i>	Občutek usposobljenosti zaradi pomoči podjetja skozi proces	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D33	<i>Ja, tukaj v podjetju Soc-eko Šentjur</i>	Invalidsko podjetje Soc-Eko Šentjur	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D34	<i>Preko Cri-ja in</i>	Napotitev Centra	Pot do	Zaposlitev	Odnos

	usposabljanja za delo, ki sem ga opravljala tu	za rehabilitacijo invalidov na usposabljanje v tem podjetju	zaposlitve		delodajalcev do oseb z ovirami
D35	8 ur	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D36	Čisto vsi, od mentorja do šefov	Pomoč mentorja in šefov	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D37	Če ni vseh naenkrat, je vedno nekdo na voljo za pomoč	Vedno nekdo na voljo za pomoč	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D38	Ja glede na to, da jaz ne vidim dobro, da imam probleme z vidom, delam tista dela, ki jih lahko	Prilagoditev dela zaradi težav z očmi	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D39	Neke kontrole, da bi iskala napake, to ne morem	Nezmožnost kontrole izdelkov	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D40	Sprejeli so me v redu, super, nimam kaj reči	Občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D41	To sploh ni problema, glede tega. Če je karkoli, povem šefu pa se pogovorimo in mi pomagajo	Možnost pogovora	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
D42	V redu so me sprejeli	Občutek sprejetosti	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po

					končani zaposlitveni rehabilitaciji
D43	<i>Sploh uporabniki, me kličejo, me objamejo</i>	Občutek sprejetosti med uporabniki socialne vključenosti	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D44	<i>Ja in to veliko poznanstev, saj nas je tu okoli 50</i>	Veliko novih poznanstev	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D45	<i>Se pa večinoma družimo v službi</i>	Druženje samo na delovnem mestu	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D46	<i>Mamo kdaj tudi kak piknik kot firma, kjer se družimo</i>	Organizirani pikniki za druženje	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D47	<i>Pa za kak rojstni dan mamoo praznovanje</i>	Skupna praznovanja rojstnih dni na delovnem mestu	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D48	<i>V prvi meri je to tak družina</i>	Družina	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D49	<i>Pa starši in prijatelji</i>	Starši in prijatelji	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D50	<i>Men pomeni vse</i>	Zaposlitev pomeni vse	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po

					končani zaposlitveni rehabilitaciji
D51	<i>Jaz vam odkrit povem, ko nisem mela službe, sem bla tako na tleh</i>	Občutek obupanosti brez dela	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D52	<i>Sem se počutila tako nekoristno pa čeprav sem doma vse naredila</i>	Občutek nekoristnosti brez dela	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
D53	<i>Vsi mam radi zaslužek, da si lahko kej privoščiš</i>	Finančna varnost	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo E

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
E1	<i>Čisto nič</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
E2	<i>Ko sem končal šolanje sem šel takoj na borzo</i>	Takojšen prehod na Zavod za zaposlovanje po končanem šolanju	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
E3	<i>Potem sem šel pa zdravniku, ker sem mel že takrat težave s hrbtenico in mi je napisal mnenje za status invalida</i>	Pridobljen status invalida zaradi zdravstvenih težav s hrbtenico	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
E4	<i>In potem so me</i>	Predlog Zavoda	Razlog za	Možnost	Ozaveščenost o

	<i>dal iz borze na to komisijo, če lahka grem na usposabljanje</i>	za zaposlovanje	vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	zaposlitvene rehabilitacije	zaposlitveni rehabilitaciji
E5	<i>Svetovalka na borzi</i>	Zavod za zaposlovanje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
E6	<i>V enem mesecu sem mel odobren, v začetku januarja so me dali na komisijo, februarja sem bil pa že na Crijju 5 dni</i>	Kratko čakanje, 1 mesec od odobritve komisije do začetka rehabilitacije	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
E7	<i>Prvo sem šel na Crij, ko si dal vse tiste psihične teste čez</i>	Opravljanje psiholoških testov	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E8	<i>Potem si mel neko matematiko al neki pa neki si mogu sestavljat</i>	Preverjanje veščin	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E9	<i>Vsak dan si meu neki, da so te mal preizkusil in to je trajalo 5 dni</i>	Različna preverjanja sposobnosti v roku petih dni	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E10	<i>So bli pa zraven tut psihologinja pa še en gospod pa gospa, sej ne vem ka so bli</i>	Spremljanje s strani psihologinje in drugih strokovnih delavcev	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E11	<i>Potem bi moral it pa na</i>	Zavrnitev usposabljanja na	Poskusno obdobje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>usposabljanje tam na Cri, ampak sem zavrnu, ker sem bil na socialni pa stroškovno ni šlo</i>	Centru za rehabilitacijo invalidov zaradi pomanjkanja financ	usposabljanja		
E12	<i>Potem so mi pa čez ena dva meseca tu v Šentjurju povedali, da lahko pridem sem in sem se tu usposabljal 8 mesecev potem so me pa zaposlili.</i>	Usposabljanje v invalidskem podjetju	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E13	<i>Celoten postopek je trajal 1 leto</i>	1 leto	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E14	<i>Ja, odlično je bilo vse</i>	Odlično	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E15	<i>To je bilo pa 8 mesecev</i>	8 mesecev	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E16	<i>Tu na usposabljanju, so mi največ pomagal direktor pa direktorica</i>	Pomoč direktorja in direktorice	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E17	<i>Pa mentor tist, ko je bil takrat tu</i>	Pomoč mentorja pri vodenju skozi proces	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E18	<i>Pa so te spodbujal</i>	Spodbujanje	Pomoč in podpora pri	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

			usposabljanju na delovnem mestu		
E19	<i>Pa svetovalec na Cri-ju, ko me je prišu kej pogledat in sem se lahko pogovoril, če me je kej težilo</i>	Obiski in pogovor s svetovalcem Centra za rehabilitacijo invalidov	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E20	<i>Direktorica</i>	Direktorica invalidskega podjetja	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
E21	<i>Ja, dobra stran je, da prideš do zaposlitve</i>	Omogočanje zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
E22	<i>Pa da maš prilagoditve, ko se zaposliš</i>	Omogočene prilagoditve pri delu	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
E23	<i>To je pa to, ko moreš predolg čakat, ne zaradi mene, ampak vem za druge</i>	Predolgo čakanje na odobritev rehabilitacije	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
E24	<i>Pa ker, te nekateri tam slab presodijo ker mam sodelavca, ko nima roke pa so ga takrat presodili, da spada pod nezaposljive, zdej je pa že 5 let zaposlen tu</i>	Slaba presoja sposobnosti	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

E25	<i>Da prej preden daš koga na usposabljanje se prej ornk pogovoriš z njim</i>	Temeljit pogovor pred usposabljanjem	Rehabilitacijska ustanova	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
E26	<i>Pa preveriš vse, ne pa sam po videzu presodiš kam bo šel</i>	Temeljito preverjanje	Rehabilitacijska ustanova	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
E27	<i>Novega sem se velik naučil, še posebi ročnih spretnosti, ker tu pregledujemo izdelke, čistimo in sestavljamo mišlovke</i>	Pregled izdelkov, čiščenje, sestavljanje mišlovk	Vrsta znanj	Novo znanja in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E28	<i>Pa naučil sem se dober opazovat in gledat izdelke/</i>	Dobro opazovanje in kontrola izdelkov	Spretnosti	Nova znanja in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E29	<i>Nič, sej sem dobil visok procent učinkovitosti sam jaz se nisem počutil usposobljenega</i>	Občutek neusposobljenosti kljub visokemu procentu učinkovitosti	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E30	<i>Prve tri, štiri leta dela ni blo še nič iz mene, pol se je šele začel</i>	Občutek usposobljenosti še po nekaj letih	Samoocena	usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E31	<i>Ja, tu v podjetju Soc-Eko</i>	Zaposlitev v invalidskem podjetju Soc-Eko	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

E32	<i>Če se izkažeš, te v veliki večini zaposlijo tam ko si izvajal usposabljanje, če ni možnosti te pač ne morejo</i>	Velika možnost zaposlitve v podjetju, kjer poteka usposabljanje	Možnost zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E33	<i>Direktorica me je klicala, če bi hotu delat tu, ker videla moje rezultate testov iz Cri-ja, sem mel kar visok procent.</i>	Poziv direktorice zaradi visokega procenta testov	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E34	<i>8 ur</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E35	<i>Vsi od šefov</i>	Pomoč s strani vseh šefov	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E36	<i>Imam probleme s hrbtenico pa lahko dvignem največ 8 kg in mi to piše v tisti odločbi, ko jo dobiš</i>	Omejitev pri dvigovanju predmetov	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E37	<i>Drgač se lahko pa sprehodim, če me kej zaboli pol pa lepo naprej delam</i>	Možnost kratkih sprehodov	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E38	<i>Odlično, vedno boljš</i>	Močan občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

E39	<i>Prvo sem bil delavec, zdej sm pa že kr mentor</i>	Možnost napredovanja v mentorja	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E40	<i>So mi pa tut omogočili, da delam ekonomski faks</i>	Omogočanje nadaljnega šolanja	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E41	<i>Ti prisluhnejo v vsakem primeru</i>	Možnost pogovora	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E42	<i>Če oni kej rabijo jim ti pomagaš, pol ti v isti meri tut vrnejo, če ti kej rabiš</i>	Obojestranska pomoč	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
E43	<i>Eni v redi, eni ne, čist odvisno</i>	Občutek sprejetosti med določenimi sodelavci	Sprejemanje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E44	<i>Velik, sicer na začetku sicer ne tuk, zdej zadnje 2 leti pa bolj</i>	Veliko novih poznanstev zadnji dve leti	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E45	<i>Se družimo tut izven službe, gremo na kako pijačo in vse kar pripada</i>	Druženje izven dela	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E46	<i>To so prijatelji, ki jih lahko prešteješ na prste ene roke</i>	Par dobrih prijateljev	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
E47	<i>Prihodnost, denar, srečo,</i>	Prihodnost, denar, sreča,	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po

	<i>veselje pa motivacijo za naprej</i>	<i>veselje in nadaljnjo motivacija</i>			končani zaposlitveni rehabilitaciji
--	--	--	--	--	---

Intervju z osebo F

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
F1	<i>Nič</i>	<i>Nič predhodnih informacij</i>	<i>Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji</i>	<i>Zaposlitvena rehabilitacija</i>	<i>Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji</i>
F2	<i>Prej sem bla 7 let na borzi kot invalid in vsepovsod, kjer sem bla na razgovoru, ker maš omejitve se te v bistvu vsi bojijo ne</i>	<i>Zavrnitev prošenj zaradi oviranosti</i>	<i>Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo</i>	<i>Možnost zaposlitvene rehabilitacije</i>	<i>Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji</i>
F3	<i>Jaz sem bla prvo sprejeta tu preko javnih del za eno leto in na podlagi tega, kar je šefica v enem letu videla je rekla, da se naj s svetovalko na zavodu zmenim, če me da na Cri.</i>	<i>Predlog direktorice invalidskega podjetja za zaposlitveno rehabilitacijo</i>	<i>Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo</i>	<i>Možnost zaposlitvene rehabilitacije</i>	<i>Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji</i>
F4	<i>Zavod za zaposlovanje</i>	<i>Zavod za zaposlovanje</i>	<i>Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo</i>	<i>Možnost zaposlitvene rehabilitacije</i>	<i>Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji</i>
F5	<i>So me pa na komisiji prvo zavrnil, da bi še lahko kej dr drugega delala</i>	<i>V prvo zavrnitev komisije in predlog za iskanju drugega dela</i>	<i>Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije</i>	<i>Možnost zaposlitvene rehabilitacije</i>	<i>Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji</i>

	<i>kot tole, ampak sem jim lepo povedala, da če v 7 letih po 50 razgovorih, 300 prošnjah nisem dobla šihtha ga tut ne bom</i>				
F6	<i>In glede na vse izvide, ki sem jih dala zraven so mi pa potem odobril rehabilitacijo kr hitro</i>	Hitra odobritev v drugo po prilogi zdravstvenih izvidov	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
F7	<i>Prvo sem bla 4 ure v delavnici, da so videli kake so moje ročne spretnosti</i>	Preverjanje ročnih spretnosti v delavnici rehabilitacijskega centra	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F8	<i>Potem sem dala skoz vse od psihiatra, psihologa, delavnega terapevta</i>	Obravnava pri psihiatru, psihologu in delavnemu terapevtu	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F9	<i>Pa teste sm mela, kar je trajal mislim, da celo ene tri al štiri ure, ker dobiš kup enih vprašalnikov, da ocenijo tvoje psihično stanje.</i>	Psihološki testi	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F10	<i>Ja na Cri sem šla ene trikrat al štirikrat, po uro, dve na razgovor</i>	Sestanki pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F11	<i>Ja js sm bla na</i>	Pred začetkom	Trajanje	Proces zaposlitvene	Usposabljanje

	<i>Cri-ju samo ene štirikrat, zato ker je direktorica Soc-eko že prej rekla, da če bo Cri odobril, potem je ona pripravljena mene zaposlit</i>	usposabljanja samo štirikrat na Centru za rehabilitacijo invalidov	celotnega procesa	rehabilitacije	za delo
F12	<i>Tak, da vse skupaj z usposabljanjem je trajalo približno 5 mesecev/</i>	5 mesecev	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F13	<i>Sem bla pa zelo zadovoljna, ker so bli do mene korektni in so se zelo trudli, ker so vedli da je blo zadaj možnost zaposlitve</i>	Korektnost in trud zaposlenih zaradi možnosti zaposlitve, ki je bila na voljo	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F14	<i>Ja prav usposabljanje, da me je Cri vodu, sem bla 4 mesece</i>	4 mesece	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F15	<i>Ko mi je direktorica rekla, da je možnost zaposlitve, če bo Cri in vse komisije to odobrile se je koordinatorka ful postavila za</i>	Vložen trud in podpora s strani koordinatorke na Zavodu	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>mene in me vodila skos vse</i>				
F16	<i>Poleg nje mi je pa itak vedno stala ob strani direktorica, zaradi katere imam danes to službo</i>	Podpora direktorice podjetja	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F17	<i>Tuki so pa tak vsi na voljo za pomoč</i>	Vsi na voljo za pomoč	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F18	<i>Predvsem ta svetovalka na Zavodu, ko ima samo invalide čez do katere sem prišla</i>	Svetovalka za ljudi z ovirami na Zavodu za zaposlovanje	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
F19	<i>Ja mislim, da je dobra stvar rehabilitacije, zaposlitev</i>	Pridobitev zaposlitve	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
F20	<i>Ampak js še vedno trdim, da je to v 80% odvisno od posameznika, ne od drugih</i>	Končni uspeh zaposlitvene rehabilitacije odvisen od posameznika	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
F21	<i>Po mojem mnenju je največja krivda te rehabilitacije to, da ni delovne dobe, ker ko si ti star 60 let, ti eno leto velik</i>	Delovna doba ne teče	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije

	<i>pomeni</i>				
F22	<i>Ker marsikje v kakih invalidskih podjetjih to blazno izkoriščajo</i>	Izkoriščanje s strani invalidskih podjetij, da delovna doba ne teče	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
F23	<i>Predolgo traja, ker traja vse skupaj eno leto, maksimalno 2 leti, jaz bi skrajšala na pol, ker se pri nekaterih že takoj vidi, da ne bojo zdržali tega dela</i>	Skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije za polovico	Sistemske spremembe	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
F24	<i>Delo z majhnimi predmeti, sestavljanje stvari</i>	Delo in sestavljanje majhnih predmetov	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F25	<i>Nisem si mislila, da lahko mam tako koncentracijo</i>	Izboljšanje koncentracije	Spretnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F26	<i>Naučila sem se pa marsikaj, predvsem da ne da ne vzkupim hiter</i>	Potrpežljivost	Osebnostne lastnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F27	<i>Pa predvsem to, da vidim, da znam delat z drugačnimi</i>	Delo z 'drugačnimi'	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F28	<i>Absolutno sem se počutila usposobljeno</i>	Občutek usposobljenosti	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F29	<i>Ja, v</i>	Invalidsko	Vrsta	Zaposlitev	Odnos

	<i>invalidskem podjetju Soc-Eko na Rifniku</i>	podjetje Soc-Eko Rifnik	zaposlitve		delodajalcev do oseb z ovirami
F30	<i>Kontaktirala me je direktorica Soc-Eka in ponudila zaposlitev</i>	Delo ponujeno s strani delodajalca	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F31	<i>8 ur</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F32	<i>Najprej mentor, ker ti more razložiti stvari pa proces dela</i>	Mentor, ki razloži proces dela	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F33	<i>Potem je pa tu še direktorica tut</i>	Direktorica podjetja	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F34	<i>Jaz sem dogovorjena, da glede na to, da mam probleme s kolki, ko ni glih najboljše, da 8 ur sedim, se lahko dvignem, grem ven</i>	Omejen čas sedenja in dodatne pavze zaradi težav s kolki	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F35	<i>Jaz mam z vsemi štirimi super odnose tak, da sploh ni problema</i>	Super odnos z vsemi delodajalci	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F36	<i>Če imam kak problem, vprašam in mi še enkrat razložijo ampak načeloma pa</i>	Pomoč z dodatno razlago	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

	<i>nimam nekih težav pri delu</i>				
F37	<i>Sem pa tut sama mentor drugim, če rabijo pomoč</i>	Pomoč ostalim kot mentor	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
F38	<i>Nekteri dober nekteri pač ne, zato ker povem tisto kar mislim</i>	Občutek sprejetosti med določenimi sodelavci	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F39	<i>Ja normalno, vse te, ki so tle zaposleni</i>	Vsi zaposleni v podjetju	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F40	<i>Zdej da bi se neki družili izven službe to ne</i>	Druženje samo na delovnem mestu	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F41	<i>Ampak praznujemo pa skupaj rojstne dneve tu v podjetju</i>	Skupna praznovanja rojstnih dni na delovnem mestu	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F42	<i>Dve zelo dobre prijateljice, pa nič več</i>	Dve dobri prijateljici	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
F43	<i>Pomeni mi predvsem neko samostojnost</i>	Samostojnost	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo G

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
G1	<i>Da to nekako predstavlja neko uvajanje, neka preizkusna doba, kjer se prilagodiš in izveš kaka dela od tebe zahtevajo</i>	uvajanje, preizkusna doba in prilagoditev za opravljanje dela	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
G2	<i>Zato, ker sem štiri ure invalidsko upokojena in sem se vključila na rehabilitacijo na predlog Racia</i>	Predlog rehabilitacijske ustanove zaradi invalidske upokojenosti	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
G3	<i>Mentorica na Raciju, ker ona na podlagi mojih sposobnosti ve, kakšna dela sem opravljala in kaj bi bilo ustrezno za mene</i>	Svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
G4	<i>3 mesece</i>	3 mesece	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
G5	<i>Najprej moreš ustanovi, ki te sprejme kot rehabilitanta javit svoj življenjepis in vsak dela, ki si jih opravljal v</i>	Potrebna priloga življenjepisa z opisanimi dosedanjimi zaposlitvami	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>svoji delovni dobi</i>				
G6	<i>Mogla sem tudi odgovoriti na različna vprašanja o spretnosti, sposobnostih</i>	Zastavljena različna vprašanja	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G7	<i>Psihologinja s katero sem imela pogovor, je potem na podlagi vprašanj videla kaj zmorem in kje se lahko najdem</i>	Ocena zmožnosti in možnosti dela s strani psihologinje	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G8	<i>Potem pa je kontaktirala podjetje, kjer sem se začela usposablјati</i>	Kontaktiranje podjetja s strani psihologinje rehabilitacijske ustanove Racio in napotitev na usposabljanje	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G9	<i>Najprej sem bila 6 mesecev na usposabljanju v domu Lipa Štore, potem sem bila 3 mesece brez dela</i>	Po 6 mesecih usposabljanja brez možnosti zaposlitve	Konec usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G10	<i>Potem sem v tem podjetju po 7 mesecih usposabljanja dobila podporno zaposlitev, tako da vse skupaj je trajalo okoli leto in pol</i>	Leto in pol skupaj s ponovnim usposabljanjem	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

G11	<i>Ja s tem, da po prvem usposabljanju nisem dobila zaposlitve nisem bila zadovoljna, ker sem mogla potem še enkrat čez usposabljanje v drugem podjetju</i>	Nezadovoljstvo zaradi zavrnitve zaposlitve in ponovnega usposabljanja	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G12	<i>6 mesecev v domu Lipa Štore in 7 mesecev na Rdečem Križu</i>	6 mesecev v domu Lipa Štore in 7 mesecev na Rdečem Križu	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G13	<i>Na Raciju sem imela in še imam podporo moje svetovalke, ki mi pomaga</i>	Podpora svetovalke rehabilitacijske ustanove Racio	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G14	<i>Tu v podjetju pa sem ves čas imela mentorja, ki me je vodil skozi delovni proces</i>	Pomoč mentorja pri vodenju skozi proces	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G15	<i>Imamo pa še vedno vsak teden delavnice z Raciem, od meditacije do tapkanja</i>	Redne delavnice meditacije, tapkanja izvajane s strani rehabilitacijske ustanove Racio	Pomoč in podpora po opravljeni rehabilitaciji	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G16	<i>Ob strani mi je največ stala moja svetovalka iz Racia pa potem tudi moj</i>	Svetovalka rehabilitacijske ustanove Racio in mentor na usposabljanju	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>mentor</i>				
G17	<i>In pa tudi sodelavke, ki me vodijo skozi delovni proces in me usmerjajo</i>	Pomoč sodelavk z vodenjem skozi delovni proces	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
G18	<i>Uvajanje v delo, da nisi direktno samo v "vodo" vržen</i>	Uvajanje v delo	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
G19	<i>Nimaš nobene garancije, da boš kdaj zaposlen, ker lahko daš rehabilitacijo skos, potem pa ni mesta za zaposlitev</i>	Ni zagotovila za zaposlitev po opravljenem usposabljanju	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
G20	<i>Oni če ti dajo možnost, dobijo za to plačano, da ti tam nudijo rehabilitacijo in ko ti z njo zaključiš, pol spet druge vzamejo</i>	Usposabljanje samo zaradi finančnih sredstev s strani države	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
G21	<i>So podjetja, ki te samo zato zaposlijo, da majo od tebe, kot invalid, koristi in morala bi biti večja kontrola in nadzor nad temi podjetji</i>	Večja kontrola nad podjetij, ki nudijo usposabljanja	Sistemske spremembe	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
G22	<i>Naučila sem se</i>	Drugačen	Vrsta znanj	Novo znanje in	Usposobljenost

	<i>nekako drug način komunikacije z ljudmi</i>	način komuniciranja		spretnosti	po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G23	<i>Sem bolj strpna, nekako bolj razumem kaj ljudje doživljajo</i>	Večja strpnost	Osebnostne lastnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G24	<i>In naučila sem se ravnati z ljudmi, ki potrebujejo pomoč</i>	Znanje za ravljanje z ljudmi, ki potrebujejo pomoč	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G25	<i>Na lestvici od 1 do 5 bom rekla, da 3</i>	Usposobljenost na lestvici od 1 do 5 ocenjena s 3	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G26	<i>Mogoče mi je manjkalo malo samozavesti, da bi se počutila stoprocentno usposobljeno</i>	Pomanjkanje samozavesti	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G27	<i>Da, pri Rdečem Križu</i>	Rdeči Križ Celje po drugem usposabljanju	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G28	<i>Malo je posredovala moja mentorica na Raciju, ki pozna kake možnosti obstajajo</i>	Posredovanje mentorice pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G29	<i>4 ure</i>	4 ure	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G30	<i>Največ so mi na voljo za pomoč</i>	Sodelavci	Pomoč in podpora na	Delovno mesto	Odnos delodajalcev

	<i>sodelavki</i>		delovnem mestu		do oseb z ovirami
G31	<i>Delam samo polovični delovni čas</i>	Polovični delovni čas	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G32	<i>Pozitivno</i>	Pozitivno	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G33	<i>Takrat, ko jih prosim za pomoč, mi nudijo mi bolj podrobno razlago in si lahko to sproti zapisujem</i>	Dodatna obrazložitev v primeru težav	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
G34	<i>Vsi so tak pozitivno naravnani, tak da mam res občutek, da so me dobro sprejeli</i>	Občutek sprejetosti zaradi pozitivne energije	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G35	<i>Ko maš slab dan, te znajo razvedrit</i>	Razvedritev v slabih dneh	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G36	<i>Gremo kdaj tudi na kakšno kavo po službi</i>	Druženje izven dela	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G37	<i>Pa kadar ima kdo rojstni dan, časti malico</i>	Skupno praznovanje rojstnih dni na delovnem mestu	Druženje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

G38	<i>Ja, sem spoznala veliko novih ljudi</i>	Veliko novih poznanstev	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G39	<i>Imam bivše sodelavke, starše in pa prijatelje</i>	Bivše sodelavke, starši in prijatelji	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
G40	<i>Življenjska izpopolnitev</i>	Življenjska izpopolnitev	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo H

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
H1	<i>Ja čisto tak odkrit povedan, čisto nič no</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H2	<i>Prišla sem na Racio preko borze, ker so mi svetovali da naj grem na rehabilitacijo</i>	Nasvet s strani Zavoda za zaposlovanje	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H3	<i>Napotila me je svetovalka na Raciju</i>	Svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H4	<i>Tisto je bilo pa hiter, kak teden oziroma štirinajst dni</i>	Odobritev v roku štirinajst dni	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H5	<i>Na Raciju sem mela pogovor s svetovalko in</i>	Pogovor s svetovalko in s psihologinjo	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

	<i>potem še s psihologinjo</i>				
H6	<i>Pa zdravnik te pregleda</i>	Zdravniški pregled	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H7	<i>Pa mela sem delovno terapijo, sem mogla neki na računalnik delat</i>	Delovna terapija	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H8	<i>Potem sem šla pa pred komisijo</i>	Komisija za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H9	<i>Vse skupaj z usposabljanjem je trajal enih 5 mesecev</i>	5 mesecev	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H10	<i>Sem bila zelo zadovoljna, ker so se res potrudili, da čimprej pridem do zaposlitve</i>	Visoko zadovoljstvo zaradi hitrega postopka	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H11	<i>Trajal je samo 1 mesec, ker sem bla pred tem pol leta brez kakršnih koli dohodkov in sem prosila, če bi lahko čimprej prišla do dela</i>	1 mesec, zaradi finančne stiske in potrebe po delu	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H12	<i>Svetovalka na Raciju mi je na razgovoru v bistvu povedala kaj me čaka</i>	Informiranje o poteku usposabljanja s strani svetovalke rehabilitacijske ustanove Racio	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji

H13	<i>Tut ona me je sem na Želvo pripeljala, in mi na razgovoru stala ob strani pa rekla lepe besede za mene</i>	Podpora pri razgovoru za usposabljanje	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H14	<i>Na usposabljanju mi je pa pomagala direktorica pa ostali zaposleni</i>	Pomoč direktorice in ostalih zaposlenih	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H15	<i>Na Raciju moja svetovalka, na Želvi pa gospa direktorica</i>	Svetovalka rehabilitacijske ustanove Racio in direktorica društva Želva	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
H16	<i>Rehabilitacija je fajn zato, da ko prideš v neko novo službo, da se mal uvedeš</i>	Uvajanje v novo delo	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
H17	<i>Spoznaš sodelavce, samo delo najprej</i>	Uvajanje v novo okolje in način dela	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
H18	<i>Jaz bom rekla, da ni slabih stvari pri tem</i>	Ni slabih strani	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
H19	<i>Mogoče bi še jaz kak mesec rabila, ampak men se je šlo, da zaslužim in sem se pač za to odločila</i>	Potreba po dodatnem času za usposabljanje	Usposabljanje na delovnem mestu	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
H20	<i>Naučila sem se</i>	Delo z	Vrsta znanj	Novo znanje in	Usposobljenost

	<i>delat z drugačnimi ljudmi</i>	'drugačnimi'		spretnosti	po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H21	<i>Naučila sem se urejati papirologijo, od pisanja dnevnikov, zvezka za izmene, evalvacij, temperatur</i>	Urejanje papirologije in vodenje dnevnikov	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H22	<i>Pa naučila sem se bit trdna, ne preveč čustvena, ker so me znal kdaj okol prnest zaradi tega</i>	Čustvena stabilnost	Osebnostne lastnosti	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H23	<i>Ja sem se počutla, pa se nisem počutla usposobljeno</i>	Občutek delne usposobljenosti	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H24	<i>Še danes se velikokrat ne počutim, po 6 letih dela, ker je zmeraj neki novega</i>	Potrebno vsakodnevno učenje	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H25	<i>Da, v Želvi v Žalcu</i>	Društvo Želva Žalec po opravljenem usposabljanju	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H26	<i>Preko zaposlitvene rehabilitacije</i>	Preko zaposlitvene rehabilitacije	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H27	<i>Prvo sem dobila zaposlitev preko javnih del, po dveh letih so me</i>	Od Zaposlitve preko javnih del do podporne	Pot do zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami

	<i>pa zaposlili preko podporne zaposlitve</i>	zaposlitve			
H28	<i>8 ur</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H29	<i>Direktorica in nekateri sodelavci</i>	Direktorica in sodelavci	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H30	<i>Ne, nič posebnega</i>	Brez prilagoditev	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H31	<i>Js bi rekla, da kar v redu</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H32	<i>Kadar boš prosu za pomoč, ti bojo pomagal to pomeni, da mi razložijo kaj, če ne vem in mi pojasnijo</i>	Pomoč z dodatno razlago	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H33	<i>Ko sem mogla k zdravniku, sem se dogovorila, da lahko grem med službo</i>	Možnost dogovora za izostanek iz dela zaradi zdravniških pregledov	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H34	<i>Pa lahko sem šla na delavnice za premagovanje tesnobe, ko so bile med delovnim časom</i>	Možnost obiska delavnic za premagovanje tesnobe med delom	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H35	<i>Direktorica mi je vedno na</i>	Možnost pogovora	Način pomoči in podpore na	Delovno mesto	Odnos delodajalcev

	<i>razpolago za pogovor, če ga rabim</i>		delovnem mestu		do oseb z ovirami
H36	<i>Včasih nam je dala tudi kak paket donirane hrane za domov</i>	Pomoč s paketom donirane hrane	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
H37	<i>Ja to bi tudi rekla, da kr v redu</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H38	<i>Gremo kdaj na kako kavo po kakem sestanku, drugače se pa ne družimo izven službe</i>	Druženje samo na delovnem mestu	Druženje	Odnosi s sodelavci	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H39	<i>Ja, sem in sem zelo vesela, da sem jih pridobila</i>	Pridobitev novih poznanstev	Spremembe v socialni mreži	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H40	<i>Dve sosedi, ko se lahko velik na njiju zanesem, partnerja, ko mi je prijatelj, odrasle otroke s katerimi se lahko pogovorim, starše in pa sestro</i>	Sosedje, partner, otroci, starši in sestra	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
H41	<i>Pomeni mi čist vse</i>	Zaposlitev pomeni vse	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

Intervju z osebo I

ŠTEVILKA IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	NADKATEGORIJA	TEMA
I1	<i>Bol mal sem vedel kaj je rehabilitacija, dokler mi ni na zavodu gospa razložila kaj je to</i>	Nič predhodnih informacij	Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji	Zaposlitvena rehabilitacija	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
I2	<i>Sem delu prej tu kot prostovoljec, potem me je pa vprašala šefica, če bi delal tuki pa sem reku, da bi pa me je poslala na to rehabilitacijo</i>	Predlog direktorice društva Želva	Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
I3	<i>Svetovalka na zavodu za zaposlovanje</i>	Zavod za zaposlovanje	Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
I4	<i>4 mesece, od konca maja do septembra</i>	4 mesece	Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije	Možnost zaposlitvene rehabilitacije	Ozaveščenost o zaposlitveni rehabilitaciji
I5	<i>Na Raciju sem mel razgovore o tem, kako bi delo potekalo, kaj mi je všeč</i>	Razgovori o željah in poteku usposabljanja	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I6	<i>Preden sem začel z usposabljanjem sem mogel čez komisijo in počakat na odločbo o invalidnosti, ker nisem mel</i>	Komisija za pridobitev odločbe o invalidnosti	Priprava na usposabljanje	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>statusa invalida</i>				
I7	<i>Ko so mi odobril, sem pa lahko začel z usposabljanjem, kjer sem potem pripravljajl pakete, en mesec pa pol sem delal v kuhinji in stregel hrano in pa vse kar je bilo treba naredit</i>	Priprava paketov, delo v kuhinji, strežba hrane	Usposabljanje na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I8	<i>Cel postopek je trajal 9 mesecev</i>	9 mesecev	Trajanje celotnega procesa	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I9	<i>In sem ful zadovoln, ker nisem predolg čakal, pa delo je dinamično, ni dolgočasno</i>	Zadovoljstvo zaradi hitrega procesa in dinamičnega dela	Zadovoljstvo s procesom	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I10	<i>5 mesecev, od septembra do januarja</i>	5 mesecev	Trajanje usposabljanja na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I11	<i>Ja sodelavci so mi pomagali skos</i>	Pomoč sodelavcev	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I12	<i>Pa vprašal sem, če nisem kej vedu in so mi še enkrat razložili</i>	Dodatne obrazložitve v primeru nejasnosti	Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I13	<i>Pa včasih je prišla tut svetovalka</i>	Obiski in spremljanje svetovalke	Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo

	<i>pogledat sem kako sem</i>	rehabilitacijske ustanove Racio			
I14	<i>V glavnem so mi vsi, ne morem reči, da bi katerega izpostavu</i>	Vsi	Največja podpora v procesu	Proces zaposlitvene rehabilitacije	Usposabljanje za delo
I15	<i>Da sem se neki naučil</i>	Novo znanje	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
I16	<i>Pa da sem se privadu na ta tempo in lahka rečem, da je blo to za mene dober</i>	Usvojitev delovnih pogojev	Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
I17	<i>Nimam nič slabega za reči</i>	Ni slabih strani	Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije	Zaposlitvena rehabilitacija	Ovire in pomanjkljivosti pri procesu zaposlitvene rehabilitacije
I18	<i>Ne bi nič spremenil</i>	Zadovoljstvo z obstoječim sistemom	Zadovoljstvo	Zaposlitvena rehabilitacija	Možne izboljšave
I19	<i>Sem se naučil kuhat za več ljudi, pa kak kej popraviti in pa pometati</i>	Kuhanje za več ljudi, hišna opravila	Vrsta znanj	Novo znanje in spretnosti	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
I20	<i>Sem se počutil zelo usposobljeno in da zmorem opravljati delo</i>	Občutek usposobljenosti in zmožnost opravljati delo	Samoocena	Usposobljenost	Usposobljenost po končani zaposlitveni rehabilitaciji
I21	<i>Ja, tu kjer sem opravljal rehabilitacijo, na društvu Želva</i>	Društvo Želva po opravljenem usposabljanju	Vrsta zaposlitve	Zaposlitev	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I22	<i>Prvo sem delal</i>	Delo ponujeno	Pot do	Zaposlitev	Odnos

	<i>tu kot prostovoljec, potem sem pa me je direktorica poslala na Zavod, ker je rekla, da če opravi rehabilitacijo lahko dobim tu zaposlitev</i>	s strani delodajalca	zaposlitve		delodajalcev do oseb z ovirami
I23	<i>8 ur</i>	8 ur	Dolžina delovnika	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I24	<i>Sodelavci</i>	Sodelavci	Pomoč in podpora na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I25	<i>Da lahko dvignem največ 7 kg</i>	Omejitev pri dvigovanju predmetov	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I26	<i>Pa paziti moram da nisem na dežju zaradi slušnega aparata</i>	Izogibanje dežju zaradi nošenja slušnega aparata	Prilagoditve na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I27	<i>V redu</i>	Občutek sprejetosti	Sprejemanje s strani delodajalcev	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I28	<i>Če kej ne vem, vprašam pa mi potem razložijo kak pa kej morem naredit</i>	Pomoč z dodatno razlago	Način pomoči in podpore na delovnem mestu	Delovno mesto	Odnos delodajalcev do oseb z ovirami
I29	<i>V redu, se fajn počutim v njihovi družbi</i>	Dobro počutje v družbi sodelavcev in	Sprejemanje	Odnos s sodelavci	Vključenost v družbo po končani

		občutek sprejetosti			zaposlitveni rehabilitaciji
I30	<i>Ja sem dobil neki, tu sodelavce pa tam, ko pridejo po pakete tut</i>	Nova poznanstva na delu in med ljudmi, ki pridejo po pakete hrane	Sprememba socialne mreže	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
I31	<i>Sorodnike</i>	Sorodniki	Podpora izven zaposlitve	Socialna mreža	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji
I32	<i>Zelo veliko mi pomeni, da pridem do penzije, ker mi manjka še 3 leta in mi je pomembno da mi delovna doba teče</i>	Pomembnost zaposlitve zaradi potrebne delovne dobe za upokojitev	Pomen zaposlitve	Zaposlitev	Vključenost v družbo po končani zaposlitveni rehabilitaciji

9.4. Priloga 4: Osnovno kodiranje

- **Zaposlitveni center (A, B, C)**
- **Invalidsko podjetje (D, E, F)**
- **Podporna zaposlitev (G, H, I)**

OZAVEŠČENOST O ZAPOSLOVNI REHABILITACIJI

- **Zaposlitvena rehabilitacija**
 - Informacije o zaposlitveni rehabilitaciji
 - Nič predhodnih informacij (A1, B1, C1, D1, E1, F1, H1, I1)
 - Zmotne predstave (A2)
 - Uvajanje, preizkusna doba in prilagoditev za opravljanje dela (G1)
 - Vir informacij
 - Pogovor z gospo v materinskem domu (A3)
- **Možnost zaposlitvene rehabilitacije**
 - Razlog za vključitev v zaposlitveno rehabilitacijo
 - a) **Neuspešno iskanje zaposlitve**
 - Dolgotrajen neuspeh pri iskanju zaposlitve (B3, D5)
 - Vztrajanje na Zavodu za zaposlovanje za pomoč pri iskanju dela zaradi neuspeha pri iskanju zaposlitve (C2)
 - Zavrnjene prošnje za službo zaradi odločbe o oviranosti (A4, F2)
 - Nedostopnost do željenega dela zaradi omejitev (A5)
 - b) **Predlogi Zavoda za zaposlovanje**
 - Predlog Zavoda za pridobitev odločbe o invalidnosti (B4)
 - Zaupanje svojih težav glede zaposlitve svetovalki na zavodu (D6)
 - Priporočilo možnosti zaposlitvene rehabilitacije s strani svetovalke, ki obravnava invalide tretje kategorije (D7)
 - Predlog Zavoda za zaposlovanje (E4, H2)
 - Izguba zaposlitve po 28 letih in potreba po finančnih sredstvih (D2)
 - Ponovna izguba službe zaradi zaprtja obrata in prehod na Zavod za zaposlovanje (D3)
 - Po končanem šolanju takojšen prehod na Zavod za zaposlovanje (E2)
 - c) **Pridobitev statusa**
 - Ugotovljene zdravstvene težave (B2)
 - Pridobljena odločba o invalidnosti zaradi zdravstvenih težav z očmi (D4)
 - Pridobljen status invalida zaradi zdravstvenih težav s hrbtenico (E3)
 - Predlog rehabilitacijske ustanove Racio zaradi invalidske upokojenosti (G2)

- Predlog direktorice invalidskega podjetja za zaposlitveno rehabilitacijo (F3)
- Predlog direktorice društva Želva (I2)
- Napotitev na zaposlitveno rehabilitacijo
 - Zavod za zaposlovanje (A6, B5, C3, E5, F4, I3)
 - Svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije (D8, G3, H3)
- Čakalna doba za odobritev zaposlitvene rehabilitacije
 - Odobritev v roku štirinajst dni (H4)
 - Kratko čakanje, 1 mesec (C4, E6)
 - 3 mesece (G4)
 - 4 mesece (I4)
 - 7 mesecev (D9)
 - Dolgo čakanje na odobritev (A7, B6)
 - V prvo zavrnitev komisije in predlog za iskanje drugega dela (F5)
 - Hitra odobritev v drugo ob prilogi zdravstvenih izvidov (F6)

USPOSABLJANJE ZA DELO

• Proces zaposlitvene rehabilitacije

- Priprava na usposabljanje
 - a) Odobritev zaposlitvene rehabilitacije**
 - Komisija za odobritev zaposlitvene rehabilitacije (H8, D10)
 - Komisija za pridobitev odločbe o invalidnosti (I6)
 - Po odločbi komisije svetovalka na Zavodu posreduje napotnico na rehabilitacijsko ustanovo (D11)
 - Uvrstitev na čakalno listo (D12)
 - a) Priprava mnenja**
 - Potrebna priloga življenjepisa z opisanimi dosedanjimi zaposlitvami (G5)
 - Sestanki pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije (A8, F10)
 - Strokovna obravnava s strani delovnega terapevta in psihologa (D13)
 - Obravnava pri psihiatru, psihologu in delavnemu terapevtu (F8)
 - Zastavljena različna vprašanja (G6)
 - Pogovor s svetovalko in s psihologinjo (H5)
 - Spremljanje s strani psihologinje in drugih strokovnih delavcev (E10)
 - Ocena zmožnosti in možnosti dela s strani psihologinje (G7)
 - Obisk zaposlitvenega centra v spremstvu svetovalke pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije (C5)
 - Zdravniški pregled (D15, H6)

c) Preverjanje sposobnosti

- Testi spretnosti (A9)
- Reševanje psihofizičnih testov (D14, E7, F9)
- Različna preverjanja sposobnosti v roku petih dni (E9)
- Preverjanje ročnih spretnosti v delavnici Centra za rehabilitacijo invalidov (F7)
- Delovna terapija (H7)
- Preverjanje veščin (E8)
- Poskusno obdobje usposabljanja
 - Poskusno delo za 6 ur na dan na Centru za rehabilitacijo invalidov (D16)
 - Zavrnitev usposabljanja na Centru za rehabilitacijo invalidov zaradi pomanjkanja financ (E11)
- Usposabljanje na delovnem mestu
 - Kontaktiranje podjetja s strani psihologinje rehabilitacijske ustanove Racio in napotitev na usposabljanje (G8)
 - Usposabljanje v invalidskem podjetju (D17, E12)
 - Navodila za delo (A10)
 - Spremljanje za učinkovito delo (A11)
 - Priprava paketov, delo v kuhinji, strežba hrane (I7)
 - Delo 6 ur na dan (B7)
- Konec usposabljanja na delovnem mestu
 - Če se ne izkažeš, si poslan nazaj na Zavod (A12)
 - Izpolnitev potrebnih papirjev s strani delodajalca in čakanje odločbe o subvencioniranju (D18)
 - Po 6 mesecih usposabljanja brez možnosti zaposlitve (G9)
- Trajanje celotnega procesa
 - 4 mesece, en mesec v Centru za rehabilitacijo invalidov in tri mesece v invalidskem podjetju (D19)
 - 5 mesecev (F12, H9)
 - 7 mesecev (A13, C7)
 - 9 mesecev (I8)
 - 1 leto (E13)
 - Leto in pol skupaj s ponovnim usposabljanjem (G10)
 - Več kot 2 leti (B8)
- Zadovoljstvo s procesom
 - a) Zadovoljstvo**
 - Odlično (E14)
 - Visoko zadovoljstvo zaradi hitrega postopka (H10)

- Zadovoljstvo zaradi hitrega procesa in dinamičnega dela (I9)
- Zadovoljstvo s potekom rehabilitacije (B9)
- Zadovoljstvo s spodbujanjem in bodrenjem s strani svetovalke iz rehabilitacijske ustanove Racio v težkih trenutkih (C8)
- Ocenitev zaposlitvene rehabilitacije po končanem procesu z najvišjo oceno (D20)
- Zadovoljstvo z mesečnimi sestanki s psihologinjo in pomočjo pri zaposlitvi (D21)
- Korektnost in trud zaposlenih zaradi možnosti zaposlitve, ki je bila na voljo (F13)

b) Nezadovoljstvo

- Nezadovoljstvo zaradi zavrnitve zaposlitve in ponovnega usposabljanja (G11)
- Predolgo trajanje postopka (A14)
- Trajanje usposabljanja na delovnem mestu
 - 1 mesec, zaradi finančne stiske in potrebe po delu (H11)
 - 3 mesece (D22)
 - 4 mesece (F14)
 - 5 mesecev (I10)
 - Pol leta, 100 ur na mesec zaradi otrok (A15)
 - 6 mesecev (C9)
 - 8 mesecev (E15)
 - 2 leti (B10)
 - 6 mesecev v domu Lipa Štore in 7 mesecev na Rdečem Križu (G12)
- Nadomestilo v času usposabljanja
 - 370 evrov nadomestila s strani Zavoda za zaposlovanje (A16)
- Pomoč in podpora skozi rehabilitacijo

a) Svetovalka pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije

- Pomoč svetovalke na Centru za rehabilitacijo invalidov (A17)
- Podpora svetovalke rehabilitacijske ustanove Racio (C11, G13)
- Informiranje o poteku usposabljanja s strani svetovalke rehabilitacijske ustanove Racio (H12)
- Obiski in pogovor s svetovalcem Centra za rehabilitacijo invalidov (E19)
- Obiski in spremljanje svetovalke rehabilitacijske ustanove Racio (I13)
- Mesečni sestanki s psihologinjo na Centru za rehabilitacijo invalidov (D23)
- Podpora pri razgovoru za usposabljanje (H13)

b) Zavod za zaposlovanje

- Vložen trud in podpora s strani koordinatorke na Zavodu (F15)

c) Delodajalec

- Podpora direktorice podjetja (F16)
- Pomoč in podpora pri usposabljanju na delovnem mestu

- Prikaz kako se kakšna stvar naredi (B11)
- Kratko uvajanje, samostojno delo brez veliko pomoči (C10)
- Spodbujanje (E18)
- Dodatne obrazložitve v primeru nejasnosti (I12)
- Prošnja za pomoč ob morebitni težavi (A18)
- Pomoč pri težavah s kabli (A19)
- Vodenje s strani strokovnega delavca, ki ti pove kaj narediti (A20)
- Pomoč sodelavcev (I11)
- Pomoč mentorice, šefa in šefice pri problemih (D24)
- Pomoč mentorja pri vodenju skozi proces (E17, G14)
- Pomoč direktorja in direktorice (E16)
- Pomoč direktorice in ostalih zaposlenih (H14)
- Vsi na voljo za pomoč (F17)
- Pomoč in podpora po opravljeni rehabilitaciji
 - Redne delavnice meditacije in tapkanja izvajane s strani rehabilitacijske ustanove Racio (G15)
- Največja podpora v procesu
 - Strokovna delavca, ki vodita delavnico (A21)
 - Šefi in sodelavci (B12)
 - Direktorica invalidskega podjetja (E20)
 - Svetovalka na zavodu in svetovalka na rehabilitacijski ustanovi Racio (C12)
 - Psihologinja na Centru za rehabilitacijo invalidov (D25)
 - Svetovalka za ljudi z ovirami na Zavodu za zaposlovanje (F18)
 - Svetovalka rehabilitacijske ustanove Racio in mentor na usposabljanju (G16)
 - Svetovalka rehabilitacijske ustanove Racio in direktorica društva Želva (H15)
 - Vsi (I14)

OVIRE IN POMANKLJIVOSTI PRI PROCESU ZAPOSLOVNE REHABILITACIJE

• Zaposlitvena rehabilitacija

- Dobre strani zaposlitvene rehabilitacije
 - Podpora države pri možnosti zaposlitve (A24)
 - Pomoč Zavoda za zaposlovanje (A22)
 - Lastna izbira zaposlitve (A23)
 - Pomoč ljudem z ovirami, ki ostanejo na cesti (D28)
 - Pomoč pri iskanju zaposlitve (A25, B13)
 - Pomoč in podpora pri razumevanju zakonov (A26)

- Pomoč in podpora pri razumevanju pripadajočih pravic (A27)
- Zadovoljene potrebe po delu, denarju in hrani (B14)
- Dokazati kaj znaš, zmoreš in kako si psihično utrjen (C13)
- Spoznati sam sebe in svoje sposobnosti (C14)
- Spoznanje s pomočjo strokovnih delavcev, da za svoje stanje nisi kriv sam (D26)
- Prijaznost strokovnih delavcev (D27)
- Uvajanje v delo (G18, H16)
- Uvajanje v novo okolje in način dela (H17)
- Novo znanje (I15)
- Usvojitev delovnih pogojev (I16)
- Omogočanje zaposlitve (E21, F19)
- Omogočene prilagoditve pri delu (E22)
- Končni uspeh zaposlitvene rehabilitacije odvisen od posameznika (F20)
- Slabe strani zaposlitvene rehabilitacije
 - Pomanjkanje informacij o zaposlitveni rehabilitaciji (A28)
 - Pomanjkanje razlage zakonov (A29)
 - Predolgo čakanje na odobritev rehabilitacije (E23)
 - Slaba presoja sposobnosti (E24)
 - Ob prihodu na usposabljanje predstavljen samo urnik dela (C16)
 - Delovna doba ne teče (F21)
 - Izkoriščanje s strani invalidskih podjetij, da delovna doba ne teče (F22)
 - Usposabljanje samo zaradi finančnih sredstev s strani države (G20)
 - Pomanjkanje pogovora z mentorjem v zaposlitvenem centru (C15)
 - Ni zagotovila za zaposlitev po opravljenem usposabljanju (A30, G19)
 - Ni slabih stvari (B15, D29, H18, I17)

MOŽNE IZBOLJŠAVE

- **Zaposlitvena rehabilitacija**
 - Zadovoljstvo
 - Zadovoljstvo z obstoječim sistemom (B16, I18)
 - Sistemske spremembe
 - Še več dejavnosti in podjetij (D30)
 - Skrajšanje trajanja zaposlitvene rehabilitacije za polovico (F32)
 - Večja kontrola nad podjetji, ki nudijo usposabljanja (G21)
 - Informiranost
 - Več informacij o zaposlitveni rehabilitaciji (A31)

- Način komunikacije z ljudmi z ovirami
 - o Prenehanje poudarjanja besede "invalidi" (A32)
 - o Podcenjevanje zmožnosti (A33)
- Usposabljanje na delovnem mestu
 - o Več pogovarjanja in spodbujanja (C17)
 - o Več sestankov na centru (C18)
 - o Potreba po dodatnem času za usposabljanje (H19)
- Rehabilitacijska ustanova
 - o Zadovoljstvo s komunikacijo in podporo (C19)
 - o Temeljiti pogovor pred usposabljanjem (E25)
 - o Temeljito preverjanje (E26)

USPOSOBLJENOST PO KONČANI ZAPOSLOTIVNI REHABILITACIJI

• Novo znanje in spretnosti

- Osebnostne lastnosti
 - o Potrpežljivost za vztrajanje pri istem delu (A34)
 - o Potrpežljivost (F26)
 - o Čustvena stabilnost (H22)
 - o Prilagodljivost za delo zahtevnega deljenega delovnika (C20)
 - o Večja strpnost (G23)
- Spretnosti
 - o Hitrost pri delu (B17)
 - o Dobro opazovanje in kontrola izdelkov (E28)
 - o Natančnost pri delu (A36)
 - o Izboljšanje koncentracije (F25)
- Vrsta znanj
 - o Novo znanje naučeno z delom (B18)
 - o Drugačen način komuniciranja (G22)
 - o Vpis in tehtanje tovarnjakov (C21)
 - o Urejanje papirologije in vodenje dnevnikov (H21)
 - o Delo z 'drugачnimi' (F27, H20)
 - o Kuhanje za več ljudi, hišna opravila (I19)
 - o Znanje za ravnanje z ljudmi, ki potrebujejo pomoč (G24)
 - o Dobro opravljanje dela s kabli (A35)
 - o Sestavljanje škatlic in mišlovk (D31)
 - o Pregled izdelkov, čiščenje, sestavljanje mišlovk (E27)

- Delo in sestavljanje majhnih predmetov (F24)
- **Usposobljenost**
 - Ocena usposobljenosti
 - Občutek usposobljenosti (A37, B19, C22, F28)
 - Občutek usposobljenosti zaradi pomoči podjetja skozi proces (D32)
 - Občutek usposobljenosti in zmožnost opravljati delo (I20)
 - Občutek usposobljenosti šele po nekaj letih (E30)
 - Usposobljenost na lestvici od 1 do 5 ocenjena s 3 (G25)
 - Občutek delne usposobljenosti (H23)
 - Občutek neusposobljenosti kljub visokemu procentu učinkovitosti (E29)
 - Pomanjkanje samozavesti (G26)
 - Potrebno vsakodnevno učenje (H24)
 - Pomoč drugim (B20)
 - Potrditev
 - Podaljšanje pogodbe o zaposlitvi (A38)

ODNOS DELODAJALCEV DO OSEB Z OVIRAMI

- **Zaposlitev**
 - Organizacija v kateri je zaposlen
 - Delo v zaposlitvenem centru CRI Celje, kjer je potekalo usposabljanje (A39, B21,)
 - Zaposlitev v zaposlitvenem centru Jaspis, kjer je potekalo usposabljanje (C23)
 - Invalidsko podjetje Soc-Eko Šentjur (D33, E31, F29)
 - Rdeči Križ Celje po drugem usposabljanju (G27)
 - Društvo Želva Žalec po opravljenem usposabljanju (H25, I21)
 - Možnost zaposlitve
 - Velika možnost zaposlitve v podjetju, kjer poteka usposabljanje (E32)
 - Pot do zaposlitve
 - Delo omogočeno preko Zavoda za zaposlovanje, ki je napotil na zaposlitveno rehabilitacijo (A41)
 - Delo ponujeno s strani delodajalca (B22, F30, I22)
 - Poziv direktorice zaradi visokega procenta testov (E33)
 - V sklopu zaposlitvene rehabilitacije (C24, H26)
 - Napotitev Centra za rehabilitacijo invalidov na usposabljanje v tem podjetju (D34)
 - Posredovanje mentorice pri izvajalcu zaposlitvene rehabilitacije (G28)
 - Trajanje zaposlitve
 - 2 leti (A40)

- Nedavno dobil redno zaposlitev (B23)
- **Delovno mesto**
 - Dolžina delovnika
 - 8ur, včasih tudi po 12 ur (C25)
 - 8 ur (A42, B24, D35, E34, F31, H28, I23)
 - 4 ure (G29)
 - Pomoč in podpora na delovnem mestu
 - Direktorica podjetja (F33)
 - Vodje in direktorja na voljo za pomoč (C26)
 - Pomoč s strani vseh šefov (E35)
 - Direktorica in sodelavci (H29)
 - Sodelavci (B25, G30, I24)
 - Pomoč ostalim kot mentor (C27, F37)
 - Pomoč mentorja in šefov (D36)
 - Pomoč strokovnih delavcev (A43)
 - Vedno nekdo na voljo za pomoč (D37)
 - Mentor, ki razloži proces dela (F32)
 - Prilagoditve na delovnem mestu
 - Brez prilagoditev (A44, B26, H30)
 - Potrebno sedenje (C28)
 - Omejen čas sedenja in dodatne pavze zaradi težav s kolki (F34)
 - Prilagoditev dela zaradi težav z očmi (D38)
 - Izogibanje dežju zaradi nošenja slušnega aparata (I26)
 - Omejitev pri dvigovanju predmetov (E36, I25)
 - Možnost kratkih sprehodov (E37)
 - Polovični delovni čas (G31)
 - Nezmožnost kontrole izdelkov (D39)
 - Sprejemanje s strani delodajalcev
 - Pozitivno (G32)
 - Močan občutek sprejetosti (E38)
 - Občutek sprejetosti (B27, C29, D40, H31, I27)
 - Super odnos z vsemi delodajalci (F35)
 - Možnost napredovanja v mentorja (E39)
 - Omogočanje nadaljnega šolanja (E40)
 - Manj stika kot ga imajo vodje in direktorji med seboj (C30)
 - Odvisno od tvoje učinkovitosti in obnašanja (A45)
 - Način pomoči in podpore na delovnem mestu

- Na voljo za pomoč (A46)
- Pomoč glede zadev na delovnem mestu (A47)
- Dodatna razlaga in navodila za delo (B28)
- Pomoč z dodatno razlago (F36, G33, H32, I28)
- Večkrat prikazan potek postopka (A48)
- Ko je potrebno pomoč s predlogi (C32)
- Možnost pogovora (D41, E41, H35)
- Pomanjkanje podpore pri osebnih stvareh (A49)
- Možnost dogovora za izostanek iz dela zaradi zdravniških pregledov (H33)
- Možnost obiska delavnic za premagovanje tesnobe med delom (H34)
- Pomoč s paketom donirane hrane (H36)
- Obojestranska pomoč (E42)

VKLJUČENOST V DRUŽBO PO KONČANI ZAPOSLOTIVNI REHABILITACIJI

• Odnos s sodelavci

- Sprejetost
 - Občutek sprejetosti (B29, D42, H37)
 - Občutek sprejetosti med uporabniki socialne vključenosti (D43)
 - Občutek sprejetosti med določenimi sodelavci (E43, F38)
 - Občutek sprejetosti zaradi pozitivne energije (G34)
 - Razvedritev v slabih dneh (G35)
 - Dobro počutje v družbi sodelavcev in občutek sprejetosti (I29)
 - Držanje za sebe na začetku, s časom postalo lažje (B30)
 - Kljub slabemu začetku, dobri odnosi (A50)
- Nesprejetost
 - Slabo sprejetje zaradi zavidanja položaja mentorja (C32)
 - Držanje za sebe stran od drugih in delo tistega kar je naročeno (C33)
- Druženje
 - Druženje izven dela (B32, E45, G36)
 - Druženje samo na delovnem mestu (A52, D45, F40, H38)
 - Skupna praznovanja rojstnih dni na delovnem mestu (D47, F41, G37)
 - Organizirani pikniki za druženje (D46)
 - Ni časa za druženje zaradi otrok (A53)

• Socialna mreža

- Spremembe v socialni mreži
 - Pridobitev novih poznanstev (A51, C34, H38)

- Veliko novih poznanstev (D34, G38)
- Veliko novih poznanstev zadnji dve leti (E44)
- Vsi zaposleni v podjetju (F39)
- Nova poznanstva na delu in med ljudmi, ki pridejo po pakete hrane (I30)
- Trije novi prijatelji za družbo (B31)
- Podpora izven zaposlitve
 - Sama za vse (A55)
 - Brez pravih prijateljev (A54)
 - Partner (C36)
 - Družina (C37, D48)
 - Starša (B33)
 - Starši in prijatelji (D49)
 - Dve najboljši prijateljici (C35, F42)
 - Par dobrih prijateljev (E46)
 - Bivše sodelavke, starši in prijatelji (G39)
 - Sosedje, partner, otroci, starši in sestra (H40)
 - Sorodniki (I31)
- Pomen podpore
 - Podpora družine ključnega pomena (C38)
- **Zaposlitev**
 - Pomen zaposlitve
 - Zaposlitev pomeni vse (D50, H41)
 - Zagotavlja socialno varnost (A58)
 - Finančna varnost (C49, D53)
 - Omogočanje vlaganja v zdravje (C40)
 - Možnost izpolnjevanja želja (C41)
 - Delo boljše kot biti brez dela (A59)
 - Pomemben del življenja, veselje do opravljanja dela (B35)
 - Bolje kot biti doma in ne početi nič (B36)
 - Posebno zadovoljstvo ob prejemu plače (B37)
 - Prihodnost, denar, sreča, veselje in nadaljnjo motivacija (E47)
 - Samostojnost (F43)
 - Življenjska izpopolnitev (G40)
 - Pomembnost zaposlitve zaradi potrebne delovne dobe za upokožitev (I32)
 - Občutek obupanosti brez dela (D51)
 - Občutek nekoristnosti brez dela (D52)
 - Želja po prenehanju dela (A56)

- Slabo plačilo za opravljeno delo (A57)

9.5. Priloga 5: Odnosno kodiranje

